

De Korpstreinen,

DOOR

J. W. BUTNER,

Kapitein der Artillerie.

Ieder onderdeel van de infanterie, afdalende tot en met de compagnie, heeft zijn korpstrein, die een even belangrijken invloed uitoefent op de gevechtskracht van de afdeeling voetvolk, als de divisietrein op die der geheele Divisie. Op de korpstreinen moet men vast kunnen vertrouwen; schieten zij in hunne verplichtingen te kort, dan is het eerste en onmiddellijke wat de soldaat hiervan merkt: honger. De hoogst nadeelige invloed hiervan op de gevechtskracht, is voldoende bekend. Aan de voertuigrijders der Infanterie, moeten dan ook de hoogste eischen worden gesteld. Hier toch gelden nadeelige factoren, die men bij de afdeelingen van den divisietrein in veel geringere mate behoeft aan te treffen: De compagniescommandant heeft te velde met zijne compagnie reeds zóóveel te doen, dat hij aan zijne voertuigen geen of weinig zorg kan besteden, terwijl hij bovendien gewoonlijk geen verstand van paarden heeft. Geëncadreerd is de korpstrein per compagnie niet. De voertuigrijders krijgen orders, die zij hebben te volbrengen; de wijze van uitvoering, alsmede de verzorging van de paarden, het materieel, enz. moet aan hen worden overgelaten.

Zoo ergens, dan moet men dus hier hebben, personeel, met zeer veel plichtsgevoel, met veel zicht op en hart voor de paarden; menschen die, ook zonder toezicht, de paarden in de kantonnementen goed onderhouden en niet aan rust voor zichzelf denken, alvorens hun dieren goed zijn verzorgd. Personeel, dat zich bewust is van de verantwoordelijke taak die op hen rust, en dat alles in het werk stelt om deze taak goed te vervullen. Dus: voertuigrijders met een zeer hoog plichtsgevoel.

Het Nederlandsche volk is geen nomadenvolk, dat van nature gevoel heeft voor paarden. Dit gevoel moet dus in den jongen soldaat worden aangekweekt. Alle ruwheid in den omgang met de dieren moet hem worden afgeleerd. In het algemeen heeft de jonge milicien, paardenvrees.

De Hollander die een paard moet geleiden voorziet zich in de eerste plaats van een stok, zuiver als verweermiddel: hij ziet nu eenmaal in een paard zijn natuurlijken vijand. Zelfs boerenzoons, die van jongs af met paarden hebben omgegaan zijn er meestal bang voor, hetgeen zich uit in ruwheid tegen het dier. Zij trachten dit, door onnoodig forscht optreden, schreeuwen enz. te intimideeren. Het gevolg is juist het om-

gekeerde van wat men er mede beoogt. Het aantal z.g. „kwade” paarden onder dé warmbloeds op het platte land is zeer groot, oneindig veel grooter dan men oppervlakkig zou denken. Hoeveel paarden waren er dan ook niet, kort na de vordering in 1914, die naar menschen sloegen?

Koudbloeds en kruisingsproducten daarvan, trekken zich een slechte behandeling veel minder aan: hun zenuwgestel wordt er niet door in de war gebracht. Zij hebben van huis uit, een groote mate van flegma, wat er met de meest ruwe wijze van optreden niet is uit te slaan. Jammer genoeg! Zij zouden anders een goeden invloed uit kunnen oefenen op de opvoeding van zeer veel sleepers en boeren — en zouden daardoor een veel betere behandeling krijgen.

De jonge miliciens bestemd voor Treinsoldaat, moet in de eerste plaats leeren in het paard zijn vriend en hulp te zien, en verder, wat bij een goede verzorging van het dier geëischt kan worden. Hem moet worden bijgebracht (ik spreek hier alleen over rijden van den bok) dat „rijden” nog wat meer inhoudt dan met een zweep slaan of „vort” zeggen om voorwaarts te gaan, aan het linker leidsel trekken om naar links te gaan; een flinken ruk in den mond te geven, wanneer het paard van iets schrikt of een misstap doet — om nu alleen maar de ergste onder de vele kwaden te noemen. Hem moet worden geleerd op welke wijze hij zijn paard het voordeeligt kan doen trekken; hoe een voertuig moet worden beladen en nog een massa meer, voor goede voertuigrijders van het hoogste belang. En goede ridders heeft het leger noodig. Dit alles moet den willekeurigen infanterist in 4 weken worden bijgebracht. De onbereden treinsoldaten toch worden zegge 4 weken bij eene afdeeling van den divisietrein gedetacheerd, om daarna op de treinpaarden te worden losgelaten. Theoretisch moeten voor treinsoldaat wel menschen worden aangewezen, die vroeger met paarden hebben omgegaan; practisch komt hier weinig van terecht. Boerenzoons, die toch in aanmerking zouden komen, gaan met landbouwverlof. Om dus personeel te hebben, dat voortdurend als treinsoldaat kan worden gebruikt, is de compagniescommandant genoodzaakt om geen landbouwers te nemen.

Het spreekwoord „Het zijn niet alle koks die lange messen dragen” is wat betreft omgang met paarden op onze landbouwbevolking in groote mate van toepassing. Mijn ondervinding is dat men in 4 weken, met personeel, dat vroeger nooit met paarden omging, in 't algemeen verder komt dan met sleepers, landbouwers enz. die er steeds verkeerd mee omgesprongen hebben, en dikwijls met koppigheid in hunne oude fouten vervallen, wanneer zij na korte opleiding bij de korpstreinen dienst doen.

In de tegenwoordige omstandigheden lijkt mij de volgende oplossing de beste.

De voor treinsoldaat aangewezen miliciens of landstormers, gaan niet naar de depots, maar worden onmiddellijk na hunne

in dienststelling bij de afdeelingen van den divisietrein gedetacheerd. Hierdoor wint men dus 4 maanden op hunne opleiding voor treinsoldaat. Hiertegenover staat zeker het bezwaar dat, wanneer hunne lichterij wordt afgelost, en zij naar huis gaan, de infanterie bij ze mobilisatie een gering percentage menschen zal hebben, dat onvoldoende voor veldsoldaat is afgericht. Men richte ze dan hiervoor maar bij opkomst, in dit geval, bij de depots verder af. Schieten met karabijnen kan hen bij den divisietrein worden geleerd. Een begrip van tirailleen kan hun hier ook worden gegeven. Den manschappen van den divisietrein moet dit toch ook worden bijgebracht, willen de karabijnen op marsch, voor het afslaan van cavalerie- en wielrijderspatrouilles het noodige rendement geven.

Per bataljon vinden we tegenwoordig een kaderlid van een bereden wapen; in zeer vele gevallen is dit een cavalierist, die dus goed heeft leeren rijden onder den man, verstand heeft van paardenverzorging, maar op „trekken” geen kijk heeft, wat hem bij de infanterie ook door niemand kan worden bijgebracht. Deze wachtmeester of korporaal moet nu ook toezicht houden op de paarden der compagnieën, dus totaal op 40 trekpaarden (gerekend op 1 mitrailleurpeloton per bataljon). Dit aantal is niet te groot, mits de paarden dicht bij elkaar zijn ondergebracht, en de wachtmeester iemand is die geleerd heeft, ook zonder direkt toezicht, zijn plicht te doen.

Bij mij doet zich nu de vraag voor, of terwille van het behoud van het paardenmateriaal, de korpstreinen per bataljon niet vereenigd zouden kunnen worden tot een treinsectie onder een wachtmeester van het treinbataljon, aan wien toegevoegd wordt een korporaal. We krijgen dan de paarden, bataljonsgewijze in een onderdeel, onder deskundig toezicht. Ze zullen dus dicht bij elkaar worden ondergebracht, wat aan de verzorging en dus de gevechtswaarde, ten goede komt. De compagniescommandanten worden van de zorgen der paarden ontheven. Wanneer een compagnie wordt gedetacheerd, worden hare voertuigen medegegeven, een stelsel, wat in grooter verband, toch ook wordt toegepast bij de munitietreinen enz. In het kantonnement worden de voertuigen bij de betreffende onderdeelen gebracht, die voor de belading aansprakelijk blijven; de paarden keeren naar hun sectie terug. Ik geloof niet dat aan dit stelsel groote bezwaren zullen kleven.

We krijgen ook het voordeel, dat in een toestand als de tegenwoordige, de diensten der paarden beter kunnen worden verdeeld, doordat deze door één persoon geregeld worden. Wanneer thans door omstandigheden de paarden van een compagnie meer werk moeten doen dan van een andere, worden de eerste ook bovenmatig gebruikt, en verraadt de voedingstoestand dit onmiddellijk. Bij het aangegeven principe verdeelt de wachtmeester de arbeid der dieren; het werk per bataljon drukt meer gelijkmatig. In den stellingoorlog, waar de paarden ook dikwijls voor den aanvoer van materialen gebruikt zullen moeten wor-

den, zal een goede verdeling van arbeid, die op de geschetste wijze mogelijk wordt, zeer gunstige resultaten afwerpen. Verder is het aantal treinsoldaten van 1 per span, te gering. Een verhouding van op elke 3 trekpaarden, 2 voertuigrijders lijkt mij noodig; in de tegenwoordige omstandigheden, wegens de verloven zelfs een gebiedende eisch.

Volgens de, in de Jan. en de Feb. aflevering 1918 aangegeven, organisatie der diverse treinen per Divisie hebben wij m. i. noodig wat in onderstaande staten is aangegeven.

Officieren.

Onderdeelen.	Majours.	Kapiteins.	Luitenants.
Commandant D. T.	1		
Luitenant-Adjutant id.			1
A. M. T.		1	4
I. M. T.		1	3
P. A.			1
Korpstrein			1
Totaal	1	2	10

Kader.

Onderdeel.	Wachtmeesters.	Korporaals.	Opmerkingen.
Infanterie	18	24 (a)	(a) 18 voor de bataljons, 6 voor de regiments-korpstreinen.
A. M. T.	9 (b)	8	
I. M. T.	8 (b)	19	(b) Administratief kader inbegrepen.
T. A.	1	1	
P. A.	3	3	
V. B. A.	3	3	
V. A.	1	1	
V. Z.	2 (b)	1	
Korpstrein	1	1	
Totaal	46	61	

Een treinbataljon zou dus moeten leveren bij mobilisatie: 1 hoofd-officier, 2 kapiteins, 10 luitenants, 46 onderofficieren, 61 korporaals, eenige trompetters en rond 1100 treinsoldaten (bereden en onbereden). In dit laatste getal zijn ook begrepen alle oppassers voor officieren, die bij mobilisatie bereden gemaakt moeten worden; de cavalerie en veldartillerie worden hierdoor dus ontlast.

Wanneer we het bataljon nu laten bestaan uit 3 compagnieën (dat bij de 1e Divisie uit één meer ten einde hieruit te kunnen formeeren wat aan oppassers en voertuigrijders benoodigd is tot mobilisatie van het Algemeen Hoofdkwartier en het Hoofdkwartier Veldleger) dan kunnen dus geleverd worden: de Commandant Divisietrein, de Com-

mandanten van A. M. T. en I. M. T. en het hoofd van sectie IV van den Divisiestaf, De vredesterkte per compagnie zou moeten bevatten 1 à 2 beroepsluitenants, 1 opperwachtmeester-instructeur, 1 id. administrateur, 1 fourier en 4 vrijwillige wachtmeesters.

Aan beroepskader is dan dus bij mobilisatie aanwezig het benoodigde administratief personeel voor A. M. T., I. M. T. en V. Z.; verder een schrijver voor den Commandant D. T. en een surplus, wat werkzaam gesteld kan worden op sectie IV en bij het, bij mobilisatie te vormen, treindepot. Als commandant hiervan ware aan te wijzen de kapitein van de 4e treincompagnie van de Ie Div. Beroepsluitenants waren aanwezig voor I. M. T., A. M. T., P. A. en korpstrein, waar te velde een ervaren treinofficier zeker hoog noodig zal zijn. De opperwachtmeester-instructeurs kunnen het tekort aan reserveofficieren aanvullen; één ware er te bestemmen voor de V. B. A.; één eventueel overcompleteet voor het depot.

1100 man per treinbataljon geeft 360 man per compagnie, dus rond 50 man per lichter. De vredesterkte aan paarden per compagnie zou ik op 60 gesteld willen zien; men moet toch in groote colonnes kunnen oefenen, wil de marschvaardigheid der zeer lange treincolonnes te velde eenigszins gewaarborgd zijn. Uit deze paarden konden bij mobilisatie, naast de tweede paarden voor de treinofficieren, aangewezen worden de rijdieren voor het bereden maken van in vredestijd onbereden officieren, van welke zorg — ook van de vordering — dus de artillerie en cavalerie, werden ontheven.

Wanneer het legerbestuur mocht besluiten over te gaan tot de oprichting van treinbataljons, dan is daarvoor het aangewezen tijdstip; het moment der demobilisatie omdat:

- 1e. Geen paarden behoeven te worden aangeschaft.
- 2e. Over officieren en eenig vrijwillig kader kan worden beschikt, die ervaring hebben op treingebied, en dus de aangewezen oefenmeesters zijn om de opleiding te brengen in de banen, die de praktijk hun heeft gegeven.
- 3e. Over noodlogies en noodstalling wordt beschikt, die de oorlogsterke afdeelingen van den divisie trein konden bevatten en dus met geringe moeite en kosten te wijzigen zijn in voorloopige kazernes voor de bataljons op vredesterkte. Mocht de sterkte aan beroepskader een formeering van de complete bataljons bij demobilisatie niet toelaten, dan zouden voorloopig per Divisie treincompagnieën met vermeerderde sterkte kunnen worden opgericht, waaruit dan later de bataljons konden worden gevormd. Wil men bij een volgende mobilisatie verzekerd zijn van een goed werkenden trein, dan is een vredesterkte als kern, hoog noodig. Een goedkoopere gelegenheid om deze te organiseren, dan bij de demobilisatie, wordt niet meer verkregen.

Ten einde een goede oefening van het personeel in het bepakken van en rijden met alle voertuigen, die bij de treinen worden gebruikt,

te verzekeren, is het gewenscht, in het garnizoen van het treinfataljon tevens al het materieel op te leggen wat bij mobilisatie noodig is, en dus naast de voertuigen ter plaatse ook de munitie enz. onder te brengen. Zulks geeft bij een volgende mobilisatie de volgende voordeelen:

1. Dat het opkomende personeel bekend is in de magazijnen en met de omliggende ruimten, waar de treinafdeelingen moeten worden geformeerd.

2. Dat de mobilisatie uiterst snel kan plaats hebben.

In verband met de geringe diepte van ons land, waardoor vliegeraanvallen op de treingarnizoenen gemakkelijk zijn uit te voeren, is het noodig dat kazernes, stallen en magazijnen niet één groot complex vormen, doch over het garnizoen worden verdeeld.

De gelijkvloersche afdeelingen der magazijnen moeten, nadat het materieel er uit is, zonder veel voorbereiding in stallen, de bovenverdiepingen in nood-logies zijn in te richten; aan verlichting hiervan, moet dus bij den bouw worden gedacht. Verder behooren de magazijnen inwendig overzichtelijk te zijn, en niet pakhuizen, waarvan iedere c.M.² is benut als bergplaats, doch waar behalve de magazijnmeester en zijn knechts niemand den weg weet.

De verhouding van den Militairen Veterinairdienst
(M. V. D.) tot den Militairen Geneeskundigen
Dienst (M. G. D.) der landmacht,

DOOR

Dr. E. BEMELMANS,

Kapitein paardenarts.

Volgens art. 1 van de Wet van den 2^{den} Aug. 1880 S. 145 tot regeling van de betrekkingen en rangen, de opleiding en de bevordering van het personeel van den geneeskundigen dienst bij de landmacht, bestaat dit personeel uit:

- a. een inspecteur,
- b. officieren van gezondheid, militaire apothekers, militaire apothekersbedienden en paardenartsen.

De inspecteur van den M. G. D. is dus Chef van den M. V. D. De hoogste en oudste in rang zijnde paardenarts, ziet zich in ondergeschikte betrekking toegevoegd aan genoemden inspecteur, met weinig of geen zelfstandigheid en verantwoording.

Alle missiven, circulairen, mutatiën enz. betreffende den M. V. D. worden door den Inspecteur van den M. G. D. onderteekend en in strijd met alle militaire begrippen, ziet zich de dirigerend paardenarts, toegevoegd aan den Inspecteur van den M. G. D. bij afwezigheid van deze autoriteit verplicht, het „fiat” bij een jonger in rang zijnde officier van gezondheid te gaan halen. Hieruit blijkt dus, dat de M. V. D. een integreerend deel vormt van den M. G. D. der landmacht, en dus „ommondig” is.

Zooals gezegd, is de Inspecteur van den M. G. D. tevens Chef van den M. V. D. Zoo al de eerste functie niet reeds een geheel persoon eischt, zal het toch moeilijk zijn die zorg voor den M. V. D. te hebben, welke met recht van een paardenarts verwacht kan worden.

Nog moeilijker zal het voor den arts zijn als Chef te strijden voor de belangen van een korps, dat wel onder hem ressorteert, maar waar hij toch wetenschappelijk nagenoeg geheel buiten staat en waarin hij zich steeds een vreemdeling zal blijven gevoelen.

Er zijn dan ook gegevens te over, die er op wijzen, dat deze autoriteiten zich niet in die mate voor de belangen van het militair veterinaire korps kunnen interesseeren als begrijpelijkerwijze voor het korps van officieren van gezondheid, wier belangen hen meer aan het hart gelegen zijn, hetgeen nooit ten goede aan het eerste kan komen.

Als men b. v. de korte geschiedenis van den militairen veterinaire dienst in Nederland door W. C. Schimmel (Tijdschr. voor Veeartsenijkunde deel 14 blz. 39) leest, vindt men daarin: „dat bij Kon. besluit van 21 Sept. 1841 S. 85, de paardenartsen het uitoefenen van burgerpraktijk ontnomen werd en voortaan alleen consultatieve praktijk geoorloofd was”. Terwijl nu de officieren van gezondheid voor het verbod van burgerpraktijk uit te oefenen vergoeding vonden in hogere rangen en betere bezoldiging, had bij de paardenartsen geenerlei compensatie plaats. Integendeel moesten zij door hunne plaatsing bij de garnizoenen onder de onmiddellijke bevelen van den officier van gezondheid bij het garnizoen, hun paard afschaffen en werden zij meer nog dan vroeger aan de militaire geneeskundigen ondergeschikt.

In 1854 werd door het Departement van Oorlog eene commissie benoemd tot opsporen der oorzaken van het groote verlies aan paarden bij de cavalerie en van de middelen om hierin verbetering te brengen. Het gevolg hiervan was o. a. een voorstel aan genoemd Departement om de paardenartsen bij de korpsen in te deelen en hunne dienstverrichtingen door een Directeur van het vak te laten controleren.

Terzelfder tijde verschenen brochures van de paardenartsen de Bruyn en Wupperman, waarin de M. V. D. werd gecritiseerd en voorgesteld dezen, vooral ook uit een finantieel oogpunt, te verbeteren. Een en ander gaf aanleiding tot het Kon. besluit van 25 Dec. 1856 No. 54, waarbij de M. V. D. een zelfstandig lichaam werd, onafhankelijk van de militaire geneeskundigen, met een Directeur aan het hoofd. Deze zelfstandigheid van het korps was echter slechts van korten duur. Bij Kon. besluit van 13 Dec. 1862 No. 59 werd de M. V. D. weder onder den Inspecteur van den M. G. D. geplaatst en bleef hierbij ook bij de Wet van 2 Aug. 1880 S. 145.

In 1881 nu mochten de officieren van gezondheid wederom burgerpraktijk uitoefenen, reden te over was er toen om ook aan de paardenartsen te denken. Eerst bij Kon. besluit van 28 Febr. 1912, No. 145, dus ruim 30 jaar later, werd aan de paardenartsen bij het leger, met uitzondering van hen, die wegens tijdelijke ongesteldheid en alzoo krachtens punt 5 van art. 70 der Bevorderingswet voor de landmacht 1902 op nonactiviteit zijn, behoudens het verbod om verloskundigen bijstand te verleenen en het verkoopen van geneesmiddelen of vergiftigde zelfstandigheden, als bedoeld in art. 3 van § 1 van de Wet van 8 Juli 1874 S. 98, vergunning verleend tot uitoefening van burgerveeartsenijkundige praktijk. De laatste herziening van het traktement der paardenartsen kwam eerst enkele jaren na de verbetering in dat van de officieren van gezondheid tot stand.

Tot 1909 hebben de hoogste legerautoriteiten evenals de Inspecteurs van den M. G. D. der landmacht zich nooit veel aan de vorming van den paardenarts laten gelegen liggen.

In deze traden eerst in 1909 belangrijke veranderingen op. Bij Kon. besluit van 11 Maart 1909 werd n.l. leiding gegeven aan de vorming

van den pas aangestelden paardenarts en bij art. 10 een werkprogram vastgesteld.

Bij den M. G. D. was echter reeds bij Kon. besluit van 20 Sept. 1905 No. 75 een regeling tot stand gekomen; bij art. 23 wordt het programma omschreven, dat ook hier bestaat in een strikt militair- en een militair-geneeskundig gedeelte.

Uit de overeenkomst dezer twee programma's blijkt hoe eenvoudig het was geweest voor den M. V. D. evenals voor den M. G. D. gelijktijdig een zelfde programma vast te stellen. Merkwaardig, dat voor de paardenartsen die verbeteringen eerst vier jaar later tot stand kwamen, niettegenstaande den M. V. D. onder denzelfden Inspecteur ressorteert.

Kan hieruit dan ook niet terecht geconcludeerd worden, dat de M. V. D. als een minderwaardig appendix van den M. G. D. wordt beschouwd; en volgt hieruit niet, dat de samenkoppeling dezer beide dienstvakken, de ontwikkeling van het veterinaire dienstvak remt?

Het ontbreken van eenige evolutie m. a. w. het nagenoeg geheel stilstaan van de ontwikkeling van den M. V. D. werkt doodend op de ambitie der paardenartsen. Zij stellen zich toch voor, dat zij rijp zijn om „mondig” te worden, een eigen huis te bestieren en dit tot grooten bloei te brengen, hetgeen toch geheel in het belang van het leger moet worden geacht. Hiervoor is noodig, zelfstandigheid van den M. V. D. met eigen verantwoordelijkheid, welke een stimulans zal zijn om den dienstijver op te voeren.

Alhoewel het bestuur der Militair Veterinaire Vereeniging in de latere jaren zich verschillende malen tot den Minister van Oorlog gewend heeft, mocht het niet gelukken den onlangs afgetreden minister *Bosboom* in deze te overtuigen. Naar het oordeel toch van dezen minister is het voor de ontwikkeling van den M. V. D. geen bepaald vereischte, dat deze in vredetijd een zelfstandig dienstvak vormt. Derhalve lag het, mede gelet op de kosten die daaraan zouden zijn verbonden, niet in het voornemen om voorshands tot eene zoodanige reorganisatie over te gaan (zie memorie van antwoord Oorlogsbegroting 1917).

Voorstander van noodzakelijke bezuiniging zijnde, hetgeen toch uit mijn voorgaande artikelen in dit tijdschrift gebleken is, meen ik, dat bezuiniging uit den booze is, wanneer, en dit is mijns inziens hier het geval, zij indruischt tegen het directe belang van een dienstvak. Groote kosten kunnen ook niet aan de splitsing van bureaux verbonden zijn.

In vorenstaande ministerieele mededeeling wordt nogmaals bevestigd, dat de M. V. D. in vredetijd niet zelfstandig is en de dienst een integreerend deel vormt van den M. G. D. In de bepalingen echter van de Conventie van Genève, vindt men over den M. V. D. niets vermeld.

Ook in het proefschrift ter verkrijging van den graad van doktor in de staatswetenschappen „de herziening der Conventie van Genève” van Mr. J. A. A. de Beaufort (Amersfoort, Valkhoff 1903), evenals in de „Beschouwingen naar aanleiding van de Conventie van

Genève van 1864" van van Munnekrede (Kon. Milit. Acad. 1904) wordt over paardenartsen niet gesproken.

Evenmin is dit het geval in „la Convention de Genève, actes de la Conférence de révision, réunie à Genève du 11 Juin au 6 Juillet 1906"; in „La Nouvelle Convention de Genève" par Joseph Delpach, Paris 1907; in „De herziene Conventie van Genève" door van Oordt (Milit. Spect. 1907, bl. 218), als in „Oorlogs- en Neutraliteitsrecht" door Lt. Gen. Jhr. J. C. C. den Beer Poortugael (den Haag 1907).

Art.ⁿ 18 en 19 Hoofdstuk VI „van het onderscheidingsteeken der Conventie van Genève", behelzen, dat als hulde aan Zwitserland het heraldisch teeken van het roode kruis op witten grond, bij tegenstelling gevormd uit de kleuren van het Zwitsersche wapen, wordt gehandhaafd als zinnebeeld en onderscheidingsteeken voor den Geneeskundigen Dienst der legers; en dat dit teeken, met vergunning der bevoegde militaire autoriteit, zal voorkomen op de vlaggen, de armbanden en op al het materieel, dat behoort tot den Geneeskundigen Dienst.

Alles, wat door haar beschouwd en beschermd wordt, moet dus voorzien zijn van een zichtbaar teeken, zijnde een rood kruis op een wit veld.

Volgens de wet van 1880, die toch niet uitsluitend in tijd van vrede geldt, behooren de paardenartsen tot den M. G. D. der landmacht; ergo moesten zij dus beschermd worden en in tijd van oorlog van het roode kruis teeken voorzien zijn.

Hiervan kan echter geen sprake zijn, daar de paardenartsen per se tot de combattanten behooren.

Onze regeering neemt in deze dan ook een juist standpunt in.

In No. 476 Voorschrift veterinaire dienst op voet van oorlog 1914 leest men op bladz. 2 § 77, dat de opstelling van een veldziekenstal kenbaar wordt gemaakt door een vlag, bestaande uit een breed groen veld met witte boven en onderbaan en dat des nachts bij deze vlag een brandende lantaarn met groen glas opgehangen wordt.

Sedert 1 Aug. 1914, het begin der huidige mobilisatie, is de dirigerend paardenarts bij het Algemeen Hoofdkwartier, Chef van den M. V. D. Niettegenstaande deze dienst volgens de Wet van 2 Aug. 1880 tot den M. G. D. der landmacht ressorteert, voert de M. V. D. in tijd van oorlog een eigen vlag en wordt de M. V. D. bestuurd door den dirigerend paardenarts bij het Algemeen Hoofdkwartier, den zelfden hoofdofficier, die in vreedetijd in ondergeschikte betrekking aan den Inspecteur van den geneeskundigen dienst der landmacht is toegevoegd.

Sedert 1 Aug. 1914 is het militair veterinaire dienstvak dan ook werkzaam geheel los van elken band, die het voor de mobilisatie aan den M. G. D. der landmacht bond.

Alhoewel in strijd met de wet moest de Minister van Oorlog de verantwoordelijkheid hiervan wel aanvaarden, ten einde niet in conflict

te komen met de bepalingen der Conventie van Genève. Zoodra gemobiliseerd wordt komt de tegenwoordige zelfstandigheid te vervallen en zal de M. V. D. weder ressorteeren onder den M. G. D.

In vredetijd nu behooren tot den M. V. D. ± 28 paardenartsen; thans nu deze dienst geheel zelfstandig is bedraagt dit aantal ruim honderd. De indruk naar buiten die verwekt zal worden, als straks deze dienst weer onmondig is, zal hoogst bedroevend zijn.

Ten einde de paardenartsen ook in tijd van vrede ten opzichte van de Conventie van Genève een zuiver standpunt te doen innemen is wijziging van de Wet van 2 Aug. 1880 en reorganisatie van den M. V. D. noodzakelijk.

Een publiek geheim is tevens, dat de M. G. D. niets liever dan afstand zou doen van den M. V. D. De officieren van gezondheid in het algemeen erkennen leek te zijn op een gebied van wetenschap, hetwelk sedert de laatste decennia zoo intensief en met zoo groot succes bearbeid is.

Een feit is het, dat hoewel de studie van arts en dierenarts parallel loopt, de praktijk toch te veel verschilt, dan dat een arts aan het hoofd van den militairen veterinaire dienst op heden nog kan worden gebillijkt.

Ik heb gemeend mij dan ook in deze te moeten wenden tot den Voorzitter der Commissie tot het instellen van een onderzoek naar de werking van den geneeskundigen dienst der landmacht, en met vertrouwen zie ik in het uit te brengen rapport de conclusie te ontmoet in zake reorganisatie van den M. V. D. als afzonderlijk dienstvak.

Onbegrijpelijk is het mij, hoe verschillende kamerleden konden verklaren (zie Voorloopig Verslag Oorlogsbegroeting 1918), dat zij het zeer zouden betreuren, indien de M. V. D. een zelfstandig karakter kreeg en huns inziens het legerbelang daardoor zou worden geschaad.

Volgens deze leden heette het: „Worden alleen overwegingen, die zien op promotiebelangen der paardenartsen, ten gunste van zulk een maatregel aangevoerd.”

Uit het vorenstaande blijkt daarentegen, dat door mij tal van andere argumenten naar voren gebracht zijn, welke voor een zelfstandigheid van den M. V. D. pleiten.

Ik kan bedoelden kamerleden tevens toevoegen, dat ik zelfs ernstig overwogen heb, of het thans wel de meest geschikte gelegenheid is om over de zelfstandigheid van den M. V. D. te schrijven.

Ik heb mij de vraag gesteld of het voor ons paardenartsen, nu in verband met de tijdsomstandigheden, traktement- en positie-verbeteringen dringend zijn, niet gewenscht is, kalm tot den M. G. D. te blijven behooren.

De mogelijkheid bestaat alsdan, dat ook de paardenartsen wellicht eveneens van de voordeelen zullen profiteeren, die in het rapport van de Commissie tot het instellen van een onderzoek naar de werking van den Geneeskundigen dienst der landmacht, zeer zeker voor de officieren zullen aanbevolen worden.

De vrees is niet denkbeeldig, dat bij eventueele zelfstandigheid van het Militair Veterinaire Korps, de paardenartsen, in materieel opzicht, weder in een hoekje zullen gedrongen worden.

Toch besloot ik tot de publicatie van het vorenstaande, te meer daar het mijn vaste overtuiging is, dat bij zelfstandigheid van den Militairen Veterinairdienst, onder kundige leiding, in het belang onzer weermacht, stellig meer zal zijn te bereiken.

Als een verblijdend teeken, dat de zelfstandigheid van den M. V. D. ook in tijd van vrede in afzienbaren tijd tot stand zal komen, is de mededeeling te beschouwen van den tegenwoordigen Minister van Oorlog in de memorie van antwoord (Oorlogsbegrooting 1918) n.l. dat de (zelfstandigheid van den M. V. D.) tijdens de mobilisatie geldende regel voldoet en er zal worden overwogen deze regeling ook voor vreedstijd in het leven te roepen.

Voor de paardenartsen in het algemeen en het legerbelang in het bijzonder is het alsdan te hopen, dat deze regeling vastgekoppeld wordt aan een grondige reorganisatie van het veterinaire dienstvak, waarvan mij de noodzakelijkheid tijdens de tegenwoordige mobilisatie zoo vaak gebleken is.

Over deze reorganisatie, Geachte Spectator, wellicht een volgenden keer.

Januari 1918.

Nog eens „de inrichting eener Stelling, die frontaal moet worden aangevallen”. (Zie Militaire Spectator 1917, No. 6, 8 en 10),

DOOR

W. FROGER,

Kapitein der Infanterie.

In de eerste plaats zeg ik den Kapitein Prey dank voor zijn welwillendheid om mij zijn antwoord ter inzage te zenden.

Met genoegen constateer ik, dat het niet de bedoeling is geweest van den schrijver, versterkingen te gaan aanleggen volgens T. en T. als hij niet zeker weet, dat hij weken of maanden den tijd heeft.

De genomen veiligheidsmaatregelen, w. o. de op korten afstand uitgezonden wielrijderspatrouilles, in verband met de aanwezigheid van een vijand, wezen daar echter niet op.

Dreigt tijd te ontbreken, dan mag men niet beginnen aan eene 2e of 3e linie, maar zet men alle hens aan dek tot het maken van één hoofdverdedigingslijn volgens V. P. I. I.

Nergens is door mij gezegd, dat ik het maken van meerdere linies wil uitstellen, totdat de vijand vóór de stelling ligt, want op blz. 608 bovenaan, staat:

„Is de stelling in vredestijd 1) gereed gemaakt, of, wat hetzelfde is, in oorlogstijd, terwijl nog geen vijand te verwachten is, dan moet die stelling volgens semi-permanente beginselen gemaakt worden.”

Weet men dus niet zeker, dat men over den noodigen tijd zal beschikken, dan begint men ook in den bovenbedoelden vredestijd met de hoofdverdedigingslijn, met alles wat daarbij behoort, geheel volgens V. P. I. gereed te maken.

Blijkt later dat men tijd beschikbaar heeft dan wordt de stelling geleidelijk omgewerkt in eene volgens T. en T.

Schrijver tamboereert er steeds op, dat hij in beginsel in natuurlijke dekkingen stelling neemt, maar dit is toch niets nieuws en geheel volgens V. P. I. Het geheele V. P. I. I is een doorlopend pleidooi tot gebruik maken van en aanpassing aan het terrein. Nooit zal het echter voorkomen, dat men in de lijn, waar de stelling tactisch juist ligt, overal natuurlijke dekkingen vindt. Men moet dan op die plaatsen, waar geen natuurlijke dekkingen zijn, loopgraven maken.

1) Hier onder „vredestijd” te verstaan een tijd, waarbij een land nog niet in oorlog is, maar spoedig in oorlog kan geraken.

De meest eenvoudige loopgraven geven reeds het voordeel, dat de beslissing van het gevecht is uitgesloten, totdat de uitslag van den artilleriestrijd is beslist. Een goed aangelegde stelling, waarvan de artillerie niet tot zwijgen is gebracht, is niet te veroveren. Snelvuur en mitrailleurvuur maken haar onneembaar.

Schrijver verwacht bij zijne beschouwingen over smalle loopgraven, wederom de veldversterkingen met de semi-permanente.

Met eenvoudige loopgraven, volgens V. P. I., die men in minder dan geen tijd maakt, wordt dus reeds zeer veel bereikt; zooals ik boven aangaf, noodzaakt men den aanvaller zijn voorwaartsche beweging te staken.

Is die loopgraaf diep en smal, dan doet men daartegen met veldkanonnen niets en met lichte veldhouwitsers weinig, ook al is zij ontdekt, terwijl zij bovendien gemakkelijk te maskeeren en zeer moeilijk te ontdekken is. Na het trommelvuur — zegt schrijver — zijn alle loopgraven verdwenen en er slechts kuilen overgebleven. Het trommelvuur kan de vijand zoo spoedig niet toepassen, want daarvoor is noodig, dat de juiste ligging der loopgraven bekend is en de vijand een groot aantal vuurmonden, met de daarbij behoorende zware mijngranaten, heeft aangevoerd en de vuurmonden in batterij gebracht. Niet goed is dus, zooals schrijver zegt op blz. 743, dat de vijand, voordat hij een aanval doet op een stelling, deze zal bombardeeren, omdat hij de inrichting niet nauwkeurig weet. Schrijver stelt zich veel te veel op het standpunt, dat thans overal dadelijk een strijd zal ontbranden, volgens T. en T. wenken en de aanvaller ook dadelijk over een massa zwaar geschut en munitie beschikt r).

Schrijver hecht weinig aan maskeering en onzichtbaarheid, daar de vliegeniers toch alles verkennen. Ik meen ten onrechte. Een goed aangelegde, gemaskeerde stelling is niet zoo gauw ontdekt, zelfs bij stellingen, gemaakt volgens T. en T. wenken.

Nadat ik mijne opmerkingen in het Augustusnummer had geschreven — die voornamelijk op Duitsche bronnen berustten — kreeg ik Laiffarque in handen en, daar schrijver naar ik meen nog al met hem mede gaat, wil ik hem citeeren.

Tot mijn genoegen las ik:

„Lorsque les premières lignes ont été franchies, on tombe désormais dans le domaine de l'inconnu, on flaire l'embûche,” dus ook daar zelfs kunnen vliegers, niettegenstaande men tijden tegenover elkaar ligt, dank zij de maskeering, niet vaststellen, waar de dekkingen liggen. Voorts lezen wij:

„Si le 4 décembre nous avons connu le terrain d'attaque avant de nous engager la nuit, au lieu de n'en pas avoir la moindre notion, etc.”.

1) Volgens het Art. Tijdschrift No. 1 is voor de moderne houwitsers de vredeseisch der groote verplaatsbaarheid op den achtergrond geraakt en staat groote uitwerking van het projectiel en groote dracht op den voorgrond.

Ook hier hadden dus de vliegeniers absoluut geen licht gebracht. Schrijver's volgorde van werken noodzaakte een scherpe lijn te trekken tusschen veld-versterkingen en semi-permanente versterkingen. Wanneer ik weet, dat ik ballen tijd heb, dan doet de volgorde van werken er niet toe; schrijft ik dus een volgorde voor, dan ben ik niet zeker van mijn tijd en moet ik, of er veel dan wel weinig opruimingen zijn, in de eerste plaats voor schootsveld zorgen. Schrijver is het thans met mij eens, maar noemde toch op blz. 425 en 429 bovenaan in de eerste plaats hindernissen en zegt onderaan op blz. 429:

„Na bovengenoemde werkzaamheden (versperring, gevechtsdekkingen, granaatvrije schuilplaatsen, dekkingen voor mitrailleurs) komt pas de beurt aan het vrij maken van het schootsveld.”

Ik verwijt schrijver niet het gebrek aan mitr.'s in de eerste linie, maar zeg, dat alleen een overvloed van mitr.'s, in verband met uitgestrekte hindernissen, eenigszins het gebrek aan schootsveld kan vergoeden 1). Wij hebben die mitr.'s niet, dus kan de hindernis het schootsveld niet vergoeden; ergo, er moet schootsveld zijn.

Dat men wel degelijk mag spreken van een ontar den, als men van de veld-versterkingen tot de versterkingen volgens T. en T. overgaat, blijkt uit het volgende: Met de Tijdelijke Versterkingskunst ontstaat „la vie de tranchée” en „La vie de tranchée est dissolvante; elle détruit, chez l'homme, l'idée qu'il appartient à une unité, a un bloc.”

„La vie de tranchée a une tendance à tuer chez une troupe l'esprit offensif. On songe uniquement à se protéger. Le séjour dans les tranchées crée l'effroi de la tranchée ennemie.”

De kwestie, welke stellingen wel en welke niet tot de vesting Holland behooren, is betrekkelijk; er blijven dan trouwens nog voldoende stellingen over. Ik maak echter geen stelling volgens T. en T. als mijn vleugels niet aangeleund zijn. Eene niet aangeleunde stelling heeft slechts een zeer tijdelijke waarde en zal dus in geen geval volgens T. en T. worden aangelegd.

Van de opstelling der divisie, maakt schrijver zich wel een beetje gemakkelijk af. Een terugslag blijft altijd mogelijk en in verband daarmee hadden, terwijl schrijver een model wilde geven, meer overgangen moeten worden geteekend.

Om vast te stellen, dat het beloop van de stelling markant is, is geen bezoek aan het terrein noodig. Op blz. 427 zegt schrijver, dat hij bij de eerste linie de bestaande aardranden en opgehoogde wegen volgt, terwijl volgens de kaart de stelling juist gelegen is op de grens van bouwland en heide.

Wanneer schrijver geen voorstander is van steunpunten, die ik in

1) Volgens de Revue des Deux Mondes 15 Oct. 1916 strekten op het oostfront de ijzerdraadversperringen zich uit over een diepte van 6 K.M. en waren zij door ontelbare mitrailleurs gedekt.

de eerste lijn mis, waarom maakt hij ze dan wèl midden achter de eerste linie en in de derde linie? Overgieten met projectielen komt slechts voor, indien het steunpunt klein is bijv. een schans. Niemand zal er thans nog aan denken op plaatsen, die aan gericht artillerie-vuur blootstaan, een schans op te werpen. Heeft het steunpunt voldoende oppervlakte, als: „de gros villages, des bois ou bien d'immenses ouvrages, constitués par un enchevêtrement de tranchées dont l'organisation est particulièrement forte”, dan ontvangt het niet meer vuur dan de tusschenlinie, tenzij de vijand, omdat hij het steunpunt zoo gevaarlijk vindt, zijn vuur op het steunpunt concentreert, hetgeen het bestaanrecht van het steunpunt reeds voldoende motiveert.

Een steunpunt is aan alle kanten stormvrij en moet naar alle kanten, ook voor de tusschenlinie, vuur kunnen brengen. Dit kan men uit de verbindingsloopgraaf niet bereiken. Uit de prentjes van Duitsche stellingen, die Laffarque bij zijn boekje plaatst, blijkt, zooals ik verkondigde, dat daar steeds steunpunten aanwezig zijn. Als iemand de noodzaak van steunpunten aantoot, is dat zeker Laffarque.

„Ce qu'il importe surtout de détruire dans les centres de résistance, ce sont les lisières, car l'attaque crève assez facilement les espaces intermédiaires, mais ensuite on est prise à partie par les feux de flanquement.

Si l'on pouvait mettre un voile sur ces centres de résistance pour les isoler et boucher la vue aux organes de flanquement, le problème serait en partie résolu” en dat „les centres de résistance”, niettegenstaande het vuur, dat op hen geconcentreerd wordt, het toch uithouden, blijkt uit de opdracht, die de tweede linie krijgt, namelijk: „S'emparer des lisières d'un centre de résistance sur le flanc des troupes, qui enfoncent les intervalles”, en elders: „Certaines de ces unités ont pour mission d'aveugler les centres de résistance en achevant de conquérir les lisières extérieures, tandis que la grande majorité doit s'engouffrer dans les intervalles au lieu de s'attarder et de s'épuiser à faire le jeu de l'adversaire dans les points d'appui inextricables.”

Voorts lezen wij:

„Devant les centres de résistance, la lutte est rude et meurtrière on a pris une ou deux tranchées, enlevé les premières maisons, mais les unités se sont fondues dans l'interminable combat individuel des boyaux ou des décombres, ici les progrès ont été peu sensibles pour des pertes effroyables; ainsi la première ligne a donné son effort; dans les centres de résistance elle a à peine mordu, en levant particulièrement les lisières extérieures; dans les intervalles au contraire, elle s'est épanouie largement à la manière d'une vague qui a rompu une digue sur un point. Mais elle s'arrête à bout de souffle devant la deuxième ligne de défense, dont la résistance s'organise, ou a été clouée sur place par les flanquements non maîtrisés des centres de résistance,” en elders:

„Un centre de résistance est un filtre dans lequel on peut verser

des bataillons et des régiments, il n'en rendra que quelques gouttes."

Uit het bovenstaande blijkt, dunkt mij, voldoende, dat de steunpunten moeten blijven bestaan.

En nu de artillerie. Op den voorgrond zij gesteld, dat men bij het verdedigen van een stelling, waarvan het weerstandsvermogen sterk is opgevoerd er op moet rekenen, meer zware kanonnen dan lichte tegenover zich te krijgen en dus een uitsluitende verdediging met veld-artillerie onbegonnen werk is. Dat ik echter wel degelijk mijn aandacht heb geschonken aan het gering aantal stukken, waar schrijver mede werkt, blijkt reeds uit het feit, dat ik heb aangegeven, dat men voor het afgeven van afsluitingsvuur, over het geheele front 70 stukken zou noodig hebben. Van zelf geeft dit aan, dat de vuurmonden voor meer dan een doel zullen moeten worden gebezigd. Ik schreef dan ook, op blz. 609: Eerst de batterijen gebruiken als vuurmonden ad. I en ad. II en daarna enkele vuurmonden in stellingen voor korten afstand, die goed gemaskeerd gereed liggen.

Schrijver rekent er op, dat van de infanterie alles wat in de eerste linie en daarachter ligt, door trommelvuur vernield zal zijn, indien de storm wordt ingezet. De afdeelingen, die aldaar voor flankerend vuur van begin af aan zijn opgesteld, zullen in dat geval dan ook wel verdwenen zijn. Met de geringe artilleriemacht, waarover beschikt kan worden, zou ik niet gaarne dadelijk 3 batterijen uitschakelen en bestemmen voor stellingen op korten afstand.

Voorts gaat het in hoofdzaak over de wijze, waarop schrijver aangeeft, dat de artillerie moet worden gebruikt. In de eerste plaats zij opgemerkt, dat artillerie, die in een stelling optreedt, geheel gebruikt wordt als stellingartillerie. Zoowel het voorschrift Stellingartillerie als T. en T. geven aan, dat alle batterijen moeten medewerken tot het afslaan van den stormaanval. Nu kan men natuurlijk aan enkele batterijen opdragen op te treden als stormbatterijen of, meer beperkt, als batterijen tot het afgeven van afsluitingsvuur, maar dan mogen die batterijen geen andere bestemming hebben.

Geheel anders wordt de toestand, indien die batterijen moeten optreden als batterijen ad. I of ad. II; dan wordt dit haar hoofdtak en van zelf spreekt het, dat deze batterijen deelnemen aan het afslaan van den stormaanval. De bestemming der 5 batterijen was misschien door schrijver zoo bedoeld, maar is door hem zoo niet aangegeven. De artillerie treedt op als stellingartillerie, de afdeeling is dus het hoogste artilleriesverband en de R. C. blijft adviseur van den D. Ct.

Voor de afdeelingen tusschen tweede en derde linie en achter de eerste linie, had juist moeten worden aangegeven, dat zij tot het vervullen van hun taak als batterijen ad. I en later als ad. IV, van stelling moeten veranderen. Zooals het er nu stond, bleven zij op dezelfde plaats. Het was mij er dus juist om te doen, er den nadruk op te leggen, dat zij verplaatst moeten worden.

Zooals uit de „Revue Militaire Suisse”, naar ik meen van Januari

1917, blijkt, moeten in de lijn verbandplaatsen (eenigszins granaatvrij 1) zijn, waarin de wonden gezuiverd worden en zoo noodig, operaties worden verricht. Schrijver vergist zich, indien hij meent, dat zij in de Toegepaste Studie van T. en T. niet voorkomen. Zij staan op bl. 29 aangegeven. Het zal natuurlijk wel degelijk voorkomen, dat de man zichzelf verbindt, maar het mag niet voorkomen, dat hij tijden met dat verband blijft loopen, zonder dat hij deskundige hulp krijgt. Kortom tijd geleden hoorde ik nog bij theorie over het verbandpakje: „Als je nu maar dat verband op de wond hebt gelegd, dan kun je er tijden mee blijven loopen en is het eigenlijk het beste, dat er voorloopig niets meer aan de wond gebeurt.”

Deze theorie, die geen rekening houdt met het feit, dat het tegenwoordig in hoofdzaak scherfwonden zijn, had bij het begin van den oorlog het gevolg, dat er in de hospitalen in Frankrijk toestanden heerschten, als in het einde van de 19e eeuw en de lucht der etterwonden op grooten afstand buiten het hospitaal, den bezoeker tegevoet sloeg.

Wat het opwarmen van het eten betreft, is van een enkel klein houtskoolvuurtje van een klein onderdeel in de lijn, de rook gemakkelijk te maskeeren, maar eten klaar maken voor 1 compagnie zonder rook is onmogelijk.

Over het gebrek aan verdedigingslijnen zegt schrijver, dat de verbindingsloopgraven tevens de lijn van weerstand zijn. Dit kan niet juist zijn. Uit een verbindingsloopgraaf moet ik ook kunnen vuren, maar de hoofdbestemming blijft gedekte gemeenschap, waarbij, door gebroken en kromme lijnen te volgen, zooveel mogelijk van het terrein geprofiteerd wordt, terwijl bij de verdedigingslijn vuuruitwerking, in de daarvoor noodzakelijke richting hoofdzaak blijft.

Het inschetsen van enkele zware lijnen, die de verdedigingslijnen voorstellen, had de teekening niet onduidelijk gemaakt.

Schrijver eindigt, dat hij van mij meer details op gebied van Versterkingskunst had verwacht. Volgens mijn meening moeten in een stelling, die volgens T. en T. gemaakt wordt, de dekkingen van gewapend beton zijn, welke dekkingen de infanterie na eenige voorlichting, zeer goed in staat is te maken. Gewenscht is het echter, ook met het oog op het hard worden van beton, dat in groote hoeveelheden jukken en platen van gewapend beton zijn opgelegd, zoodat de schuilplaatsen ter plaatse in elkaar worden gezet.

Ik ben er nog niet achter, wat schrijver onder granaatvrij verstaat. Moeten deze schuilplaatsen beschermen tegen de kalibers van 30 cM. en zwaarder, dan zal hem dat te velde niet gelukken, daar van de 30 cM. de indringing in versteeningen reeds 1.26 M. en in pantseringen 4 cM. bedraagt. Men moet dan vervallen in werken van per-

1) Ik vergat het woord „eenigszins”, d.w.z. dat zij beschermen tegen worpgeschut van 10 à 12 cM.

manenten aanleg. Is het schrijver's bedoeling, dat de schuilplaatsen beschermen tegen projectielen uit veldkanonnen, welnu dan geeft V. P. I. I alleszins voldoende aanwijzing en beschermt de eenvoudige schuilplaats, onder het maaiveld met 45 cM. bovendeckking van grond, reeds tegen vuur uit veldkanonnen. Ik voor mij stel echter als eisch, dat de schuilplaatsen volgens T. en T. minstens beschermen tegen middelbare kalibers van 10—12 cM. en wil men zich tegen die kalibers beschermen, dan moet men vervallen in gewapend beton, om te voorkomen, dat reusachtige grondlichamen gemaakt moeten worden. Vermoedelijk mag men er thans niet op rekenen, dat men rails machtig kan worden, zoodat, bij gemis van beton, de overdekking zal moeten bestaan uit grond en hout.

Tot bescherming tegen krombaanvuur uit kalibers van 10—12 cM. zijn bijv. noodig 2 lagen rondhout, ieder dik 0.25 M. waarop 2 M. grond. Wij komen dan tot een ingraving van 4 M. In zeer vele terreinen zal dat bij ons niet mogelijk zijn. Kan die ingraving niet plaats hebben, dan wordt het grondverzet reusachtig, want steekt de schuilplaats boven het maaiveld uit, dan komt men naar den kant van den vijand vóór de schuilplaats tot een borstwering van minstens 5 M. dikte, terwijl voorts op de schuilplaats bovenaangegeven dekking moet worden aangebracht.

Behalve het geweldig grondverzet is natuurlijk de trefkans, ook door kalibers zwaarder dan 12 cM., op die hooge grondlichamen buitengewoon groot.

Wat betreft de noot op bl. 747 wordt, indien Reuter's bericht geheel juist is, de fout gemaakt, die reeds meermalen in de geschiedenis voorkwam. Ook hier vergeet men het grondbeginsel, dat er geen dekking bestaat, die op den duur niet door artillerie beschadigd of vernield kan worden. Dit kan alleen verhinderd worden door overmachtige artillerie van den verdediger, gepaard met actief optreden. Waar nu de Duitschers in Vlaanderen reeds zoolang tegenstand bieden en den vijand genoodzaakt hebben tot een dergelijke krachtsontwikkeling en een dergelijk gebruik van munitie, vraag ik in verband met de door den tegenstander verkregen geringe resultaten: hebben die werken, toen zij vielen niet hun plicht gedaan? Hebben zij niet voldaan aan het hoofdbeginsel van de Versterkingskunst (§ 1 V. P. I.) namelijk het mogelijk gemaakt, om met een beperkt aantal troepen een overmachtigen vijand plaatselijk te binden of te weerstaan ten einde hem op het punt waar dit gewenscht wordt (Rusland, Italië) met groote kracht aan te vallen?

Ten slotte meen ik, dat mijn lezing van het opstel van kapitein Prey niet bepaald vluchtig is geweest en ik ook op versterkingskunst-gebied de noodige aanvullingen heb gegeven.

Breda, October 1917.

Mobilisatietoelage,

DOOR

G. BERGHUIJS,

Eerste-Luitenant-Kwartiermeester.

Zoals den lezer wellicht bekend is, maakt de mob.toelage een integreerend deel uit van de bezoldiging van de militairen, vooral van de gehuwden.

Wie van de geschiedenis dier toelage op de hoogte is, zal het ook niet ontgaan zijn, dat door een te waardeeren streven naar billijkheid van hoogerhand telkens en telkens weer nieuwe bepalingen 't licht zien, waardoor echter de persoonlijke vrijheid hoe langer hoe meer aan banden wordt gelegd en de ontevredenheid over die bepalingen gaandeweg grooter wordt, vooral ook waar er veel redenen bestaan om te twifelen aan de gelijkvormigheid in de uitvoering dier bepalingen bij de verschillende onderdeelen van het Leger. Schrijver dezes beoogt met deze regelen dan ook minder het leveren van kritiek op de vigeerende bepalingen dan wel, door aanwijzing der zwakke punten in de tegenwoordige regeling, wellicht den geestelijken vader dier bepalingen, het zij met bescheidenheid gezegd, van eenig nut te kunnen zijn. Ook is Schr. ten zeerste overtuigd van de moeilijkheid om een aan de tegenwoordige omstandigheden zich aanpassende regeling samen te stellen en eveneens dat volmaakte billijkheid in dezen niet is te bereiken. Dit zou slechts mogelijk zijn, wanneer men hoofd voor hoofd de omstandigheden, waaronder ieder door de mobilisatie is komen te verkeerem, zou kunnen beoordeelen.

De mogelijkheid hiervan kan onbesproken blijven. De eenvoudigste regeling (de billijkheid er van in 't midden latende) bestond in den aanvang der mobilisatie.

Toenmaals toch kreeg ieder militair, naar gelang van zijn rang, bij nachtverblijf in en buiten zijn woonplaats dezelfde toelage. Billijkheidshalve kon natuurlijk een dergelijke regeling niet lang duren en vanaf 1 October 1914 werd dan ook slechts toelage toegekend bij nachtverblijf buiten de woonplaats. Vanaf dat tijdstip dateert, zooals vanzelf spreekt, het streven van hoogerhand om te trachten slechts dan de toelage toe te kennen, wanneer de omstandigheden het genot dier toelage volkomen rechtvaardigden. In hoeverre men hierin geslaagd is, laat schrijver dezer regelen gaarne den lezer ter beoordeeling. Alleen de aanhef van de beschikking van den Minister van Oorlog

dd. 29 December 1917, luidende: „Het is mij gebleken, dat meermalen aan gehuwde militairen de toelage wegens verblijf buiten de woonplaats wordt toegekend, terwijl zij langeren tijd onafgebroken samenwonen met hun gezin. Dit is in strijd met de bedoeling, enz. enz.” geeft immers al genoeg te denken omtrent de richtige uitvoering van de bepalingen dienaangaande.

En waarom is men hierin niet geslaagd? Omdat naar mijne meening (zooals hierboven reeds is gezegd, een regeling hoofd voor hoofd is onmogelijk) bij de betrekkelijke regeling met twee groote groepen militairen onvoldoende rekening is gehouden, hetgeen niet alleen zeer wel mogelijk zou zijn, doch zelfs door den langen duur der mobilisatie in hooge mate gewenscht mag heeten.

Bedoelde groepen zijn:

1°. de gehuwde militairen in de nabijheid van hun woonplaats verblijvende;

2°. a. de gehuwde militairen, die nà 1 Augustus 1914 zijn gehuwd, of

b. gehuwden, wier particuliere omstandigheden toelieten, dat het gezin het gezinshoofd naar zijn tijdelijke verblijfplaats volgde.

Door de omstandigheid, dat met vorenvermelde twee groote groepen bij de tegenwoordige regeling niet afzonderlijk is rekening gehouden, is het groote nadeel ontstaan, dat zij — wat het genot der toelage (nà 1 Augustus 1917, der h o o g e r e toelage) betreft — geacht worden te behooren:

1°. tot de in hun woonplaats verblijvenden; of

2°. tot de buiten hun woonplaats verblijvenden.

Deze rangschikking nu is voor de vorenbedoelde 2 categoriën in het 1e geval te ongunstig, in het 2e geval te gunstig. Dat van belanghebbende zijde steeds is en wordt gestreefd naar de rangschikking onder 2e is begrijpelijk; te betreuren is het echter, dat naleving van de voorwaarden dezer rangschikking voor een groot deel afhankelijk is van de nauwgezetheid der betrokkenen. Daarentegen werd en wordt van hoogerhand natuurlijk steeds gestreefd, teneinde billijk te zijn, om de eischen, aan 't genot der toelage (thans de v e r h o o g d e toelage) verbonden, hoe langer hoe nauwkeuriger te omschrijven en zijn er verplichtingen ontstaan, die noch een gevolg zijn van de belangen van den dienst, noch van de behoeften van belanghebbenden.

Wat toch zijn de verplichtingen, die het genieten der toelage (thans, der v e r h o o g d e toelage) rechtvaardigen?

1°. het houden van nachtverblijf buiten zijn woonplaats;

2°. het bezit van een woning elders (gemeubileerd, in huur of eigendom);

3°. het buiten zijn woonplaats nuttigen van het middagmaal (dit nà 1 Augustus 1917);

4°. het niet langen tijd samenwonen met zijn gezin in de tijdelijke verblijfplaats.

Onder woonplaats te verstaan de hoofdverblijfplaats van het gezin.

Dat deze verplichtingen tot eigenaardige toestanden hebben geleid, moge door een paar voorbeelden verduidelijkt worden.

A. Een gehuwd militair van de hiervorenvermelde 1ste categorie, die — al laten de belangen van den dienst dit volkomen toe — nachtverblijf houdt in zijn woonplaats (dus bij zijn gezin) of die (nà 1 Augustus 1917) in zijn woonplaats het middagmaal gebruikt (dus bij zijn gezin) heeft geen recht op de verhoogde toelage.

Niet ter wille van den dienst, doch ter wille van het behoud van zijn toelage, mag belanghebbende dus noch bij zijn gezin nachtverblijf houden, noch eten.

B. Een gehuwd militair van de 2de categorie, die b.v. met zijn vrouw of met zijn gezin in zijn tijdelijke standplaats samenwoont, moet, om recht op de toelage (thans de verhoogde toelage) te kunnen doen gelden, zich elders voorzien van een gemeubileerde woning, steeds in een plaats waar hij niet verblijft, dikwijls nog nimmer is geweest en misschien ook nooit komt. Thans zal hij er voor hebben te waken, dat zijn samenwoning niet voor langen tijd (hoe lang is onbekend) zal zijn, anders gaat — ondanks het voldoen aan de andere verplichtingen — ook het recht op de verhoogde toelage verloren 1).

Dat uit het streven naar billijkheid een belemmering van de persoonlijke vrijheid is geboren, waarmede noch het belang van den dienst, noch dat van 't Rijk gebaat is, maar waardoor wel de druk der mobilisatie voor de betrokkenen wordt verzaamd, zal den geachten lezer uit deze voorbeelden voldoende blijken.

Werd of wordt aan deze eischen naar den geest der bepalingen steeds voldaan?

Kreeg of krijgt dus ieder rechtmatig de toelage (thans verhoogde toelage)?

Wordt ook de in noot 2) bedoelde verklaring bij de verschillende onderdeelen van het leger steeds geëischt?

Dit zijn vragen, waarop schrijver dezes geen antwoord zal geven. Ieder belangstellend en belanghebbend lezer zal deze vragen wel kunnen beantwoorden.

Voor de betrokkenen, in welke nadeelige en ongunstige omstandigheden zij ook, als gevolg van de mobilisatie, moesten leven, was het parool:

{vóór 1 Augustus 1917) „alles of niets”,

1) Gevolg hiervan is, dat sommigen, die tot dusver steeds samenwoonden zich 't recht op de toelage trachten te verzekeren door hun vrouw enkele dagen per week elders te doen verblijven, anderen weer op andere wijze trachten te voldoen aan de letter der bepalingen.

2) L. O. schrijft voor, dat voorts de Comm. off. c. q. van gehuwde militairen, die de mobilisatietoelage wegens verblijf buiten de woonplaats ontvangen, een schriftelijke verklaring moet worden geëischt, inhoudende, dat zij in hunne vaste vredestandplaats of buiten de hun aangewezen tijdelijke standplaats ten behoeve van hun gezin beschikken over een gemeubileerde eigen of gehuurde woning, dat zij die woning noch geheel, noch gedeeltelijk aan anderen hebben onderverhuurd of in gebruik gegeven en buiten de verofsregeling om, daarin geen nachtverblijf houden, noch het middagmaal gebruiken.

(na dien datum) de toelage of de verhoogde toelage.

Waar de controle naar het voldoen aan meervermelde eischen (vooral bij niet-kazernebewoners) niet wel mogelijk is en de naleving der eischen dus veelal afhankelijk is van de nauwgezetheid van den betrokkene, is er niet veel menschenkennis toe noodig om te begrijpen, dat er toestanden zijn geschapen, als bedoeld in de hiervoren vermelde beschikking van den Minister van Oorlog dd. 29 December 1917, VIe Afd. No. 155.

Zijn de bezwaren aan de thans van kracht zijnde regeling te onder-
vangen?

Mogen, als antwoord hierop, onderstaande staatjes te bevoegder
plaatse in welwillende overweging worden aanbevolen.

VOOR DE GEHUWDEN.
Dagelijksche toelage:

Rangen.	Verrichten dienst buiten de woonplaats.						Opmerkingen.	
	Verricht dienst en verblijft in de woonplaats.	Nachtverblijf en middagedeten met zijn gezin.	Nachtverblijf met, middagedeten zonder zijn gezin.	Leeft geheel samen met zijn gezin.	Nachtverblijf zonder, middagedeten met zijn gezin.	Leeft geheel gescheiden van zijn gezin.		
	<i>a.</i>	<i>b.</i>	<i>c.</i>	<i>d.</i>	<i>e.</i>	<i>f.</i>		
Opperofficieren.	1.35	2.25	4.50	2.25	4.25	5.—	De z.g. vergoeding voor levensmiddelen vervalt voor alle traktement en jaarwedde genietenden. Bij het ontvangen van levensmiddelen in natura wordt evenals in vredetijd bij deelneming aan de soldatenmenage f0.35 per ration afgedragen.	
Hoofdofficieren.	1.35	2.25	3.50	2.25	3.25	4.—		
Subalterne officieren.	1.35	2.25	3.—	2.25	2.75	3.50		
Onderofficieren boven den rang van Sergt.maj.	0.85	1.40	1.75	1.40	1.75	2.25		
Opperwachmeester—Sergt. maj.	0.60	1.—	1.25	1.—	1.25	1.50		
Overige onderofficieren.	0.50	0.80	0.90	0.80	0.90	1.—		
Korporaals en minderen.	0.10	0.10	0.10	0.10	0.10	0.10		

Onder woonplaats te verstaan:

a. voor beroepsmilitairen: hunne vredesstandplaats;

b. voor verlofsmilitairen: de plaats (gemeente), alwaar zij vóór hun laatste opkomst onder de wapenen in het bevolkingsregister waren ingeschreven.

Bij het recht op de toelagen, volgens de kolommen *a*, *b* en *c*, bestaat geen recht op inkwartiering; bij het recht op de toelagen, volgens de overige kolommen, wel.

Van allen, die de toelagen, volgens de kolommen *c*, *e* en *f* genieten,

wordt aan 't einde van elk kwartaal een verklaring geëischt, waaruit blijkt, dat zij over de dagen, waarop zij voor deze toelage zijn berekend, in 't afgelopen kwartaal, buiten de verlofsregeling om:

- c) niet het middagmaal met hun gezin hebben kunnen nuttigen;
- e) niet nachtverblijf hebben kunnen houden met hun gezin;
- f) geheel gescheiden van hun gezin hebben moeten leven.

Toelichting.

Kolommen *b*, *c* en *e* hebben betrekking op de gehuwde militairen, wier tijdelijke standplaats is gelegen in de nabijheid van hunne woonplaats, kolom *f* op die, wier tijdelijke standplaats ver verwijderd is van hun gezin, zoodat samenleving, ook maar voor een deel, niet mogelijk is en kolom *d* op de gehuwden, bij wie het mogelijk is, dat het gezin het gezinshoofd naar de tijdelijke standplaats volgt.

Het meerdere van de bedragen van kolom *b* strekt tot dekking van de onkosten aan het zich naar zijn woonplaats begeven en van het gebruik van het 2de ontbijt buiten de woning.

Verkeert iemand, buiten de verlofsregeling om, ook maar één dag in een toestand, waarvoor een andere toelage staat voorgeschreven, dan geniet hij voor dien dag de betrekkelijke toelage.

De Comm. Off. zullen er op toezien, dat niemand zich een hoogere toelage verzekert dan overeen is te brengen met de eischen van den dienst, in verband met de ligging van de tijdelijke standplaats ten opzichte van de woonplaats van den betrokkene en dat hierbij met de belangen van het Rijk wordt rekening gehouden.

VOOR DE ONGEHUWDEN.

Dagelijksche toelage.

Rangen.	Verricht dienst in de woonplaats.	Verricht dienst buiten de woonplaats.	Opmerkingen.
	<i>g.</i>	<i>h.</i>	
Opperofficieren	1.—	2.50	Als opmerking bij staatje voor gehuwden hiervoren.
Hoofdofficieren	1.—	1.50	
Subalterne officieren	1.—	1.—	
Onderoff. boven den rang van sergt.maj.	0.75	0.75	
Opperwachtm.—Sergt maj.	0.60	0.60	
Overige onderoff.	0.50	0.50	
Korporaals en minderen	0.10	0.10	

VOOR ALLEENREIZENDEN

(gehuwden en ongehuwden.)

Het Reisbesluit 1916 is buiten werking tijdens de mobilisatie.

Alleenreizenden, traktement en jaarwedde genietende, die voor dienst na 12 uur 's middags langer dan 6 uur uit hunne woonplaats of uit hun tijdelijke aangewezen standplaats afwezig zijn, dan wel, die tijdens de reis moeten overnachten buiten hunne woonplaats of tijdelijk aangewezen standplaats, genieten in plaats van de toelagen, bedoeld in de kolommen *a*, *b*, *c*, *d*, *e*, *g* en *h*, toelagen tot de bedragen als aangegeven in kolom *f*.

Alleenreizende korporaals en minderen in wier voeding (buiten hunne woonplaats of tijdelijk aangewezen standplaats) niet door deelneming aan een soldatenmenage of door inkwartiering met voeding kan worden voorzien, ontvangen een mobilisatietoelage per dag, bedragende f 0.75.

Alleenreizenden moeten tijdens hunne reis zooveel mogelijk door inkwartiering in hunne huisvesting en in de stalling hunner paarden voorzien. Kan dit evenwel niet, dan worden de door hen te genieten bedragen verhoogd, voor off. met f 3.50, voor onderoff. met f 2.50, en voor korporaals en minderen met f 1.—.

Voordeelen dezer regeling boven de bestaande
zijn o. m.:

1°. Dat voorkomen wordt, dat — alleen tot behoud der toelage —:

- a*. een woning onnoodig wordt gehuurd;
  - b*. het middagmaal onnoodig buiten de woonplaats wordt genuttigd;
  - c*. het gezinshoofd onnoodig gescheiden van zijn gezin leeft;
- zoodat alleen de belangen van den dienst uitmaken of iemand geheel of ten deele met zijn gezin samenwoont of niet.

2°. Voor de categorieën, vallende onder de kolom *a*, *b* en *d* is controle overbodig, daar deze omstandigheden zich duidelijk afteekenen; voor de andere categorieën is controle gemakkelijk mogelijk en vanwege de verklaring, die overgelegd wordt (welke dus niet, zooals bij de bestaande regeling, eigenlijk facultatief is) minder noodig. Dit alles zal de richtige uitvoering beter verzekeren.

3°. Hoewel aan hen, die (door de mobilisatie of beter door de ligging van hun tegenwoordige tijdelijke standplaats ten opzichte van hun woonplaats) in de ongunstigste omstandigheden verkeerden, bij deze regeling een hoogere toelage wordt toegekend, zullen de kosten dezer regeling zeer waarschijnlijk lager zijn dan die der bestaande, en wel door besparing op inkwartiering voor de categorieën, bedoeld in kolommen *b* en *c* en op de toelage van de categorieën, bedoeld onder de kolommen *b*, *c* en *d*.

1^e Voorbeeld: Een subaltern Officier, vallende onder kolom *b*, ontvangt bij de bestaande regeling f 3.— toelage (d. w. z. f 2.65 toelage

en f 0.35 vergoeding voor levensmiddelen), en voor inkwartiering wordt betaald f 1.— per dag. Weliswaar rust thans op hem de verplichting niet thuis te eten of nachtverblijf te houden, al laten de belangen van den dienst zulks wèl toe, doch velen zullen gaarne van die verplichtingen ontheven worden, al gaat zulks gepaard met vermindering van toelage.

Per subaltern Officier zal dit een besparing voor het Rijk met zich brengen van f 1.75 per dag. De totale besparing zal natuurlijk afhankelijk zijn van de hoegrootheid dezer groep militairen, maar gezien de dislocatie van het leger bestaan er gegronde redenen om aan te nemen, dat een groot aantal gehuwden tot deze groep behoort.

ze Voorbeeld: Een subaltern Officier, vallende onder kolom *d*, ontvangt thans f 3.— per dag toelage (dus evenveel als die in het 1e voorbeeld) en ook wordt voor hem f 1.— inkwartiering betaald. Op hem rust thans de verplichting om elders een onnoodige woning aan te houden of te huren. Ook deze categorie zal gaarne van die verplichting ontheven worden, al gaat dit ook gepaard met vermindering der toelage.

Per subaltern Officier zal dit een besparing voor het Rijk met zich brengen van f 0.75 per dag. Wat de grootte dezer groep aangaat, kan naar hetgeen hieromtrent bij het 1e voorbeeld is vermeld verwezen worden.

4°. Het grootste voordeel dezer regeling boven de bestaande is evenwel, dat door de meerdere splitsing zuiverder toestanden zullen geschapen worden en 't belang van den dienst slechts uitmaakt welke verplichtingen er op iemand rusten, maar deze niet ontstaan door 't genot van deze of gene toelage.

Schrijver dezes, die overtuigd is, dat nimmer bij het maken der thans geldende bepalingen heeft voorgezeten den druk der mobilisatie te vergrooten, doch steeds naar het tegenovergestelde is gestreefd, heeft met het vorenstaande slechts beoogd de in de praktijk gebleken bezwaren der thans geldende regeling naar voren te brengen, die — zonder de belangen van den dienst te schaden — waren te ondervangen en eindigt met den wensch, dat zijn bedoeling met deze regelen te bevoegder plaatse moge worden begrepen!

De verdere ontwikkeling van onze weerkracht na de demobilisatie,

DOOR

W. E. VAN DAM VAN ISSELT,

Majoor der Artillerie.

De geweldige uitbarsting in Europa, waarvan wij getuigen zijn, inzonderheid het lot, dat het naburige België heeft ondergaan en het feit, dat de Duitschers, die zich in 1870 nog tevreden stelden met de Fransch-Duitsche grens als operatiebasis, er dimaal Luxemburg en geheel België in betrokken hebben, zoodat hun uiterste rechtervleugel rakelings langs onze Zuidgrens is gemarcheerd, hebben ongetwijfeld een ieder tot hernieuwd nadenken gestemd en naast de vraag: Waaraan hebben wij, Nederlanders, het te danken, dat wij buiten dezen wereldbrand zijn gebleven? ook deze doen rijzen: Wat staat ons inzake onze landsverdediging na de demobilisatie verder te doen?

Een bijdrage te leveren tot de beantwoording van deze vraag is het doel van de hier volgende bladzijden. Puntsgewijze zullen eenige maatregelen worden aangegeven, die ertoe kunnen bijdragen om het gehalte of het getal onzer levende strijdkrachten te verhoogen, en onze innerlijke weerkracht op nog andere wijze te vermeerderen. In het algemeen kan als richtsnoer worden aangegeven, dat de lijn moet worden gevolgd, die inzonderheid de laatste 12 à 15 jaren steeds duidelijker is getrokken. Wanneer eenmaal het rapport omtrent de mobilisatie van 1914 wordt uitgebracht, zal blijken, hoezeer wij na 1870 op schier ieder gebied belangrijk zijn vooruitgegaan. De methode is goed gebleken; het getal onzer levende strijdkrachten is echter nog te gering. „Nietswaardig is het volk, dat niet met vreugde zijn alles ten offer brengt aan zijne vrijheid”.

Zonder grooten ophef naar buiten, zonder sabelgerinkel moeten wij doorwerken aan verhooging van de intrinsieke kracht, de slagvaardigheid en het getal onzer levende strijdkrachten. Onze weermacht moet, wat men genoemd heeft, „paraat” worden, d.w.z. dadelijk bij het uitbreken van den oorlog niet alleen slagvaardig, doch ook zooveel mogelijk onmiddellijk op ééne enge ruimte samen te trekken, welk laatste zij nog niet is. Een verdere verschuiving van het zwaartepunt van het niet mobiele, voor den veldoorlog niet dadelijk bruikbare, aan Stellingen e.d. geketende deel naar het voor den strijd in het open veld onmiddellijk bruikbare is noodig, zullen wij ons reeds dadelijk met nadruk

kunnen doen gelden. Daarbij eenvoud in ons geheele militaire stelsel, omdat ook hier eenvoud het kenmerk van het ware is: eenvoud in de opleiding van officieren en kader, eenvoud in militaire kleeding en uitrusting, eenvoud in de militaire administratie; bovenal eenvoud in onze militaire organisatie. Een samengesteld raderwerk van militaire bevelvoering zal in vreedstijd log en met veel wrijving werken, vele krachten remmen of fnuiken, meer geld kosten dan noodig is, terwijl ook in oorlogstijd door een ingewikkelde bevelvoering de in de troepen schuilende weerkracht eerst laat en traag, d.i. slechts ten deele tot uiting zal komen.

1. Alle tekortkomingen, aan het licht gekomen in de regeling van onze mobilisatie, de paardenvordering, de oplegging van kleeding- en uitrustingsstukken tot het volledig en dadelijk op oorlogsvoet brengen van onze strijdmacht, in de regelingen van de verpleging en van het vervoer der troepen naar hunne aanvankelijke bestemmingen bij het Veldleger, de bezettingstroepen, de grens- en de kustwacht, de territoriale verdediging e.d., in den etappendienst, enz. moeten worden weggenomen. Het zullen hoofdzakelijk slechts detailfouten blijken te zijn.

2. De regeling van onze hogere bevelvoering dient te worden herzien. Zij is minder logisch, omdat niet alle troepen in vreedstijd staan onder de bevelhebbers, die hen in oorlogstijd moeten aanvoeren, en op die troepen in vreedstijd invloed geoefend wordt door autoriteiten, die in oorlogstijd met die troepen niets te maken hebben.

Bij het Veldleger is vóór eenige jaren een groote verbetering gebracht, door het reeds in vreedstijd organiseren van Divisiën, uit de 4 Wapens bestaande. De Divisie-Commandant, de man, die in oorlogstijd zijne Divisie zal aanvoeren, ook in vreedstijd — en hij uitsluitend — de man, die al zijn troepen onder zijn bevelen heeft, die invloed oefent op de vorming van zijn Divisie. In vreedstijd echter wordt zijn gezag doorkruist en moet hij dat deelen met de Inspecteurs der Infanterie en der Veld-Artillerie, die men ten onrechte bij de nieuwe regeling heeft laten bestaan. Ingewikkelde afbakening van bevoegdheden, meer chefs en inspectiën dan noodig zijn leiden tot schade voor het leger en tot verspilling van gelden. Wanneer men de werkzaamheden van de Inspecteurs verdeelt en overbrengt, wat strategisch-tactische zaken, alsmede oefening en opleiding van den troep betreft, naar den Commandant van het Veldleger en de Divisie-Commandanten, wat personalia-zaken aangaat, ten deele naar den Commandant van het Veldleger, ten deele naar het Departement van Oorlog, wat het reservekader en de militaire opvoeding betreft voor zooveel noodig naar den Inspecteur van het Militair Onderwijs, dan kunnen de Inspectie-bureau's met hun vrij uitgebreid personeel worden opgeheven, wordt de bevelvoering logischer en eenvoudiger, en komen, vooral in den officiersrang, tal van betere elementen beschikbaar om in den troep dienst te doen, iets, waaraan vooral sedert de groote ontvolking, door de reorganisatie van 1913 in

het leven geroepen, alleszins behoefte bestaat. Bij het Veldleger zijn, naast den Commandant daarvan, de Divisie-Commandanten, en geen anderen, de aangewezen Inspecteurs voor alle Wapens, de personen om te waken over de slagvaardigheid en de oefeningen van hun troepen.

In de Liniën en Stellingen is de toestand der hoogere bevelvoering veel minder gunstig dan bij het Veldleger, omdat men het beginsel, hier doorgevoerd, n.l. dat de aangewezen bevelhebbers voor oorlogstijd ook in vreedestijd al hun troepen onder zich moeten hebben, bij de jongste herziening der bevelvoering onbegrijpelijkerwijze niet ginds in toepassing heeft gebracht. De Commandanten in Liniën en Stellingen hebben in vreedestijd geen enkel deel der voor hun Stelling bestemde bezetting onder zich, en komen dan met den troep en de troepenofficieren alleen in aanraking bij de sporadisch plaats vindende kaart-, kader- en troepen-oefeningen in hun Stelling. Op de slagvaardigheid van de daarvoor bestemde troepen oefenen zij geen invloed; de zorg, dat die troepen te juister tijd volledig uitgerust bij mobilisatie op de juiste plaatsen aankomen, is in vreedestijd aan andere autoriteiten opgedragen. Hier heerschen dan de Inspecteurs der Vesting-Artillerie en der Genie, voor wat de landweer-infanterie betreft ook de Inspecteur der Infanterie. Het behoeft geen betoog, hoe onlogisch een dergelijke regeling is, hoe oneenvoudig, hoezeer in vreedestijd aanleiding gevend tot noodeloos geschrijf, en dat verkeerde gevolgen uit een en ander kunnen voortvloeien 1). Ook hier dient het gulden beginsel te gelden: vredes- en oorlogsorganisatie in hun schema's volkomen gelijk. De verschillende sectiën der Stellinghoofdkwartieren moeten reeds in vreedestijd gevormd zijn; de voorloopige bezettingen van alle Stellingen, uitsluitend uit Vesting-Artillerie, Genie en Landweer samen te stellen, dienen dan reeds, met uitsluiting van alle andere autoriteiten, onder de Stelling-Commandanten te staan. De Inspecteur der Vesting-Artillerie met zijn bureau verliezen nu eveneens hun rede van bestaan; ook hunne werkzaamheden zijn te verdeelen tusschen de Stelling-Commandanten, het Departement van Oorlog en den Inspecteur van het Militair Onderwijs. Wat er aan landweer-infanterie overblijft na aftrek van de aangewezen bezettingen stelle men onder de Territoriale Commandanten voor de grenzen, de kust en voor de locale verdediging, welke Commandanten ondergeschikt moeten zijn aan den Chef van den Generalen Staf (Opperbevelhebber) of deele men in bij het Veldleger, waarover hierna onder 4.

De beide kleine Stellingen van ons Zuiderfrontier, n.l. die van Hoek van Holland—Hellevoetsluis en van Willemstad c. a. stelle men onder één Commandant. Zij behooren logisch bij elkaar en wettigen door haar geringe beteekenis niet, dat daarvoor twee Opperofficieren met hunne

1) Men zie omtrent deze onoordeelkundige regeling der bevelvoering den 2den druk van mijn werk over de Stelling van Amsterdam, blz. 169 tot 183.

Staven worden uitgetrokken. Beide genoemde kleine, geïsoleerde Stellingen liggen niet zoover van elkaar verwijderd als de vleugels van de Nieuwe Hollandsche Waterlinie, over welke doorgaande verdedigingslijn één Opperofficier het bevel voert. Vereeniging van beide genoemde Stellingen tot ééne van onze Zuider Stroomen zou in staat stellen den bevelvoerenden Opperofficier een behoorlijke vredesstandplaats aan te wijzen, b. v. Dordrecht. Een andere mogelijkheid is, dat men onze eerste verdedigingslijn blijvend naar de Monden van de Maas en de Schelde verplaatst, zooals in 1914 plaats gevonden heeft, en derhalve blijvend een aldus genoemde Stelling in het leven roept. In dit geval daalt de Stelling van Willemstad c. a. nog meer in betekenis en wordt zij een 2e linie of opnamestelling van ons Z.W. frontier, ongeveer met een groep eener Linie gelijk te stellen en dus door een hoofdofficier der landweer-infanterie te commandeeren.

Zoowel de regimentsstaven van de Vesting-Artillerie, de Staf van het Korps Pantserfort-Artillerie als de Genie-Commandanten (thans 3) bezitten geen voldoende redenen van bestaan. Zij dienen slechts tot het kweken van een groot aantal bureau's en betrekkingen en het aftappen van goede krachten aan den troep. Zij moeten derhalve verdwijnen, mede, omdat zij de bevelvoering embrouilleeren.

3. De organisatie van ons Veldleger dient te worden herzien. Zij is niet eenvoudig, inzonderheid sedert de jongste reorganisatie, toen bij de Infanterie het brigadeverband in het leven is geroepen.

Nu door de organisatie-Colijn alle 6 bataljons per voormalig regiment infanterie reeds in vreedstijd bestaan (contra 4 van de 6 eertijds), zijn $12 \times 6 = 72$ bataljons voor het Veldleger bestemd. Het oude regiment, thans brigade geheeten, telt 2 regimenten à 3 bataljons van 4 compagnieën, alle met de staven reeds in vreedstijd aanwezig. Een groote uitbreiding van het aantal autoriteiten, staven, bureau's e. d. is daaruit voortgevloeid, met als gevolg daarvan een belangrijke, en voor den dagelijkschen dienst zeer schadelijk werkende ontvolking van de luitnants- en onderofficiersrangen. Meer autoriteiten, meer wrijving, meer bureau's, meer papier, veel meer improductieve uitgaven, doch minder werken in den troep, dus minder ware weerkracht. Ook de bevelvoering te velde in de Divisie is omslachtiger geworden, want terwijl die onderdeelen vroeger 3 regimenten à 4 bataljons infanterie telden en de Divisie-Commandant dus met één tusschentrap zijn bevelen aan zijn bataljons kenbaar maakte, heeft men thans 3 brigades à 2 regimenten à 3 bataljons, derhalve 2 tusschenschakels. De Divisiën à 18 bataljons, voorheen 12, evenals thans nog in Duitschland, Frankrijk en Engeland, zijn abnormaal sterk geworden, in totaal ruim 23 000 man.

De indeeling van de Divisie in 3 brigades à 2 regimenten à 3 bataljons verdient ook uit tactische overwegingen de minste aanbeveling, omdat de Brigade-Commandant zijn beide regimenten naast elkaar in het gevecht zal brengen en dus zijn eigen persoon vrijwel uitschakelt, of wel van een of beide regimenten ieder één bataljon zal achterhouden,

zoodat de 2 Regiments-Commandanten dan samen 5 à 4 bataljons commandeeren, wat voorheen één Regiments-Commandant deed.

Kortom, het brigadeverband, een nabootsing van Duitschland, is een noodelooze, dus én door zijn meerdere kosten én door de groote complicatie schadelijke tusschentrap in de hoogere bevelvoering, die derhalve hoe eer hoe beter dient te verdwijnen. Een Nederlandsch officier, die tijdens den oorlog met veel vrucht het Deutsche Wester- en Oosterfront heeft bezocht, deelde mij mede, dat de overtuiging van het vorenstaande zich thans ook in Duitschland begint baan te breken. Nu ons Veldleger op 72 bataljons is gebracht, aanvaarde men daarvan de volle consequentie en organiseere het in 6 Divisiën van de oude samenstelling, 3 regimenten infanterie à 4 bataljons, een organisatie, waarvoor op tactische en financiële gronden, alsmede uit het oogpunt van een goede bevelvoering alles te zeggen is. Deze indeeling is, hangende de organisatie-Colijn, ook aanbevolen door den oud-Minister, het tegenwoordige lid van den Raad van State, W. C o o l i j n. Opgericht dienen dan te worden 2 divisie-staven, terwijl verdwijnen kunnen 12 brigade-staven en 6 regiments-staven.

Duidelijk is het, dat dit een groote bezuiniging geeft op het non-combattante personeel. De troepen zullen er wel bij varen. De beide meer benoodigde Divisie-Generaals met hun staven zijn door opheffing van de 3 Inspectiën van Infanterie, Veld- en Vesting-Artillerie en van één Stellingcommando ruimschoots te vinden. Uitbreiding van de Cavalerie behoeft van een indeeling van het Veldleger in 6 Divisiën niet het gevolg te zijn. Waar men met 4 regimenten Huzaren genoeg heeft genomen bij de bestaande sterkte van het Veldleger à 72 bataljons, zal ook in de toekomst niet meer Cavalerie noodig zijn, al worden die 72 bataljons op andere, trouwens meer eenvoudige wijze, samengevoegd. Nederland zoek bovendien zijn kracht niet in veel cavalerie. In het polderland is zij tegenover het moderne geweer- en mitrailleurvuur nagenoeg onbruikbaar, voor ophelderings- en verkenningsdoeleinden bovendien door het doorsneden terrein in hooge mate in hare bewegingen bekneld. Doch ook in onze hoogere O. en Z. provinciën is het ruiterswapen door de talloze perceelafscheidingen en den waterrijkdom van het terrein nog menigmaal uitsluitend op de wegen aangewezen, terwijl de bedektheid van het terrein, gemis aan overzicht maken, dat haar ophelderend en verkennend vermogen binnen enge grenzen beperkt blijft: overal wordt zij door geweer- en mitrailleurvuur aan den omtrek afgewezen, vermag niet tot de kern der zaak door te dringen. Breedvoerig is door mij in Krijgswetenschap 1911/2 aan de hand der eigen krijgsgeschiedenis aangetoond, hoe de cavalerie zich in onze terreinen van af den Sporenslag bij Kortrijk (1302) tot en met den Tiendaagschen Veldtocht (1831) nimmer rendabel heeft weten te maken 2). Later heeft de Heer V e r-

1) Het wetsontwerp tot reorganisatie van het leger. 's Hage, 1912, 17 tot 20.

2) T. a. p. 18/30.

berne dezen strijd tegen een talrijke cavalerie overgenomen; met zijne beschouwingen ter zake kan ik mij geheel vereenigen.

Voegt men nu hierbij, dat de cavalerie een bij uitstek duur wapen is — een regiment à 600 sabels kost in vreedstijd belangrijk meer dan een brigade infanterie van 6000 geweren — dat onze ruitbrigade in oorlogstijd wegens het zoo teere paardenmateriaal als sneeuw voor de zon zou verdwijnen en aanvulling nagenoeg uitgesloten is, daar Nederland geen rijpaardenstapel bezit, dan zijn voor Nederland alle termen aanwezig om voor ons ophelderings- en verkenningskorps, dat tevens de noodzakelijke kust- en grensdekking in eerste instantie op zich nemen en bij de verdediging van ons polderland en onze langgerekte Stellingen uitnemende diensten als mobiele reserve bewijzen kan, het zwaartepunt te verleggen naar de voor ons onmisbare en met zeer geringe extra-kosten samen te stellen wielrijderafdeelingen. Zie hieromtrent verder de punten 7 en 19.

6 Divisiën eischen 6 regimenten Veld-Artillerie. Men beschikt thans over $4 \times 4 = 16$ afdeelingen Veld-Artillerie. 6 Regimenten à 3 afdeelingen (zoodat bij ieder regiment infanterie c. q. een afdeeling zou kunnen worden ingedeeld) vragen 18 afdeelingen. Hierin waren echter 6 houwiterafdeelingen te begrijpen; wier oprichting voor het Veldleger dringend noodig schijnt. De uitbreiding der Bereden-Artillerie blijft dan binnen vrij enge grenzen beperkt, en dit is goed ook, daar het meerendeel der Nederlandsche terreinen in de buitenprovinciën zich niet leent voor het gebruik van veel Veld-Artillerie; trekt het Veldleger op het hart des lands (polderland) terug, dan ontvangt het dadelijk den steun van ons zeer talrijk vestinggeschut. De aangegeven organisatie komt feitelijk neer op het mobiel maken van een deel der Vesting-Artillerie en indeeling daarvan bij het Veldleger. Groote waarde hebben voor Nederland slechts infanterie, voorts wielrijderafdeelingen en niet-bereden mitrailleurs.

Niet genoeg kan er in ieder geval tegen gewaarschuwd worden om bij de Veld-Artillerie het voorbeeld der Infanterie te volgen, om n.l. het regiment te bevorderen tot brigade, het te doen bestaan uit 2 regimenten à 2 afdeelingen à 2 dubbelbatterijen. Reeds nu lijdt de Veld-Artillerie, als gevolg van de jongste reorganisatie en een onevenredige uitbreiding van de Vesting-Artillerie aan compagnies-commandanten, aan een belangrijke bloedarmoede. Hoe zal de toestand worden als na de jongste oprichting van 4 afdeelingen de 4 regimentsstaven worden uitgebreid tot brigadestaven en er als nieuwe tusschenschakel, dus schadelijke en aftappende complicatie, 8 regimentsstaven bij komen? 1) Reeds thans klaagt men erover, dat de Veld-Artillerie te velde zoo

---

1) Eenige jaren geleden telde het regiment van 36 stukken 3 hoofdofficieren met 3 adjudanten en 3 bureau's. De z.g. brigade van 48 stukken, of slechts $\frac{1}{3}$ meer gevechtskracht, zal 7 hoofdofficieren met 7 adjudanten en 7 bureau's absorbeeren

laat in stelling komt. Komt er in de bevelvoering nog een schakel bij, dan zal voortaan het eerste schot wel vallen, als de slag verloren is.

Men organiseere de eigenlijke Veld-Artillerie derhalve in 6 regimenten à 2 afdeelingen van 2 dubbelbatterijen, elke dubbelbatterij à 2×4 stukken. Dit maakt, met de 12 stukken der rijdende artillerie, juist onze bestaandè 204 stukken. Voor de depots en in reserve zullen dan een 24-tal stukken bijgekocht dienen te worden. Deze geringe uitbreiding is wel gewettigd, indien men bedenkt, dat in de toekomst ook een deel van de landweer te velde moet kunnen worden gebracht.

De zes 3e afdeelingen der regimenten Veld-Artillerie doe men uit veld-houwitseren bestaan, die thans blijkbaar toch gekocht worden. Zes afdeelingen van 2 dubbelbatterijen eischen $6 \times 2 \times 8$ of 96 houwitseren. Het aantal paarden bij deze afdeelingen behoeft in vreedstijd niet groot te zijn, o. a. de noodige rijpaarden en de achterspannen voor 4 stukken (8 voertuigen). Het benodigde personeel vinde men in de eerste plaats door belangrijke inkrimping van het 3e Regiment Vesting-Artillerie, dat thans de mobiele geschutreserve bedient, die, wat de zwaardere typen betreft, wel uit geheel verouderde, toch niet mobiel te maken vestingvuurmonden zal bestaan. Alzoo ook hier een verschuiving van het zwaartepunt — waarop in den aanvang werd gezinspeeld — van het starre, immobiele, slechts plaatselijk bruikbare vestingleger naar het mobiele, overal bruikbare Veldleger. Breidt men de Veld-Artillerie uit zonder gelijktijdige inkrimping der Vesting-Artillerie, dan laat men het kwaad van het vestingstelsel, dat de parate kracht onzer levende strijdkrachten ondermijnt, voortwoekeren, en de Veld-Artillerie zal aan bloedarmoede bezwijken. Waar moeten de luitenants, waar de goede onderofficieren van daan komen, indien opschuiven en bevorderen steeds de leuze blijft?

6 Divisiën eischen voorts 6 compagnieën veldgenie-troepen en 6 groote treinen contra 4. Daar de groote treinen, benodigd voor een Veldleger à 72 bataljons, reeds aanwezig zijn, wordt dit meer een quaestie van andere indeeling dan van verdere uitbreiding. Wij zonderen hier de pontontreinen uit, die minder gemakkelijk te improviseeren zijn. Hier moet bijgekocht worden.

Een ieder, die niet de vraag op den voorgrond schuift: wat geeft de meeste hooge betrekkingen? zal moeten erkennen, dat de hier aanbevolen regeling der bevelvoering: een Veldleger van 6 Divisiën à 3 regimenten van 4 bataljons infanterie, voorts vestingtroepen onder de Stelling-Commandanten staande, een en ander zonder Inspecteurs der Wapens (de Inspecteur der Cavalerie uitgezonderd met het oog op het commando over een mobiele verkenningsbrigade) verre de voorkeur verdient boven de samengestelde, minder logische bestaande organisatie met haar vele, elkaar ten deele tegenwerkende autoriteiten.

Ook de hoogere Staven zelf kunnen een meer eenvoudige organisatie krijgen, wat andermaal den troep ten goede komt.

4. Het aantal lichteningen moet wederom op 15 worden gebracht, waarvan 7 voor de militie en 8 voor de landweer. Onder de Ministers

Cool en Colijn is dat totaal — onder gelijktijdige uitbreiding van het jaarlijksch militie-contingent van 17.500 op 23.000 man — van 15 (8 + 7) gebracht op 11 (6 + 5) om de grootte van onze strijdmacht voorloopig op ongeveer 200.000 man te laten en de bezwaren eener goede encadreering niet andermaal te vergrooten door verhooging van de legersterkte. Wij zijn er van overtuigd, dat beide genoemde bewindslieden dat offer van 4 lichtingen noode hebben gebracht om daarmee een aanzienlijke uitbreiding van het contingent, een veralgemeening van den dienstplicht te koopen 1). Met die vermindering tot 11 lichtingen zijn wij echter gekomen tot een relatief zeer duur stelsel van legervorming; het in den man gestoken oefeningskapitaal wordt veel te spoedig weer weggeschonken: aan den op papier bestaanden, niet in tactische onderdeelen samengevoegden landstorm toch valt voor de eerste mobilisatie-maanden (en daarop komt het voor Nederland aan!) weinig waarde toe te kennen.

Uitbreiding van het aantal lichtingen tot 7 voor het leger en 8 voor de landweer zou onze georganiseerde strijdmacht met 4 lichtingen versterken en de leeftijdsgrens, waarop de man tot den landstorm overgaat, terugbrengen tot de voor Nederland traditioneele van 35 jaar, wat in vergelijking met andere Europeesche Staten nog zeer vroeg is 2). Die uitbreiding zou in staat stellen om onder alle omstandigheden en bij het leger en bij de landweer depots van dadelijk bruikbare krachten en van voldoende sterkte achter te houden. Men moet toch wel in het oog houden, dat onze huidige mobilisatie op een eenig gunstig oogenblik heeft plaats gevonden; de oudste lichting, die op 1 Aug. zou zijn gepasporteerd, c. q. naar de landweer moest overgaan, kon nog juist worden vastgehouden. Men beschikte derhalve over één lichting meer dan normaal.

Eindelijk zou versterking van de landweer van 5 tot 8 lichtingen in staat stellen om de landweer-infanterie uit te breiden van 48 tot 72 bataljons, hetzelfde getal als bij het actieve leger. Het nauwe verband tusschen leger en landweer, dat men tegenwoordig beoogt en waarvoor de grondslagen door de jongste recruteerings-regeling zijn gelegd, ware volkomen verkregen en daarmee de verdubbeling der vredes-eenheden van het actieve leger. Bij de Vesting-Artillerie is deze verdubbeling

1) Kenschetsend voor onzen volksgeest is, dat genoemde Ministers deze veralgemeening van den dienstplicht in de jaren 1910/2, derhalve vlak voor het uitbreken van den grooten wereldoorlog, van ons volk en zijn vertegenwoordiging hebben moeten koopen, door in ruil daarvoor 4 lichtingen (d. w. z. 1 à 2 herhalingsoefeningen van 6 dagen!) cadeau te geven, ofschoon zij beiden natuurlijk in vollen omvang het verlies van 4 lichtingen hebben beseft.

2) Zwitserland, Denemarken, Noorwegen, Rumenië en Bulgarije bezitten in leger + landweer onderscheidenlijk 20, 16, 20, 15 en 20 lichtingen. Frankrijk en Duitschland respectievelijk 25 en 18. Dat laatstgenoemd land met schier algemeenen dienstplicht, en in militair opzicht zoo goed georganiseerd, kort na het uitbreken van den jongsten oorlog zijn landstormmannen tot 55-jarigen leeftijd opriep, geeft mede te denken.

reeds een voldongen feit, omdat het aantal compagnieën er bij leger en landweer gelijk is. Uitbreiding van het getal bataljons landweerinferanterie van 48 tot 72 zou onze kracht aanmerkelijk verhoogden, mede, omdat de grens- en kustdekking die voor Nederland van zoo uitnemend gewicht is, en die in de eerste plaats aan de landweer is en moet worden opgedragen, daardoor veel dichter zou worden 1). Zij, die bij herhaling hebben aangedrongen op een afdoende grens- en kustdekking, wil het kleine Nederland niet te eeniger tijd overrompeld en van een groot deel zijner hulpbronnen beroofd worden, zijn door het gebeurde te Luxemburg en bij Luik ten volle in het gelijk gesteld. Volgens een officieel communiqué toch van den Duitschen Generalen Staf is die nabij de grenzen gelegen Belgische vesting overrompeld en ten val gebracht door de vredeskernen van 6 brigades; Luxemburg werd per spoor bereikt 2).

Uitbreiding van het aantal landweerbataljons tot 72 zou in staat stellen om andermaal het zwaartepunt onzer levende strijdkrachten te verschuiven van het minder mobiele territoriale element naar het overal bruikbare Veldleger, n.l. door daarbij een deel van de landweer in te deelen. Het eenvoudigste zou zijn om daarvoor te bestemmen de 24 nieuw op te richten bataljons, niet aan de kust en de grenzen gelegen. Iedere Divisie zou dan als versterking of bron van verversching een regiment landweer à 4 bataljons onder een reserve-kolonel kunnen krijgen. Aan Infanterie kan Nederland, en dus ook het Veldleger, nooit te sterk zijn. Een andere oplossing ware het bovenbedoelde aantal van 24 (of meer) bataljons landweer bij mobilisatie tot 2 (of meer) reserve-Divisiën samen te vatten. Dit zou reeds in vreedestijd voorbereid moeten zijn, evenals de indeeling daarbij van reserve-artillerie, bestaande uit de mobiele batterijen van 8 c.M. St. en 6 c.M. Eertijds waren deze kanonnen onverbrekkelijk bij onze Liniën en Stellingen ingedeeld: het nadeel van het vestingstelsel tot zijn toppunt opgevoerd door op al, wat aldaar nog mobiel kan zijn, den stempel der onbewegelijkheid te zetten. Bij de jongste reorganisatie der Vesting-Artillerie heeft men een eerste schrede op den weg van verbetering gezet door de vorming van het 3e Regiment van dat Wapen tot z.g. mobiele Vesting-Artillerie. De voorziening van de 8 en 6 c.M. batterijen met paarden (achterspannen zijn voldoende, behalve in duinterrein) moet reeds in vreedestijd in de paardenvordering geregeld zijn, die batterijen moeten d a d e l i j k bij

1) Het uitnemend belang voor Nederland van een goede, zoo dicht mogelijke, strikt plaatselijk georganiseerde en zooveel mogelijk plaatselijk te oefenen, parate grens- en kustdekking is door mij in 1911 ontwikkeld in een werkje „Een militaire vraag van den dag”, uitgegeven door het Hoofdbestuur van de Vereeniging Volkswaerbaarheid, en in 1912 in een artikel in het Tijdschrift „Onze Eeuw”: De wijziging van de landweerwet.

2) Zie omtrent dit voor Nederland zoo bij uitstek leerzaam en afschrikwekkend geval de studie „Luik” van Kapitein J. J. G. Baron van Voorst tot Voorst. Militaire Spectator, 1917.

onze mobiele strijdmacht bruikbaar zijn. Neemt men die zaak eerst na de mobilisatie ter hand en is het mobiel gemaakte geschut niet reeds in vreedstijd bij bepaalde troepenafdeelingen ingedeeld, dan blijft het bij mobilisatie allicht ongebruikt midden tusschen Veldleger en Stellingen zwerven.

Trouwens ook gedurende de mobilisatie of den oorlogstoestand moet het streven op den voorgrond staan, om, zoodra de omstandigheden zich daartoe leenen, onze troepen zooveel mogelijk verder los te maken van Liniën, Stellingen en territoriale verdediging om ze, in hoogere reserve-eenheden samengevat, aan het Veldleger toe te voegen, of ze althans voor de mobiele verdediging ter beschikking te krijgen 1). Indien in de mobilisatierapporten-1914 eens de totale sterkte onzer weermacht mocht worden vermeld, en daarbij tevens het percentage, dat voor dadelijken inzet op het meest bedreigde deel onzer grens, Limburg en Oostelijk Noord-Brabant in den aanvang ter beschikking heeft gestaan, zal blijken, dat bedoeld percentage nog wel voor verhooging vatbaar is, dat derhalve de lijn van verdere ontwikkeling moet worden getrokken naar een doeltreffender, economischer gebruik van onze totale weerkracht.

5. Herziening van de militiewet, invoering van algemeene dienstplicht, waardoor de loting wordt afgeschaft. Het jaarlijksch militiecontingent zal hierdoor van 23.000 man stijgen tot ongeveer 26 à 27.000 man. Afschaffing van de bestaande winterploeg, waardoor alle bataljons infanterie z.g. voorjaarsbataljons worden (ook bij de vesting-artillerie). Korte oefening in den winter (3 à 4 maanden) van allen, die thans buiten het contingent vallen (vrijstellingen en afgekeurden, voor zoover niet voor den militairen dienst bepaald ongeschikt), waardoor een inderdaad algemeene dienstplicht in het leven wordt geroepen, van alle bruikbare krachten ten bate van de landsverdediging gebruik wordt gemaakt, bij mobilisatie een schier onuitputtelijke aanvullingsreserve in de dépôts ten dienste zal komen en ieder man reeds in vreedstijd het geweer in handen krijgt. Thans gaan, ondanks den z.g. bijna algemeenen dienstplicht, nog zeker 50 pCt. der bruikbare weerkrachten des lands geheel verloren. Deze in den winter een korte oefening te geven, waarop bij mobilisatie kan worden voortgebouwd, verdient alle aanbeveling. Het is 't Pruisische krümpersysteem van von Scharnhorst, waarmede deze na de ongeluksjaren van den Franschen tijd het diep vernederde en verkleinde Pruisen in 7 jaren (1806 tot 1813) groot en weerbaar heeft gemaakt. Het blijvend gedeelte, tot een minimum te beperken, te nemen uit de voorjaarsploeg voor de winterploeg en omgekeerd: de manschappen aan te wijzen door de Bataljons-Commandanten uit hen, die het minst gevorderd zijn, het

1) Onze eigen krijgsgeschiedenis leert door alle tijden heen, dat onder gunstige omstandigheden of wanneer zulks ter versterking van het Veldleger noodig was, daaraan bezettingstroepen zijn toegevoegd, en somtijds zelfs mariniers, zee-artilleristen en matrozen.

slechtst schieten en het meest bij marschen uitgevallen zijn, dan wel zich minder goed gedragen.

Overweging zal het verdienen om na te gaan, hoe van de kortgeofenden, voor zoover zij in de grens- en kustdistricten wonen, in de eerste mobilisatiedagen partij ware te trekken ten bate van grens- en kustdekking door hen zich bij de plaatselijke detachementen van de landweer te doen aansluiten: het systeem der Zwitsersche dal- en grenswachten. Dit is echter een quaestie van later zorg. Eerst oefenen, dan indeelen.

6. Invoering van den eenjarigen actieven dienst bij de Veld-Artillerie (met klein blijvend gedeelte) onder uitbreiding van het jaarlijksch contingent, aan iedere batterij toe te wijzen; ook het aantal stampaarden dient per batterij met 6 à 7 te worden uitgebreid. Het laatste wapen is den tegenstanders van een kortere eerste-oefening bij de Veld-Artillerie uit de hand geslagen, nu wij een mobilisatie achter ons hebben en er niets gebleken is van de z.g. lastige gevorderde paarden, die zulke uitnemende stukrijders eischen om ze te berijden 1). Dient de Veld-Artillierist in beginsel slechts één jaar actief, dan is er geen bezwaar om ook hier landweerplicht in te voeren, en organiseere men den trein uit de landweer der Veld-Artillerie. Er komen dan stallingruimte en paarden ter beschikking, die men voor de uitbreiding der Veld-Artillerie, c. q. de oprichting der houwiterafdeelingen kan gebruiken 2). M. a. w. de bestaande treinafdeelingen worden in batterijen omgezet. Ook op deze wijze zijn officieren en kader te vinden voor de uitbreiding, welke de mobiele artillerie dient te ondergaan.

Nu de mobilisatie van de groote treinen, ondanks alle sombere, daaromtrent vroeger geuite voorspellingen, vlot verlopen is, kan men veilig die treinen hoofdzakelijk uit de landweer organiseren, indien alles methodisch wordt voorbereid. Een kleine vredeskern zal noodig blijven. Men houde de oude lichten der verschillende onderdeelen met hun dienstplichtig kader zooveel mogelijk batterijsgewijze bij elkaar. De landweer der 1e batterij van ieder regiment spant b. v. in beginsel den pontontrein aan, die van de 2e batterij den artillerie-munitietrein, die van de 3e batterij den infanterie-munitietrein, enz.; zoodoende zal er ongetwijfeld in de groote treinen, ondanks de oudere lichten, meer samenhang en verband komen dan thans gedurende den eersten tijd der mobilisatie het geval was. De bestaande organisatie van onze treinafdeelingen, die jaarlijks evenveel miliciens krijgen als een batterij, en hen twee jaar voor eerste oefening behouden (voor zulk een eenvoudig te leeren dienst!), is buitengewoon duur en zeker eenig in Europa.

De mobilisatie van 1914/18 heeft voorts, voor zooveel nog noodig, geleerd, hoe hoogst gewenscht het is om ook voor de Groepen onzer verdedigingsstellingen een Trein te organiseren.

1) Zie van mijne hand: Militaire Spectator 1917. Het verdubbelingsstelsel der B. A.

2) Ook de stallingruimte van de opgeheven bereden mitrailleurafdeelingen is beschikbaar.

7. Verdubbeling van het aantal eskadrons, door bij mobilisatie naast elk eskadron beredenen uit overcompleet personeel een eskadron wielrijders op te richten. Deze eskadrons moeten aanvankelijk deel uitmaken van ons mobiel verkenningkorps (de z.g. cavaleriebrigade). Wil de cavalerie zich bij mobilisatie kunnen verdubbelen, dan is het noodig, dat ook de 5e t/m de 8e lichte dienstplichtigen, die thans bij den Trein zijn ingedeeld, bij het eigen Wapen blijven. De organisatie van onze cavalerie is buitengewoon weelderig en van het in iederen huzaar gestoken zeer hooge opleidingskapitaal aan geld en moeite wordt niet behoorlijk partij getrokken, doordien de helft der dienstplichtigen voor den zoo eenvoudigen treindienst bestemd is. Men organiseere dezen laatste uitsluitend uit de oudere lichten der Veld-Artillerie (zie punt 6). De opleiding, die de huzaren ontvangen in kaart- en terreinrijden, verkennen, berichten overbrengen, schriftelijke meldingen doen, karabijschieten, enz. komt oneindig beter tot haar recht, indien zij als wielrijder worden ingedeeld en niet als treinsoldaat. Volkomen vrijheid voor de eskadronscommandanten om te beslissen, wie bij mobilisatie te paard en wie op een rijwiel zal worden ingedeeld, zulks onafhankelijk van de lichte, waartoe men behoort. M. a. w. de beste ruiters komen te paard, de overigen op rijwielen.

8. Zoo snel mogelijk voortgaan met de uitrusting van het leger met onbereden mitrailleurs. Het vraagstuk der trekkracht zal nog nader onder de oogen moeten worden gezien, daar men ook over de honden vele klachten hoort. Zoodra voor het Veldleger de benoedigde mitrailleurs per bataljon aanwezig zijn, moet de landweer er mede uitgerust worden. De mitrailleur, die in den huidige oorlog uitstekende uitkomsten geschonken heeft, is vooral voor Nederland met zijn bedekte en moeilijke terreinen, waar de artillerie niet werken kan, een pracht-wapen. Ook bij de grens- en kustdekking, en in den polder-oorlog kan zij uitstekende diensten bewijzen. Het bezit van twee mitrailleurs per compagnie schijnt mij geen overdreven eisch. Geheel sluit ik mij ten deze aan bij de betoogen van Kapitein Verberne.

9. De encadreering der landweer zoo snel mogelijk in orde maken. Het is bekend, hoeveel daaraan bij het begin der mobilisatie kwalitatief en kwantitatief nog ontbrak. Bij en na de mobilisatie hebben tal van oud-officieren, vooral van het Nederlandsch-Indische leger en ook van de reserve, zich tusschen tusschen weer aangemeld. De goeden onder hen trachte men na de demobilisatie te behouden. Een beroep van den Minister van Oorlog op de vaderlandsliefde van alle oud-officieren kan het verdere incompleet snel doen dalen. Men stelle deze gewichtige zaak niet uit tot oorlogstijd en bepale zich evenmin tot lijdelijk afwachten: hier moet actief worden ingegrepen. De landweer kan alleen samenhang krijgen bij hechte encadreering; troep en kader moeten elkaar kennen, reeds in vreedstijd samen opgekomen zijn en geoefend hebben. Op de geschetste wijze zou, in afwachting van het ter beschikking komen van jongere krachten uit de reserve, het bestaande incom-

pleet tot een minimum kunnen beperkt worden. Steeds zal het aanbeveling blijven verdienen om partij te trekken van de oud-officieren van het Indische leger, mannen, die voor het meerendeel het leven te velde kennen en krijgservaring bezitten.

Ook het groot aantal t i j d e l i j k e reserve-officieren van gezondheid, dat zich aangemeld heeft, trachte men na de demobilisatie te behouden. Zij hebben het leven van den troep op oorlogsvoet leeren kennen, zijn vertrouwd geraakt met de organisatie van het personeel en materieel van den geneeskundigen dienst en kunnen dus, waar nog zoovele plaatsen bij de reserve van den geneeskundigen dienst onbezet zijn, in de toekomst waardevolle diensten bewijzen. Oprichting van enkele goede militair-geneeskundige cursussen voor de vorming van jonge artsen tot reserve-officier van gezondheid is noodig. (B. v. Utrecht en Amsterdam.)

10. De indeeling van bataljons van het actieve leger bij Liniën en Stellingen, terwijl die bataljons bij het Veldleger vervangen worden door landweerbataljons, moet voorgoed komen te vervallen. Het schijnt, dat bij het begin der mobilisatie per brigade een actief bataljon in Stellingen was ingedeeld. Wij hoorden b. v. van een bataljon infanterie uit Harderwijk, dat bij mobilisatie naar den Helder is verplaatst om aldaar in de Stelling ingedeeld te worden. Dergelijke voorbeelden zullen er wel meer zijn. Men verbreekt op die wijze het organiek verband in het Veldleger, laat regiments-commandanten werken met hun vreemde, dikwijls oudere landweer-bataljons-commandanten en heeft bij mobilisatie onnoodige troepenverplaatsingen over dikwijls aanzienlijken afstand. De meest nabij gelegen landweer is de aangewezen, om bij mobilisatie de Stellingen te bezetten, en kan op gezette tijden daar in vredestand ook oefenen.

11. De voor de bezetting van Liniën en Stellingen aangewezen landweerbataljons, alsmede compagnieën vesting-artillerie van het actieve leger en van de landweer moeten beter in het deel der Linie, waar zij ingedeeld zijn (betrokken Groep) bekend worden dan zulks bij den aanvang der mobilisatie van 1914 het geval was. Van iedere twee herhalingsoefeningen van zulk een landweerbataljon moet er minstens één plaats vinden in de betrokken Groep; elke compagnie vesting-artillerie, zoo dicht mogelijk bij de oorlogsbestemming te legeren, dient jaarlijks minstens één maand in de eigen Groep te legeren. Zoo doet men de zoo onontbeerlijke terreinkennis op. Wordt o. m. bij die gelegenheid kennis genomen van de verschillende voorbereidingen, die er gedurende de huidige mobilisatie getroffen zijn (memorieën van verdediging e. d.), dan bezit men een waarborg, dat bij een volgende mobilisatie al het personeel ter plaatse bekend is, en het werk tot het verder in staat van verdediging brengen o n m i d d e l l i j k met oordeel en kracht kan worden aangevangen. Bij den aanvang der mobilisatie—1914 ontbrak hieraan nog zeer veel. Grootere stabiliteit in de indeeling van beroeps- en reserve-officieren, tot genoemde onderdeelen onzer weer-

macht behorende, is gewenscht, zal de verkregen plaatselijke bekendheid bij eene mobilisatie hare rente afwerpen 1).

12. Met alle krachten zorgen voor het aankweeken van goede reserve-officieren, ook voor de hoogere rangen. Zij moeten zooveel mogelijk bij den troep worden opgeleid. Ware de mobilisatie niet afgekondigd, dan zou in Augustus en September 1914 voor het eerst per Divisie een theoretische en praktische opleidingscursus hebben plaats gevonden voor oudere reserve- en landweer-luitenants tot het behalen van het radicaal voor kapitein. Een uitstekende maatregel. Men ga voorts af op de vele beoordeelingen, telkens over iederen reserve-officier tijdens zijn actieven diensttijd uitgebracht. Die officieren moeten geen bijloopers blijven, doch moeten iedere maal, dat zij onder de wapenen komen, bij hun onderdeel, onder leiding van de beroepsofficieren, een practischen en theoretischen cursus ontvangen ten bate van hun verdere vorming. De mobilisatie van 1914 zal velen de oogen hebben geopend nopens het gewicht van het reservestelsel. De reserve-officieren zelf hebben in de laatste vier jaren een uitstekende leerschool doorlopen. De ouderen hebben ruimschoots van hun geschiktheid voor compagniescommandant kunnen doen blijken. Men make van dezen tijd van ervaring gebruik om met onverbiddelijke gestrengheid een zifting te houden. Het is bekend, dat er naast zeer goede, om allerlei redenen ook slappe, onkundige en onpractische elementen het korps reserve-officieren zijn binnengeslopen. Men bevordere de goeden, en late de slecht bruikbaren achter, al is het in den rang van 2e Luitenant. Een soortgelijke maatregel ware ook ten aanzien van de beroepsofficieren toe te passen. Vrees om een minder gunstig oordeel uit te brengen, soms ook medelijden, leidt meermalen tot zekere slapten in de beoordeeling van personen, waardoor menschen geraken op posten, waar zij niet behooren en somtijds reeds in vreedstijd niet voldoen. Vrees is echter een slechte raadgeefster, vooral in de militaire samenleving, en slapheid dient hier zeker voorkomen te worden. Een energieke legeraanvoering kan door selectie slechts gebaat worden. Voor de ontstaande vacatures komen wel weer goede jongere krachten opzetten, want met de opleiding van het reservekader komt men geleidelijk in de goede banen. De toeloop wordt steeds grooter; selectie, zoo dringend noodig, waar het de aanvoering van onze levende strijdkrachten geldt, kan plaats vinden.

Wat omtrent de beteekenis en de opleiding der reserve-officieren is

1) Van de Vesting-Artillerie is bijna geen officier meer op zijn plaats, d. w. z. thans ingedeeld in de Groep, waarbij het onderdeel is ingedeeld, waartoe hij feitelijk behoort. Wil in dit opzicht het voordeel van de huidige mobilisatie niet voor een zeer groot deel verloren gaan, dan zal men bij demobilisatie alle officieren van genoemd Wapen moeten overplaatsen bij het onderdeel, waarbij zij thans laatstelijk hebben dienst gedaan, en die onderdeelen blijven bestemmen voor de Groepen, waarin zij thans zijn ingedeeld. Men behoudt dan het voordeel, dat officieren en troepen elkaar kennen, en beiden het terrein, wat van ontzaglijke waarde is.

gezegd, geldt ook de vorming van militiekader, speciaal onderofficieren. Daaraan kan in de onderdeelen nooit te veel zorg worden besteed.

Al het verlofskader moet van een stel eigen reglementen zijn voorzien, die mede naar huis genomen en gekend moeten worden bij opkomst onder de wapenen. Wijzigingen, tot een minimum te beperken, moeten aan allen, die met verlof zijn, door de zorg van het eigen onderdeel worden toegezonden. In theorie is deze zaak sinds eenigen tijd geregeld, in de praktijk is zij nog onuitgevoerd, omdat de oplagen der reglementen en hunne wijzigingen, nog op het oude verbruik geschoeid, veel te gering zijn om aan een ieder van het verlofskader een exemplaar te verstrekken. Omvang en aantal der reglementen en voorschriften moet tot het strikt noodige worden beperkt. Soberheid en stabiliteit daarin is voor een volksleger een eerste vereischte.

Nauw verwant aan de zorg voor een voldoende encadreering met verlofskader is het inperken der vrijstellingen, zoowel voorloopige als definitieve. Men is daarmee te vrijgevig, en dit drukt de encadreering van ons leger, zoowel in den officiers- als in den onderofficiersrang, omdat niet de gewone werkman, die soldaat is, onmisbaar wordt geheeten, doch wel dié meer ontwikkelden in dienst van Staat, provincie, gemeente of groote lichamen, die in het leger een rang bekleeden. Tal van personen behoefden of niet op te komen, of verdwenen reeds enkele dagen na de afkondiging der mobilisatie weer, omdat zij in de burgermaatschappij, vooral bij de politie en de posterijen, z.g. onmisbaar waren. In oorlogstijd is niemand onmisbaar, behalve in het leger. Tot het leger rekenen wij hier ook de spoorwegen en de telegrafien, die oorlogskrachten in militairen dienst vormen.

13. De samenhang in en de geoefendheid van de landweer moet worden verhoogd. Onze waarnemingskring is beperkt geweest, doch wat wij daarvan bij het Veldleger hebben gezien, inzonderheid nopens het achterblijven van personeel in de kwartieren tijdens de oefeningen, en nopens het uitvallen gedurende de marschen, schonk ons de overtuiging, dat hier door doeltreffende maatregelen nog verbetering valt te brengen.

Het verband, in de landweer gelegd, door n.l. alle oudgedienden van een bepaalde legercompagnie in te deelen bij een bepaalde landweercompagnie, zoodat eerstgenoemde zich bij mobilisatie feitelijk verdubbelt, zal op den duur ongetwijfeld gunstig op den samenhang van de landweer werken. De middelen tot een betere encadreering, hiervóór aanbevolen, kunnen insgelijks een gunstigen invloed oefenen. Leiding en aanvoering zijn feitelijk alles. Troep en officieren moeten elkaar onderling kennen, in vreedstijd telkens samen geoefend hebben. Wanneer een bataljon als compagnies-commandanten enkel luitenants heeft en alle luitenantsplaatsen door vaandrighs worden vervuld, die allen eerst tijdens de mobilisatie in zulk een bataljon zijn geduwd, dan zijn dat geen gunstige omstandigheden. Zij dienen te veranderen. De hierboven aangevoerde middelen en een betere, intensievere oefening der infanterie

zelve, die in wording is, zullen daartoe het hunne bijdragen. Voorts is het dringend noodig, zoowel uit een oefeningsoogpunt als om het instrument der grens- en kustdekking, ook het snel doen bezetten van Liniën en Stellingen telkens te toetsen, dat de geheele landweer bataljongsgewijze jaarlijks één dag met al haar officieren en kader bijeenkomt en de haar aangewezen posten bezet. Voor de dekking van de mobilisatie en de veiligheid van den Staat dient dit offer te worden gebracht, hetwelk trouwens niet groot zal blijken 1).

14. Nauw verwant aan het vraagstuk van het gehalte der landweer is dat van het gehalte onzer infanterie. Immers de landweer komt uit het actieve leger voort; de hier heerschende geest vindt men in de landweer terug. En nu zijn wij ook ten aanzien van de infanterie van het actieve leger niet volmaakt gerust, al moet worden erkend, dat hier, mede door maatregelen van Minister Colijn, bepaald verbetering te bespeuren is. Tal van officieren uit het Wapen verzekerden ons onomwonden, dat de geoeffendheid van het kader en de samenhang van den troep bij den aanvang van de mobilisatie te wenschen overlieten.

Ook hier, als bij de landweer, reeksen van achterblijvers, en een ongewettigd kleven aan de kantonnementen, zich door allerlei nevendiensten, voorwendfels, soms zeer lichte ongesteldheden onttrekken aan den dienst: het gemis aan den drang om „erbij” te zijn, dat de Legercommissie in haar rapport constateerde ten aanzien van den stormaanval, doet zich niet uitsluitend in het allerlaatste stadium gelden.

Wanneer de man zich zóó snel op marsch laat zakken en dat soms blijkbaar ongestoord kan doen, wanneer er reeds in vredestand zooveel in de kwartieren blijven, wanneer er reeds dan zoo weinig drang naar voren is, hoe zal dat dan gaan, indien men in oorlogstijd den vijand tegemoet moet, dood en verderf in de oogen moet zien? Wij achten het niet te verbloemen gemis aan élan, dat soms te bespeuren viel, een groot kwaad, dat met alle kracht aangepakt en zoo mogelijk uitgeroeid dient te worden. Het is naar ons gevoelen minder een questie van langen diensttijd, dan wel van een goede, jonge, frissche aanvoering, in welke, ook door het volledig opgebruiken van het élan en de toewijding der reserve-officieren tijdens hunne perioden van opkomst, steeds versch bloed moet worden gebracht. Verder dienen de officieren door hun voorgaan en hun toewijding samenhang en band, ook een gepaste eerezucht bij hun minderen op te wekken. De oefeningen moeten animeerend en geestwekkend zijn, en dienen steeds onder de eigen officieren plaats te vinden; derhalve geen vermenging van onderdeelen bij de oefeningen. Ten slotte moet ook met de noodige gestrengheid opgetreden en dienen eischen gesteld te worden. Als in Duitschland een soldaat uitvalt, is hij driekwart dood en komen

1) O. a. hierop is door mij aangedrongen in het reeds genoemde artikel in *Onze Eeuw* van Nov. 1912, getiteld: De wijziging van de landweerwet.

er 2 doktoren aan te pas. Bij onze troepen ziet men $\frac{1}{4}$ à $\frac{1}{2}$ uur buiten het kwartier reeds de eerste uitvallers achterblijven; langs den weg liggende vangen zij des middags den troep weer op.

Indien ieder milicien, die aan het einde van zijn diensttijd niet 4 weken achtereen telkens eenmaal per week een marsch van 35 K.M. met model bepakking zonder uitvallen had meegemaakt, als „niet volledig geoefend” nog ónder de wapenen kon worden gehouden en indien bij de landweerherhalings-oefeningen soortgelijke eischen werden gesteld, zou het er met 't marcheeren wel beter uitzien.

Wij erkennen gaarne, dat meer en meer de aandacht bij de infanterie op de marschtraining valt, dat hier en daar zeer schoone uitkomsten zijn bereikt, en dat dit op den duur ook ten goede zal komen aan de landweer. Doch ook vele oefeningen zijn voor den man buitengewoon taai en geestdoodend, vermoorden zijn toewijding en zijn élan, in stede van die aan te kweeken. Den weerslag daarvan ondervindt men bij de grootere oefeningen, wanneer het hem aan voldoende liefde voor zijn vak en zijn onderdeel ontbreekt om toch mee te komen als het lichaam bijna niet meer kan. En nu gelooven wij, dat, naast de oefening in het schieten en het marcheeren, die meer en meer volmaakt worden en animeerend zijn, er twee soorten van oefeningen zijn, die het mensche-lijke, den geest in den soldaat dooden in stede van dien te kweeken; dat zijn de telkens herhaalde gesloten exercitiën en het z.g. gevechts-exerceeren, een doorgaans dor en zinledig aannemen van allerlei formatiën, waarbij de troep als willoos vee kris en kras meestal over open heiden wordt gedreven. Laat deze oefeningen bijna geheel overvallen, leidt den geheelen troep dagelijks op als tirailleur en patrouilleur, als terreinspeurder en terreinkenner (waaraan te weinig wordt gedaan) en oefen hem schier dagelijks in alle voorkomende gevallen van den kleinen oorlog, wat de individualiteit verhoogt, de oefeningen animeerend maakt ¹⁾. Deze opleiding zal, vooral in den aanvang, hogere eischen stellen aan officieren en kader; doch de moeite om deze oefeningsbeginselen er in te brengen zal honderdvoudige belooning vinden in een grooter élan en zeer verhoogde marschvaardigheid van het Hoofdwapen. Beperking van het aantal oefeneenheden zal er, evenals bij de Vesting-Artillerie, voor noodig blijken. Bij beide wapens is het aantal oefeneenheden of vredescompagnieën bij de jongste reorganisatie trouwens veel te veel uitgebreid. Geleidelijke inkrimping leidt van zelf op den duur tot het verdubbelstelsel, ook voor het actieve leger, althans in de lagere eenheden (compagnieën en bataljons). De voordeelen van dat stelsel zijn niet lang geleden zóó overal uiteengezet, dat wij er

1) Opmerkelijk is het feit, dat in den winter 1914/5 de manschappen der infanterie de voorkeur gaven aan den dienst aan de grens, ofschoon zij daar in vele kleine gehuchten en dorpen allerlei ontberingen hadden, boven een verblijf in hooger verband in een tamelijk groote stad als Tilburg. De grensdienst, vooral het patrouilleeren en het tegengaan van den smokkelhandel, was animeerend voor den troep.

*in de oorkening
plate 60*

hier thans niet op zullen terugkomen. Het verdubbelstelsel moet van onderaf opgroeien. Reeds hebben de eerste reserve-kapiteins, uit het reservekader voortgekomen, hun intrede in het leger gedaan. De mogelijkheid van het verdubbelstelsel is onaanvechtbaar, nu bij de mobilisatie van 1914 onze 26 veld- en rijdende batterijen, die van alle eenheden van het leger de meest ingewikkelde en tijdroovende mobilisatie hebben, den derden mobilisatiedag, tot even zoovele dubbel-batterijen uitgedijd, op complete sterkte tot uitrukken gereed waren 1).

15. Verhoogde zorg, ook te velde, voor de militaire vormen, dus het uiterlijk voorkomen. Dit is een zaak, welke in vreedstijd ingewerkt moet worden. Zij is meer een quaestie van energiek dan van lang dienen. Men kan zich een leger denken met een eerste-oefeningstijd van drie maanden, waarbij de militaire vormen en het uiterlijk voorkomen correct zijn; en er is een leger denkbaar, waarin men twee, drie, ja tienmaal zoolang dient, en waarbij een en ander veel te wenschen overlaat, omdat men er in vreedstijd niet voldoende naar kijkt.

Aan de militaire vormen (groeten en houding) en aan de tenue (open kragen, lange haren, werkkleeding bij den uitrukkenden dienst, omdat op tijdig herstellen der andere kleeding geen orde was gesteld) ontbrak tijdens den aanvang der mobilisatie-1914 hier en daar veel. De ingewortelde tuchteloosheid van ons volk weerspiegelde zich tijdens de mobilisatie in de houding van den troep in het openbaar in de grotere centra (avondtreinen!). De beweging voor eenvoudig en snel recht inzake overtredingen dient met alle kracht gesteund te worden. Het leger alleen vermag hier niet alles; doch er kan meer gedaan worden.

16. Het jaarlijks in zijne woonplaats door iederen groot-verlofganger van leger en landweer, die niet voor herhalingsoefeningen onder de wapenen komt, doen verschieten van b. v. 30 patronen. Naast algemeene wapening moet vooral het schijfschieten de waarborg vormen voor ons onafhankelijk volksbestaan. Waar de wil is, is op iedere plaats wel het terrein voor een schietbaan te vinden. Het schieten moest veel meer algemeen en populair zijn in ons volk, en kon dit bij doeltreffende leiding ook zijn, gelijk het 't in de tijden van de vrijwillige oefeningen in den wapenhandel dáár geweest is, waar bezielende leiding voorging. Vooral voor den Nederlandschen soldaat, die veel vanuit permanente stellingen, van achter polderkaden en dergelijke op een aanrukkenden vijand zal moeten vuren, kan aan goed schieten nooit te veel waarde worden toegekend.

17. De opruimingen in onze permanente verdedigingsstellingen moeten eens en voor al in orde worden gebracht. In de Stelling van Amster-

1) Het is wel opmerkelijk, dat het verdubbelstelsel vooral bij ons Hoofdwapen op zulk een groot verzet gestuit is, terwijl het voor het zooveel meer samengestelde Wapen der Bereden Artillerie schier ongemerkt ingevoerd is en bij de mobilisatie van 1914 zeer goede uitkomsten geschonken heeft. Ook in Duitschland, den militairen Staat bij uitnemendheid, heeft het in 1914 bij de infanterie toepassing gevonden. Men had daar zelfs reserve-legerkorpsen.

dam verkeert men ten dezen door open voorterrein in zeer gunstige omstandigheden, doch schier iedere waarborg wordt gemist, dat niet in den loop der tijden door aanbouw en aanplanting het vereischte schootsveld wordt benomen. Het is van algemeene bekendheid, dat de toestand in dit opzicht in de Nieuwe Hollandsche Waterlinie op de belangrijkste gedeelten (Houtensche Vlakte en vooruit Naarden) veel te wenschen overlaat, terwijl toch de N. H. W., onze eerste linie bij een krachtigen aanval uit het O., ook ten dezen zooveel mogelijk gereed moest zijn.

Onze z.g. kringenwet dagteekent echter van 1853 en is, daar zij slechts rekening houdt met de toenmalige dracht van kanon en geweer, geheel verouderd. Algemeen is zulks bekend, en het is dan ook vermoedelijk uitsluitend aan de zeer hooge financiëele offers toe te schrijven, die gevraagd zouden moeten worden, dat in deze zaak nimmer ook maar het geringste is ondernomen. Zeer te betreuren is het, dat men de mobilisatie van 1914 niet te baat heeft genomen om vóór de Nieuwe Hollandsche Waterlinie tabula rasa te maken ten aanzien van zwaar hout en van steenen gebouwen. Onder den drang der omstandigheden en den indruk van het oogenblik had kunnen geschieden, wat men 60 jaar verzuimd heeft. Maar men is hier niet altijd met het noodige beleid te werk gegaan. Vier gerequireerde arbeiders kon men zien kappen aan een ijl hegje van 0,5 M. hoogte om een tuintje; geheele bosschen, kasteelen e. d. liet men staan.

Gezien de ervaringen van den jongsten wereldbrand met zijn plotse ling uitbreken is er allermintst aanleiding om in de lijn van het verzuim der laatste 60 jaren door te gaan. Luik is in weinige dagen gevallen door gemis aan troepen, door de groote doode hoeken in het voorterrein, maar vooral ook door gemis aan schootsveld. Eerst toen het te laat was, nam men daar maatregelen. Zoo werden o. m. op 4 Aug. 1914 te Bonnelles 4133 huizen in brand gestoken; den dorpelingen waren 15 minuten gelaten om hun have te redden 1) Er moet daarom vóór de Waterlinie een strook van 2500 à 3000 M. komen, die in enkele uren volledig op te ruimen is. Dat zal geld, veel geld kosten; men zal v o o r e e n s diep in den zak moeten tasten in het lands belang. Nimmer mag daar weer worden gebouwd of geplant. Men vorme er slechts wei- en bouwland, dan wel struikgewas. De tegenwoordige kunstmeststoffen stellen tot schier iedere cultuur in staat. Dit zal de grootte der schadeloosstellingen beperken, die trouwens ten deele waardeverplaatsing vormen.

18. Nauw verwant aan het vraagstuk der opruimingen is dat der onderwaterzettingen. Ook deze zijn voor de N. H. W. het minst verzekerd, terwijl zij om de hiervóór aangevoerde reden bij de N. H. W. het best in orde moesten zijn. Met het stellen, althans de voorbereiding der onderwaterzettingen is bij den aanvang der mobilisatie een proef

1) Kapitein Baron van Voorst tot Voorst. Luik.

genomen. Ook hier zullen feilen aan het licht getreden zijn, die weggenomen dienen te worden. Vordert dat, voor het geval de binnen- en buitenwaterstanden laag mochten zijn (en hierop moet het stelsel gebouwd zijn), maatregelen van ingrijpenden aard, men deince voor de kosten niet terug en treffe zoo spoedig mogelijk de vereischte voorziening. Ondanks de beste grens- en kustdekking kunnen de buitenprovinciën bij een verrassenden aanval overrompeld worden. Den vijand moet dan een gebiedend halt worden toegeroepen in de N. H. W., wat in dergelijke tijden van verwarring alleen mogelijk zal blijken, indien de opruiming snel verricht, de toegangen al dadelijk door het water tot een minimum beperkt zijn. Zonder goed schootsveld en deugdelijke onderwaterzettingen kan, in het begin van den oorlog, de Waterlinie onder den voet geloopt worden, en dan wordt schier geheel Nederland, het kleine Noord-Holland uitgezonderd, overrompeld. Dat de forten verouderd zijn, beschouwen wij ten deze als een kwestie van ondergeschikt belang, mits de troepen er zijn. Men zorge dus in vreedestijd voor troepen, schootsveld en ruime aanvoerwegen voor het water. Het geheele stelsel dient „paraat” te worden. Naar het W. vinden wij afdoende dekking in onze kust, tegen het Zuiden vormen onze groote rivieren onze kracht, tegen een snellen aanval uit het Oosten dient onze Oostelijke poort, de Waterlinie, beter gegrendeld te worden dan thans het geval is.

19. Oprichting van wielrijder-afdeelingen, en wel van een groot aantal compagnieën, zoo niet bataljons. Thans bezitten wij in totaal 8 compagnieën en enkele eskadrons wielrijders, een druppel in den oceaan. Geen land bezit relatief meer rijwielen dan Nederland, geen land bezit betere en vlakkere wegen, geen land leent zich met zijn groot aantal lange verdedigingslijnen beter voor het gebruik van tal van wielrijderafdeelingen dan Nederland. In geen land ook zijn wielrijderafdeelingen met zoo geringe kosten in het leven te roepen als bij ons. Die, bij het leger op te richten, aanvankelijk te bestemmen tot steun van de cavalerie en in een later stadium van den oorlog c. q. over de Divisiën te verdeelen. De wielrijder-afdeelingen, bij de landweer op te richten, moeten aanvankelijk ingedeeld zijn bij de grens- en de kustdekking, bij welke zij uitnemende diensten kunnen bewijzen. Bij elk bataljon landweer ware in vreedestijd een 5e compagnie te vormen, bestaande uit alle wielrijders van het district. Bij mobilisatie die 5e compagnieën 4 aan 4 tot bataljons te vereenigen, met bepaalde bestemmingen aan de kust en de grenzen. Beter dan schatten uit te geven aan dure, in Nederland weinig bruikbare, door gemis aan voldoende rijpaarden bovendien niet op sterkte te houden cavalerie, geve men zijn geld aan wielrijder-afdeelingen 1).

1) Het zou gewenscht zijn, dat de Staat met onze grootere rijwielfabrieken in verbinding trad tot het in den handel brengen van een sterk en eenvoudig normaal- of legertype van rijwiel. De Staat moest hiervoor een zoodanige subsidie geven, dat deze

20. Onze vliegdiens moet behoorlijk in orde gebracht worden. Na de zeer uitgebreide aanvragen, welke dienaangaande vóór korten tijd het Departement van Oorlog verlaten hebben, kan toelichting hier verder achterwege blijven. Daar de strijd ten slotte met de beenen op en grond zal worden uitgevochten, hoede men zich, evenals ten aanzien van de artillerie, ook in dit opzicht tegen overdrijving.

21. Herziening van de wet op het militair onderwijs. Uitbreiding van de praktische vorming der a.s. officieren bij belangrijke inperking der theoretische leerstof; vereenvoudiging der programma's, zoodat de theoretische cursus tot één jaar kan worden beperkt. Opheffing van den Hoofdcursus (bezuiniging op personeel en gebouwen). Aan dien theoretischen cursus ga een hoofdzakelijk praktische cursus (met detachering bij den troep) van één jaar vooraf, gedurende welken de cadet wordt opgeleid tot reserve-officier van zijn Wapen. Na dat jaar is hij vrij om tot de reserve over te gaan en heeft het krijgsbestuur de bevoegdheid om hem bij de reserve in te deelen, in welk geval hij tot de burgermaatschappij terugkeert. Ook eerder opgeleide reserve-officieren en vaandrags (kornetten) tot den theoretischen cursus toe te laten (b.v. tot en met 24-jarigen leeftijd), waarmede de overgang van goede verlofsofficieren tot het korps beroepsofficieren een voldongen feit ware geworden.

Opheffing van de cadettenschool, als een *conditio sine qua non*, zijnde deze inrichting een zeer duur, overbodig en schadelijk internaat voor onvolwassenen. Vrees, dat het korps beroepsofficieren onvoldallig zal blijven, behoeft niet te bestaan. Overal, waar men aangenaam dient, komen of blijven de menschen. De verzekering van een geregelde aanvulling valt derhalve op ander terrein.

Het vrijkomend officiers- en onderofficierspersoneel van den Hoofdcursus en de Cadettenschool, en dit is vrij talrijk, zal goede diensten in den troep kunnen bewijzen bij de vorming van het kader en de opleiding van den soldaat. Mocht het overcompleet komen, men krimpe de organisatie evenredig in. Een kans te minder om met een incompleet in het korps beroepsofficieren te moeten strijden.

„De geest, die het officierskorps bezielt, is de geest van het leger.” Wil men dezen laatsten verheffen, dan moet men met den geest van het officierskorps beginnen. Dit korps mag geen gesloten ambtenaarswereld blijven, waar men dank zij theoretische kennis binnentreedt en volgens de ranglijst opklimt; er dient bij de aanvulling en de bevordering veel meer op karakter en toewijding te worden gelet 1).

22. Vereenvoudiging van de remonte, vooral die der Bereden Artil-

typen b.v. f 10 beneden de handelswaarde verkocht konden worden aan mannelijke ingezetenen van 20 tot 35 jaar. Op die wijze zouden er tienduizenden goede, soliede rijwielen van enkele bepaalde typen onder onze weerbare bevolking geraken.

1) Vergelijk een artikel van mijne hand: „Herziening van de wet op het militair onderwijs” in Onze Eeuw, Nov. 1915.

*Lezing Eeuw Dec 1908.
Harris 1914*

lerie. Cavaleriepaarden levert ons land bijna niet op. Deze moeten dus in het buitenland worden gekocht. Dat zij, om besmetting te voorkomen, op een geïsoleerde plaats aan ons klimaat wennen moeten, is duidelijk. Doch aan gerechten twijfel onderhevig is het, of al die paarden op 3- à 4-jarigen leeftijd moeten worden gekocht, om eerst 12 à 15 maanden in het remonte-depot opgevoed, daarna evenzoolang in een depot afgericht te worden. Zij vertegenwoordigen dan reeds een zeer aanzienlijke waarde, alvorens in den troep productieven arbeid te gaan verrichten. Men kan dat uitvoerig vinden in het verslag van de Legercommissie over de militaire paarden.

De Veld-Artillerie zou rijpaarden van de Cavalerie kunnen ontvangen (wat niet alleen remonte-paarden, maar ook oudere zouden kunnen zijn) en zou zich, wat de trekpaarden betreft, geheel met voljarige inlandsche paarden kunnen remonteeren, die in eens in de batterijen werden gegeven 1).

In vredestijd worden aan de bespanningen der Veld-Artillerie steeds veel te hooge eischen gesteld; men wil Rijdende Artillerie spelen. Daarom heeten de inlandsche paarden van te inferieure hoedanigheid om daarmee de Veld-Artillerie uitsluitend te remonteeren. Dit Wapen moet echter in vredestijd niet meer willen schijnen dan het voor tijd van oorlog zijn moet. Dan wordt slechts gevraagd stappend werk in een infanterie-colonne, enkele lange drafreprises per etmaal om uit de colonne in stelling te komen, c. q. van stelling te veranderen; voorts nu en dan een marsch over grooten afstand bij verplaatsingen van oorlogsterrein of verwisseling van kantonnement. Doch als men die marschen in niet te snel tempo verricht, kunnen de boerenpaarden best mede. Bij de jongste mobilisatie hadden verschillende batterijen, met gevorderde paarden van de vredessterkte à 52 op de oorlogssterkte à 195 gebracht, den 3^{den} dag vóór 12 uur 's middags met goed gevolg dien morgen reeds 45 K.M. afgelegd. Met iets meer getrainde paarden kan men dus wel wat verrichten!

Nu heet het altijd, ook in het evengenoemde Verslag der Legercommissie, dat voljarige paarden niet in den handel te krijgen zijn, dus voor de Veld-Artillerie in ons land niet meer te koopen. Maar toen Duitschland zich voor den grooten oorlog van 1914 voorbereidde en uit de in 1913 gevoterde gelden der oorlogsbelasting zijn militairen paardenstapel, inzonderheid voor de Veld-Artillerie, aanzienlijk uitbreidde, wisten zijn handelaren en tusschenpersonen in weinige maanden vele honderden, zoo niet eenige duizenden goed bruikbare artilleriepaarden uit ons land los te krijgen. En daarmee was onze paardenstapel zoo weinig aangetast, dat weinige maanden later het geheele Nederlandsche leger met zijn groote behoefte aan gevorderde paarden in even 24 uur volledig en behoorlijk kon worden voorzien, zonder dat

1) Nader door mij ontwikkeld in een artikel in De Militaire Spectator, 1915. Opheffing van de depots der Veld-Artillerie in vredestijd.

er toen in het g e h e e l e land gevorderd is. De bewering, dat in ons land de bescheiden vredes-behoefte der Veld-Artillerie aan paarden niet jaarlijks uit voljarige zou kunnen worden aangevuld, kan men voortaan wel naar het rijk der mythen verwijzen.

De ervaring van 1914 heeft voorts ook bewezen, dat de africhting van de 6 à 7 trekpaarden, die per jaar en per batterij tot aanvulling benodigd zijn, veilig aan de batterijen kan worden overgelaten. In enkele dagen zijn toen voor den dienst der batterijen 24×145 gevorderde paarden van allerlei temperament, taille en leeftijd door het personeel der batterijen, waaronder soms menschen, die in geen 4 jaar op een span gezeten hadden, voor den dienst geschikt gemaakt (en hoevele paarden niet voor de treinen!) Hoewel aanvankelijk hier en daar moeilijkheden ondervonden werden, gingen de paarden weldra zeer handelbaar en voldoende wendbaar in de bespanningen.

Door de Veld-Artillerie met voljarige trekpaarden te remonteeren en die paarden ineens ter verdere africhting in de batterijen te brengen, zouden groote kosten op het Remonte-depot worden bespaard en zou men in de officieren van de hoofdzakelijk op te heffen depots per regiment de officieren voor eene nieuw op te richten batterij hebben gevonden.

Als verdere bezuinigingen denken wij aan het afschaffen van officierspaarden en ze dienstvaarden van tal van officieren van hooger rang, die of in oorlogstijd zelden te paard zullen komen en dan meer aan een auto of een rijwiel hebben, zooals de hoofdofficieren van de Vesting-Artillerie, of dat ze paard in vreedstijd zelden rijden en het ook in oorlogstijd missen kunnen, zooals de kolonels der Infanterie, de hoofdofficieren der Veld-Artillerie, de stafofficieren, voor zoover zij niet bij het Veldleger ingedeeld zijn, e. d.

Deze zijn de middelen, welke wij aanbevelen tot verbetering van den geest en het gehalte van onze levende strijdkrachten, tot vereenvoudiging van onze legerinrichting, tot verhooging van de getalsterkte van onze strijdmacht, tot verbetering van hare organisatie, waardoor zij economischer zal werken en een steeds grooter percentage van de verplegingssterkte als vechtsterkte in de vaste hand van den Opperbevelhebber, c. q. den Commandant van het Veldleger op een enge ruimte met kracht zij aan te wenden om de beslissende slagen toe te brengen.

Sommige dier middelen zullen veel geld vragen, inzonderheid de opruiming¹⁾, doch het zijn hoofdzakelijk uitgaven vóór eens en men krijgt waar voor zijn geld, terwijl de vele tractementen, vooral ook de pensioenen, doorgaans uit defensie-oogpunt in rook vergaan, de bureau's en de talrijke staven, schrijvende en elkaar bestrijdende, menigmaal

1) Voor den aanmaak van geweren en munitie is tijdens de mobilisatie reeds zeer veel uitgegeven.

slechts dienen om de krachten te remmen en te fnuiken. Nuttelooze instellingen, vooral de Cadettenschool, de Hoofdcursus, ten deele ook het Remonte-depot, als even zoovele woekerplanten levende op kosten van de oorlogsbegroting zonder de ware weerkracht belangrijk te verhoogen, moeten verdwijnen.

Met vele betrekkingen van hoogen rang en vele bureau's in het leven te roepen kan men het volk niet weerbaar maken; eerder omgekeerd. Om ons volk ook in militair opzicht één van zin en krachtig te maken, moet men opklimmen tot dat volk zelf, moet men de volkskracht verhoogen en deze volkskracht verder in militair opzicht kweeken, d. i. oefenen. Verhooging van de welvaart, van het zedelijk peil en van de fysieke kracht van ons volk kunnen zeer werkzaam bijdragen tot verhooging van onze weerkracht; ook in het leger begint men daarvan meer en meer overtuigd te worden. Doch die kracht moet voorts in militair verband gelegd, d. i. georganiseerd worden, en er mag, vooral in een klein volk, van die kracht niets verloren gaan: de strikt algemeene dienstplicht. Het afschrikwekkend voorbeeld van 1914 leert ons, welk lot een klein volk te wachten staat, dat veel geld gaf voor de doode weermiddelen en voor twee pompeuse cavalerie-divisiën (48 eskadrons!) zonder ware weerkracht, doch daarbij krampachtig tot het laatst vasthield aan het „volontariat”, aangevuld door een zeer beperkt militie-contingent met gelegenheid tot plaatsvervanging, en er niet toe komen kon om van alle bruikbare krachten partij te trekken. In 1913 werden in België door de wet de beginselen van een modern krijgswezen ingeluid, zooals dat in Pruisen reeds tusschen 1806 en 1813 had plaats gevonden, in ons land nog juist bijtijds, hoewel feitelijk veel te laat, tusschen 1893 en 1901. Men heeft thans van nabij kunnen zien, wat het zeggen wil, den vijand in eigen huis te hebben: bij den oorlog van 1914/8 in België vergeleken zal de 30-jarige oorlog in Duitschland, nog kinderspel blijken geweest te zijn. Zeer zeker is België om de gevolgen van den huidige oorlog zeer te beklagen, doch men bedenke daarbij, dat België de gevolgen van zijn verzuimen thuis heeft gekregen. Met recht mag de vraag worden gesteld, wat de Duitschers zouden gedaan hebben en wat het lot van België zou zijn geweest, indien de Belgen, in stede van te volharden bij het negativisme op het gebied der weerbaarheid, intijds zichzelf gegeven hadden voor de nationale zaak, indien niet — gebaseerd op hun centraal reduit Antwerpen — doch geconcentreerd op de Maaslinie, gereed om gesteund op Luik, front naar het N. O. te maken (contra Duitschland) of gesteund op Namen front naar het Z. W. (contra Frankrijk), den 3^{den} mobilisatiedag een goed ingericht en operatievaardig leger van 340.000 man gereed had gestaan zooals de Belgen zich dat krachtens de legerwet-1913 hadden willen maken, indien hun de tijd was gelaten. Wij herinneren hier aan het betrekkelijk kleine gewicht, dat in den strijd der wedijverende groote mogendheden den doorslag kan geven, en aan von Moltke's zoo veelbeteekenende woorden uit zijn operatieplan van 1868 voor den

oorlog met Frankrijk van 1870: „Op niet minder bezwaren stuit Frankrijk, zoo het de onzijdigheid schendt van Zwitserland, dat een talrijk en goed georganiseerd militieleger bezit” 1).

België is in den strijd der volken ten achter gebleven; men heeft er deze twee fundamenteele waarheden van ieder wijs staatsbestuur niet in het oog kunnen vatten, dat de militaire dienstplicht de eerste burgerplicht is, en dat in den staatsburger tevens de krijgsman wordt geboren. Daardoor is het getroffen en flagrant délit van zijn verwaarloozing van het levende element in de landsverdediging.

Van alle hiervóór aanbevolen middelen tot verdere ontwikkeling van onze weerkracht is dan ook de algemeene dienst- of oefenplicht met onmiddellijke gereedstelling van alle bruikbare krachten, gedekt door afdoende kust- en grensbeveiliging, het alles beheerschende punt; veel schieten met het geweer komt onmiddellijk daarna in de tweede plaats. Zooals Pruisen en Zwitserland dat op geheel verschillende wijzen hebben begrepen, moet ook in Nederland ieder burger soldaat worden. Onzen volksaard in aanmerking nemende, die gelukkig wars is van het Pruisische sabelgerinkel en militaire grootdoenerij, willen wij als tweede desideratum daarbij doen volgen: zooveel mogelijk ieder soldaat burger. Doch hoe men de zaak ook wendt of keert, aan het in vreedestijd voorbereiden van alle bruikbare krachten tot de verdediging is geen ontkomen. Wat zou het lot van Nederland zijn geweest, indien deze wereldbrand eens ware uitgebroken vóór 15 jaar, toen wij nog slechts beschikten over een legertje van 5 à 7 lichten van 11.000 man, zonder voldoende munitien en uitrusting voor den veldoorlog, zonder reserve-aanvoerders in eenigen rang, en met als eenigen ruggesteun een onbruikbare schutterij? Welke de juiste beweegredenen van Duitschland zijn geweest, waaraan wij het te danken hebben gehad, dat, terwijl het Belgische gebied onmiddellijk nagenoeg in vollen omvang geschonden is, onze Zuid-Limburgsche grens zoo zorgzaam is gespaard, wij zullen het wellicht nooit geheel weten. Ongetwijfeld heeft echter ook onze goed uitgeruste, in twee etmalen volledig gemobiliseerde en op de bestemde plaatsen gebrachte krijgsmacht van 200 à 250.000 man haar invloed niet gemist.

Na de demobilisatie moeten wij verder voortschrijden op den weg van de ontwikkeling van onze volkskracht en onze weerkracht. Ook hier beduidt stilstand onherroepelijk achteruitgang. Nog steeds valt een deel van het in de jaren 1813 tot 1890 verzuimde in te halen. Blijven wij op het thans ingenomen standpunt staan, dan zullen wij in een volgenden grooten Europeeschen oorlog — en wie zou dwaas genoeg

1) De jongste groote oorlog is zeer bemoedigend voor de kleine Staten, die zich wapenen willen. Het evenwicht aan krachten tusschen de groote mogendheden bleek werkelijk aanwezig te zijn (420 K.M. lange stelling van de Noordzee tot in den Elzas). Niemand zal dus een kleinen Staat, die goed gewapend is, tot vijand wenschen.

zijn van te willen gelooven, dat wij juist nu den allerlaatsten beleefd hebben — onherroepelijk het lot van België deelen, indien Duitschland eens nog meer soldaten op de been mocht brengen en daarom zijn uithaal nog meer W. over Limburg, Brabant en Vlaanderen nemen moet; indien Frankrijk zijn Oostelijke Chineesche muur van vestingen ook naar het N. O. doortrekken mocht, wat Duitschland tot een nog ruimere omtrekking dwingen kan, of indien Engeland, uit vrees voor een landing, eens tot den verplichten krijgsdienst mocht overgaan en dus al dadelijk aan den oorlog te land op veel ruimere schaal zou kunnen deelnemen dan zulks in 1914 het geval was. Dan ontspringt Nederland den dans niet ten tweeden male, tenzij het zich reeds nu zeer krachtig wapent.

De stemming ten onzent is thans, onder den druk der omstandigheden, tot geven voor de landsverdediging geneigd. Men smede het ijzer, terwijl het heet is. Tijdens het begin der mobilisatie hebben verschillende vaderlandslievende mannen, met zorg voor het lot van Nederland beziel, een tiende deel van hun vermogen voor een krijgsfonds toegezegd. Dat voorbeeld is schoon en getuigt van liefde voor eigen land en volk, van besef van den ernst der tijden. Maar met geld geven alleen komen wij er niet. Geven wij daarom ook een bescheiden deel van ons zelve: blijvende belangstelling in onze krijgsmacht; persoonlijke deelname aan den dienstplicht, gevolgd door herhaalde opkomst onder de wapenen voor korten duur, met liefde volbracht, en vooral zonder gejammer, of het nu wellicht de 3e, de 4e of wel de 5e herhalingsoefening mocht zijn: het volksleger, gegrond op algemeenen dienst- of oefenplicht, met korte jaarlijksche of tweejaarlijksche herhalingsoefeningen, kan het zijn van alle lichtingen tegelijk, opdat een mobilisatieproef gehouden worde.

Met onzen goeden volksaard, ons klein, in hoofdzaak afgerond gebied en onzen, voor de verdediging zoo sterken bodem kunnen wij, nog zonder met de sabel te rinkelen, even sterk worden in Europa als Duitschland. Daartoe wordt slechts vereischt, dat wij vastberaden het eenige bruikbare hulpmiddel aanwenden, reeds vóór 100 jaar door Pruisen en Zwitserland in toepassing gebracht: den algemeenen dienst- of oefenplicht.

Worde ook in Nederland binnen den kortst mogelijken tijd ieder burger soldaat!

Militair politiek Maandoverzicht.

(Afgesloten 23 Februari 1918.)

NEDERLAND. De Engelsche regeering heeft in een witboek de verdere officieele correspondentie over de zand- en grindkwestie gepubliceerd. Onze minister van Buitenlandsche Zaken heeft de Kamer medegedeeld dat de Engelsche regeering het telegraphisch verkeer voor handelsdoeleinden met ons land hersteld had, in de hoop, dat vóór 15 Maart de besprekingen over deze kwestie tusschen beide landen tot een goed resultaat gebracht zouden zijn. De Engelsche regeering achtte het niet noodig, de zaak aan arbitrage te onderwerpen.

De minister van Buitenlandsche Zaken heeft verder in een witboek het standpunt van onze regeering in zake van de schadevergoeding voor de getorpedeerde schepen Elve en Bernisse (zie pol. maand. Januari) uiteengezet.

De Engelsche regeering heeft F. 93.000 beschikbaar gesteld ter vergoeding van de stoffelijke schade aangericht door de uit een Engelsch vliegtuig geworpen bommen op Zierikzee.

Met Amerika is een overeenkomst tot stand gekomen, waarbij wij 80 van onze in Amerika liggende schepen verhuren voor vaart buiten de oorlogszône, voornamelijk naar Indië en Australië. Enkele schepen zullen voor de Belgian Relief varen, en eenige andere naar Holland terug keeren. De aanvoer van graan wordt pas hervat, wanneer de definitieve regeling tusschen ons land en de „geassocieerde regeeringen” (Amerika en de Entente), waarover te Londen beraadslaagd wordt, tot stand gekomen zal zijn.

De Frankfurter Zeitung en het Berliner Tageblatt geven blijk van inzicht in onze moeilijkheden en men mag verwachten, dat de Duitsche regeering dit standpunt deelt en ons geen moeilijkheden in den weg zal leggen.

De Engelsche regeering heeft ook het uitvoerverbod van rijst te Rangoon ingetrokken. Daarvoor zullen de Nederlandsche scheepvaartmaatschappijen Javasuiker naar Engelsch-Indië brengen.

De Nederlandsche Bank heeft het initiatief genomen, om een overzicht te krijgen van den aard en den omvang der Nederlandsche belangen in Rusland. De minister van Buitenlandsche Zaken heeft aan de Kamer medegedeeld, dat de Nederlandsche regeering aan de overige neutrale regeeringen voorgesteld heeft gezamenlijk op te treden, om de belangen van houders van obligaties der Russische leeningen te beschermen. De Spaansche regeering had zich al tot medewerken bereid verklaard.

Onbekende vliegers hebben bommen geworpen in de gemeente Sluis en de gemeente Hoek bij Terneuzen.

Twee Nederlanders zijn aangewezen, om de Turksche kampen voor Engelsche krijgsgevangenen te inspecteeren.

De Nederlandsche bevolking is in 1917 met 135.000, of 2% der bevolking toegenomen, grootendeels door toevloeiing uit het buitenland.

BELGIË. De z.g. Raad van Vlaanderen heeft deze maand weer van zich laten spreken. Ongevraagd heeft deze raad de politieke zelfstandigheid van Vlaanderen uitgeroepen, nadat enkele dagen tevoren eene deputatie ontvangen was door den Duitschen minister van Binnenlandsche Zaken, en is daarna afgetreden om het Vlaamsche volk gelegenheid te geven zijn wil ten opzichte van dit besluit kenbaar te maken. Hiertoe zijn in alle deelen van Vlaanderen districtsraden in het leven geroepen. Tevens werd een „Vlaamsch ministerie” gevormd, onder voorzitterschap van prof. Tack, met eigen ministers van Oorlog, Buitenlandsche Zaken, enz.

Dat dit optreden buiten den kleinen kring der activisten weinig instemming vond, is begrijpelijk. Namens 6000 Vlamingen in Nederland heeft het hoofdbestuur van het Vlaamsch-Belgisch verbond er tegen geprotesteerd en bij eene activistische betooging te Antwerpen moesten de activisten door Duitsche patrouilles beschermd worden tegen de volkswoede.

De Belgische justitie heeft het echter hierbij niet gelaten, maar eene vervolging ingesteld tegen de aanstichters der verkiezingen, daar zij zich een recht hadden aangematigd, dat grondwettelijk alleen den koning toekomt. Twee der leden van den raad werden zelfs gearresteerd. De Duitsche Gouverneur heeft de vervolging echter verboden en drie presidenten van het Hof van Appèl naar Duitschland laten deporteeren.

Bij wijze van protest hebben toen de leden van het Hof van Cassatie en andere rechterlijke lichamen hunne functie neergelegd, zoodat op dit oogenblik in België geen recht gesproken wordt.

De gouverneur-generaal in België heeft het Vlaamsche ministerie erkend, en het tot taak gegeven beraadslagende medewerking uit te oefenen aan de wetgeving voor Vlaanderen.

De invloed van de ontevreden Vlamingen, die het grootste gedeelte van de Belgische bevolking — thans ook van het leger — vormen, mag echter niet worden onderschat.

Koning Albert heeft een antwoord gezonden op de Pauselijke vredesboodschap van Augustus j.l. Herstel van de geleden schade en waarborgen tegen een hernieuwden aanval zijn voor België voorwaarden voor een rechtvaardigen vrede.

De Nordd. Alg. Zeitung had beweerd, dat een deel van den Belgischen Congo als onderpand aan Engeland gegeven was. De Belgische minister van koloniën Renkin, heeft dit officieel tegengesproken. Wel had Engeland aan den Congo tijdens den oorlog 90 millioen geleend, doch

België heeft daarvoor geen pand behoeven te geven en Engeland heeft België de onschendbaarheid van zijn koloniaal gebied gegarandeerd.

DUITSCHLAND. Het hierbij afgesloten tijdperk werd geopend door een rede van den Rijkskanselier in de groote commissie van den Rijksdag als antwoord op de boodschap van Lloyd George en Wilson. Wilson's vredesvoorwaarden werden punt voor punt besproken. De toon van de rede is iets tegemoetkomender en eenige toenadering tot Wilson valt niet te ontkennen. Toch is het niet waarschijnlijk, dat de vrede door deze rede naderbij gekomen is. Over België weigerde von Hertling zich bij voorbaat uit te spreken, doch hij verzocht de Entente met nieuwe voorstellen te voorschijn te komen.

v. Kühlmann heeft daarna in een tweetal redevoeringen het gedrag van de onderhandelaars te Brest-Litowsk verdedigd en ontkend, dat er verandering zou gekomen zijn in hunne houding. Zeer veel kritiek is in den Rijksdag op de onderhandelingen te Brest-Litowsk verder niet uitgeoefend. Scheidemann heeft o. a. nog gewaarschuwd tegen te groote verwachtingen over de uitwerking van een offensief op het Westfront.

Er werd verder in den Rijksdag geklaagd over de censuur, die in den laatsten tijd zeer streng tegen verschillende bladen opgetreden was. Nadat een voorstel-Heine verworpen was, werd eene wijziging aangenomen, waarbij de Rijkskanselier met het toezicht en de beoordeeling der klachten wordt belast.

In Duitschland zelf is het deze maand tot uitbarsting gekomen, wat reeds lang broeide. De massastaking, aangezet door de onafhankelijke socialisten is, ondanks de waarschuwing van den minister van Buitenlandsche Zaken, uitgebroken.

De naaste aanleiding was, behalve het doordringen van berichten over de uitwerking van de staking in Oostenrijk, ontevredenheid over den langzamen voortgang van de onderhandelingen met Rusland en over het dringen der „Vaterlandspartei”, en vrees voor het uitstellen van de kiesrechthervormingen. Hoe groot het aantal der stakers in de verschillende industriedistricten geweest is, is niet met zekerheid te weten te komen; algemeen was de staking echter geenszins. De autoriteiten zijn hardhandig tegen alle betoogers ingegaan, vele leiders zijn gearresteerd, waaronder het lid van den Rijksdag Dittmann, die tot 5 jaar vestingstraf werd veroordeeld.

De regeering heeft stellig geweigerd in onderhandeling te treden met stakingsleiders, voor zoover ze geen leden van den Rijksdag waren, en eveneens het verzoek van de sociaal-democratische partij om den Rijksdag bijeen te roepen, geweigerd. Na ongeveer een week is de staking verlopen, zonder dat er eigenlijk iets mee bereikt was.

De socialistische meerderheidspartij kwam hierbij in eene moeilijke positie, daar zij zich eerst aan de stakingsleiding had onttrokken, maar dit niet kon vol houden en daardoor in conflict kwam met de burgerlijke

partijen, die dreigden niet meer met hen te zullen samen werken in het meerderheidsblok van den Rijksdag.

Voor het verloop der onderhandelingen te Brest-Litowsk wordt naar Rusland verwezen. De vrede met de Oekraïne is met vreugde begroet en de onderhandelingen over den aanvoer van graan en de verdeeling onder de bondgenooten zijn reeds aangevangen. De „Vorwärts” waarschuwt echter tegen te groot optimisme en zegt, dat de vrede met de Oekraïne gekocht is voor een oorlog met Polen. Het afstaan van het district Cholm aan de Oekraïne heeft ook in het bezette Polen groote verontwaardiging veroorzaakt, en het Poolsche kabinet heeft aan den regentschapsraad zijn ontslag aangeboden. De regentschapsraad zelf zal zijne functies blijven waarnemen, hoewel protesteerend tegen het gebeurde, daar ze zich verkozen achten door het Poolsche volk.

v. Kühmann's mededeelingen over een aanvullend verdrag over de grensregeling hebben de verontwaardiging wat doen bedaren.

Het onverwachte einde van den oorlog met Rusland heeft de Deutsche regeering niet bevredigd. Zij heeft verklaard, dat zij deze verklaring van Trotzki als een opzeggen van den wapenstilstand beschouwde, en zich het recht voorbehield na eene week de vijandelijkheden weer te beginnen. Inderdaad hebben de Duitschers daartoe aangespoord door het optreden der Bolsjewiki in de Oekraïne en de Oostzeelanden en tevens door de inwoners dier streken daarom gesmeekt, de krijgsvorrichtingen aan het Noordelijk deel van het Oostfront hervat, en rukken in Lijfland en Esthland voort, terwijl in de Oekraïne de Deutsche troepen in de richting van Kowel oprukken; dit laatste waarschijnlijk tevens om indruk te maken op Roemenië. Niet alle bladen zijn tevreden met het heropenen der vijandelijkheden. De „Vorwärts” vraagt opheldering over de bedoelingen der regeering, en kon eenige dagen later mededeelen, dat niet alleen de Rijksdagmeerderheid, maar ook de Pruisische regeering tegen annexatiepolitiek is.

De volksbond voor vrijheid en vaderland, de antagonist van de „Vaterlandspartei”, die reeds meer dan vier millioen leden telt, heeft eene bevoeging opgezet tegen de pogingen om de kiesrechthervormingen in Pruisen sleepende te houden. De conservatieven in Pruisen trachten de staking uit te spelen tegen de hervormingen, ofschoon volgens mededeeling van den Pruisischen minister van Binnenlandsche Zaken in het Huis slechts 10% der arbeiders gestaakt zou hebben. In Saksen hebben de nationaal-liberalen een voorstel voor invoering van algemeen gelijk en geheim kiesrecht voor den Landdag ingediend.

Een wetsontwerp is aanhangig om het aantal zetels in den Rijksdag tot 441 uit te breiden. Een aantal groote steden en industriedistricten zullen daardoor meer leden afvaardigen dan voorheen, waardoor het overwicht van het platteland op de samenstelling van den Rijksdag wordt verminderd.

In de Saksische Tweede Kamer is het tot scherpe aanvallen gekomen op de regeering naar aanleiding van het telegram van den koning aan

de „Vaterlandspartei”, waarin de koning zich verklaard heeft voor een „Sicherungsfriede”.

Prins Max van Baden heeft zich in zeer verzoenenden geest uitgelaten. Hij wilde de vrijheid der zee, een volkerenbond en handelsvrede en prees de strekking van den bekenden brief van L a n d s d o w n e.

De Duitsche begrooting sluit met een bedrag van 7332 millioen Mark, tegen 4941 millioen in het vorige jaar. De toeneming is grootendeels te wijten aan de rentebetaling van de rijksschuld, welke van 3561 op 5907 millioen Mark is gekomen. Nieuwe oorlogsbelastingen zullen moeten worden ingevoerd, daar deze dit jaar 2875 millioen moeten opbrengen tegen 1250 in het vorig jaar.

OOSTENRIJK-HONGARIJE. De periode, waarover dit maandoverzicht loopt, werd geopend door eene belangrijke rede van Czernin voor de Oostenrijksche delegaties, gelijktijdig met die van Hertling in den Rijksdag. Czernin deed daarbij wederom een stap in de richting van den vrede door te verklaren, dat het verschil tusschen hem en Wilson zoo gering geworden was, dat op verschillende gewichtige punten reeds overeenstemming was bereikt. Hij vroeg of eene gedachtenwisseling tusschen Amerika en Oostenrijk-Hongarije niet mogelijk zou zijn, als een begin van algemeene vredesonderhandelingen. Ook de gebeurtenissen van den dag besprak hij in vrijzinnigen geest.

Over het verloop der onderhandelingen te Brest-Litowsk en het tot stand komen van den vrede met de Oekraïne wordt naar het overzicht van Rusland verwezen. Door dezen vrede heeft de monarchie op hare Oostelijke grens geen vijanden meer, want Roemenië telt practisch reeds niet meer mede. Dit feit en de mogelijkheid de zoo dringend noodige levensmiddelen uit Oekraïne te verkrijgen, waarvoor reeds de eerste maatregelen genomen zijn, heeft in Oostenrijk-Hongarije een gevoel van rust veroorzaakt, dat het toch reeds oorlogsmoede volk weinig geestdrift gaf mede te doen aan een eventueel voortgezette oorlog tusschen Duitschland en Noord-Rusland. De meeste bladen komen hier rondweg voor uit, en von Seidler heeft den 22sten in het huis van Afgevaardigden officieel medegedeeld, dat Oostenrijk-Hongarije geen deel nemen zal aan de nieuwe Duitsche actie tegen Rusland.

Voor de binnenlandsche politiek van Oostenrijk heeft de vrede met de Oekraïne een nadeel gehad. De Polen in de monarchie hebben, verbitterd over het feit dat het halve Poolsche district Cholm aan de Oekraïne afgestaan was, en bovendien reeds bevreesd, dat van de door hen voorgestane z.g. Oostenrijksche oplossing van het Poolsche vraagstuk, waarbij Galicië met Polen vereenigd onder de Habsbursche dynastie zou komen, niets komen zou, de betrekkingen met de Oostenrijksche regering verbroken. Ook de beide Poolsche ministers hebben hun ontslag aangeboden, hetgeen echter door den keizer niet is aanvaard. Daar de regering wegens de oppositie van de Tsjechen en de Zuid-Slaven de hulp der Polen onvoorwaardelijk noodig had, zat er voor Seidler

niets anders op dan het ontslag van het kabinet den keizer aan te bieden. Deze heeft dit ontslag voorloopig geweigerd. Daar echter het regeeren zonder steun der Polen onmogelijk is, tenzij de socialisten de regeering gaan steunen, wat niet zeer waarschijnlijk klinkt, en het regeeren zonder parlement, gelijk de eerste drie jaren van den oorlog geschiedde, na de gebeurtenis van de laatste maand uiterst gevaarlijk is, schijnt deze kabinetscrisis moeilijker op te lossen dan een van de vele crisissen der laatste maanden.

In eene latere zitting van het Huis van Afgevaardigden heeft von Seidler echter een aanvullend verdrag met de Oekraïne bekend gemaakt, volgens hetwelk over het lot van het gouvernement Cholm door eene gemengde commissie, met toepassing der ethnografische beginselen en het aanhooren van de bevolking, zal worden beslist. Misschien dat door deze tegemoetkoming de medewerking der Polen weer zal kunnen verkregen worden. In de praktijk zal deze oplossing echter niet zoo gemakkelijk blijken.

De stakingen, waarvan in het vorig maandoverzicht sprake was, hebben niet lang geduurd, de kranten zijn spoedig weer verschenen. In het Huis van Afgevaardigden zijn naar aanleiding van het gebeurde door de socialisten nog dreigende woorden gesproken. Tijdens de stakingen in Duitschland is nog eene korte staking geweest in Triëst en Lublin, de hoofdstad van het door Oostenrijk bezette deel van Polen. Generaal von Arz heeft na de staking mededeelingen over den toestand gedaan aan vertegenwoordigers van de Arbeiterzeitung en de burgerlijke bladen, en de moeilijkheden met de bezette gebieden uiteengezet en nogmaals verklaard, dat Oostenrijk niet aan annexaties dacht.

De moeilijkheden met de nationaliteiten, vooral met de Tsjechen, blijven groot. Von Seidler heeft in het Parlement van zich afgebeten tegenover de veeleischende Tsjechen, die hij van revolutie stichten beschuldigde, wat weer groote oppositie tegen hem tengevolge had. De beweging van de Duitsch-Bohemers tot afscheiden van het overige Bohemen neemt in omvang toe, 212 steden en 53 districtcommissies hebben zich voor de stichting van eene dergelijke provincie verklaard.

De Oekrainers in de monarchie hebben naar aanleiding van den gesloten vrede hunne verwachting uitgesproken, dat ook zij volledige nationale en politieke vrijheid verkrijgen zullen.

De moeilijkheden met de kiesrechthervorming en de legerkwestie hebben in Hongarije W e k e r l e tot hervorming van zijn ministerie gedwongen. De oud-ministerpresident E s t e r h a z y werd o. a. minister zonder portefeuille. Het verjongde ministerie is met instemming in de Kamer begroet. T i s z a verklaarde, dat de hoofdpunten van W e k e r l e's programma volkomen de instemming van zijne partij had, behalve de voorgestelde kiesrechthervorming, waarover een compromis tot stand gebracht moest worden. De K a r o l y i-partij zal daarentegen de regeeringsvoorstellen, inzake kiesrechthervormingen, steunen.

W e k e r l e heeft eene nieuwe regeeringspartij gesticht, de „Grond-

wetspartij van 48", waarvan Julius Andrássy voorzitter geworden is.

De staking in Hongarije heeft slechts kort geduurd. Wekerle heeft eene arbeidersdeputatie ontvangen, haar gewezen op het gevaar van de staking, maar haar tevens verzekerd dat de regeering met de kiesrecht-hervorming staat of valt. Zoo er geen meerderheid in het Parlement voor te vinden is, zal de regeering een beroep doen op het volk.

De oud-ministerpresident, thans voorzitter van de Nationale Arbeids-partij, Graaf Kún-Hedervary is overleden.

In Oostenrijk is opheffing van alle militaire vrijstellingen voor de zes jongste lichten aangekondigd, hetgeen eene aanzienlijke vergrooting van de legersterkte beteekent.

ITALIË. Orlando heeft Londen bezocht en daar met Lloyd George over verschillende vraagstukken geconfereneerd. Er zou volkomen overeenstemming bereikt zijn over de hulp van Engeland, maar Italië zou een weinig tegemoet hebben moeten komen aan de Servische verlangens.

Er is eene commissie benoemd, om de oorzaken van de nederlaag aan het Isonzo-front op te sporen. De generaals Cadorna, Porro en Capello zijn ter beschikking gesteld, om inlichtingen te kunnen verschaffen. Cadorna is daarom afgetreden als lid van den oorlogsraad te Versailles en opgevolgd door generaal Gaetano Giardino, thans sous-Chef van den generalen staf.

Een burgerlijke dienstplicht wordt voorbereid. De Florentijnsche socialist wenschen, dat de socialistische partij met eigen vredesprogram voor den dag zal komen en de regeering niet meer zal steunen. De algemeene secretaris dier partij, Lazzari, is gearresteerd, daar zijne agitatie gevaarlijk geacht werd voor het voortzetten van den oorlog. Ook besloot de Kamer de regeering machtiging te verleenen tot vervolging van den socialistischen afgevaardigde Giovanni, op grond van défaitistische propaganda. De socialistische kamerfractie heeft besloten de regeering wegens haar binnenlandsche politiek te bestrijden en hardnekkig voor vredespolitiek te ijveren.

Orlando heeft bij de opening der Kamer eene rede gehouden en heeft daarin gezegd, dat de oorlogsdoeleinden van Italië onveranderd waren, en het wilde doorvechten tot de overwinning.

Volgens den Romeinschen correspondent van de Assoc. Press wil het Vaticaan eene leening sluiten onder Katholieken, daar de financiën zeer achteruitgegaan zijn door de vermindering der inkomsten uit de oorlogvoerende landen.

De Italiaansche Staatsschuld bedroeg einde 1917 34 milliard, waaronder begrepen zijn 9 milliard door Engeland en Amerika geleend. De vlottende schuld bedraagt 15 milliard.

FRANKRIJK. Te Parijs is de intergeallieerde oorlogsraad bijeen-

gekomen. Volgens officieele mededeeling heeft men daar de redevoeringen van Czernin en Hertling overwogen, maar is men niet in staat geweest er werkelijke toenadering in te ontdekken tot de gematigde voorwaarden der geallieerden, zoodat de oorlogsraad tot doorvechten heeft besloten. Over alle punten zou de meest volmaakte overeenstemming zijn bereikt. De Stampa weet mede te deelen dat besloten zou zijn tot de vorming van een bewegelijk reserveleger, en dat de militaire actie op den Balkan zou worden hervat. Verder deelt het blad mede, dat er eene regeling getroffen is, tusschen de Italiaansche, Servische en Grieksche belangen, en dat het Servische leger nu weer actief zou gaan optreden.

De functies van den Raad zijn uitgebreid, maar een generalissimus voor de Entente is niet aangesteld. Ook is het verdrag van Londen, waarbij de geallieerden beloofden geen afzonderlijken vrede te sluiten, opnieuw verlengd. Verder wordt voor de kritiek op deze zitting naar het overzicht van Engeland verwezen.

Te Parijs is een intergeallieerde inkoopstraad opgericht.

Het onderzoek in de aanklachten tegen Caillaux en Malvy wordt voortgezet. Het onderzoek in de zaak Bolo is geëindigd, Bolo is door den Parijschen krijgsraad ter dood veroordeeld wegens verstandhouding met den vijand. Cavallini, zijn Italiaansche medeplichtige, werd bij verstek ter dood veroordeeld. De Senator Humbert is thans ook gearresteerd, hij wordt van medeplichtigheid en landverraad beschuldigd. Het schijnt, dat Clemenceau nu eene campagne tegen Briand beginnen wil. Het zou Briand reeds verboden zijn Frankrijk te verlaten.

Tusschen de socialisten en Clemenceau ontstaat meer wrijving. Albert Thomas heeft kritiek op Clemenceau's beleid uitgeoefend, Hervé bezweert de rechtsche socialisten Clemenceau te helpen, teneinde de vorming van Bolsjewiki-ideeën te onderdrukken. Renaudel heeft in de Kamer Clemenceau aangevallen over de werking der krijgsraden; Clemenceau stelde de kwestie van vertrouwen.

Het Petit Journal komt met onthullingen omtrent een geheim memorandum van Michaëlis aan de Oostenrijksche Regeering over annexaties ten nadeele van Frankrijk.

De Polen in Frankrijk hebben zich onder eigen vaandel vereenigd. De Amerikaansche troepen hebben nu een deel van het front in Lotharingen overgenomen.

De Fransche Regeering betaalt voorloopig de rente van de Russische fondsen in Frankrijk. Men wil, dat de regeering de Russische papieren zal inruilen tegen Fransche staatsstukken, daar door het aandringen der opvolgende regeeringen het Fransche volk zoo overladen is met Russische schuldbewijzen.

Vandervelde heeft er bij de Fransche socialisten op aangedrongen het eens te worden over de oorlogsdoeleinden, die men daarna ook van de socialisten der middenstaten vragen zou. Socialistten der Entente doen

moeite, de Franschen tot concessies in zake Elzas—Lotharingen te bewegen, opdat deze kwestie niet in den ouden vorm op de conferentie te Londen verschijnen zou.

Het broodrantsoen is thans vastgesteld op 300 gram. De Minister van levensmiddelenvoorziening heeft verklaard, dat het gebrek aan scheepsruimte hem daartoe dwong. De Kamer heeft deze verklaring aanvaard, maar daarbij het vertrouwen uitgesproken, dat de Regeering het vraagstuk van de broodvoorziening door geschikte maatregelen zal weten op te lossen.

Alle Fransche handelsschepen zijn rechtstreeksch onder bevel van den Staat gesteld. Buisson, de commissaris voor de koopvaardij, heeft verklaard, dat hij de geheele handelsvloot wil requireeren om eene staatsvloot te vormen voor de vaart op de koloniën, en den arbeid op de nationale werven wil organiseeren.

De afnemng der Fransche bevolking tijdens den oorlog bedraagt volgens de Neutrale Vereeniging voor sociale vraagstukken te Kopenhagen 2,2 millioen man of 5 1/2%. Frankrijk heeft thans minder inwoners dan in 1875 en telde zonder de vreemdelingen slechts 36 millioen menschen, dus evenveel als de nationale bevolking van Italië in 1916.

Jonnart is benoemd tot gouverneur-generaal van Algiers, in de plaats van Lutaud.

ENGELAND. Kolonel Repington, de militaire medewerker van de Times, heeft met dit blad gebroken, omdat hij niet langer mee wilde werken aan de campagne, die de Northcliffe-pers tegen de legerleiding voerde en waarvan achtereenvolgens Haldane, Kitchenier, Asquith en Grey en nu de laatste maal Jellicoe het slachtoffer werden. De laatste aanleiding tot zijn aftreden was, dat de Northcliffe-pers nu een campagne tegen den chef van den Staf Robertson en tegen generaal Haig op touw zette. Repington is toegetreden tot de Morning Post en heeft daarin direct een heftig artikel geschreven tegen Lloyd George, wien hij verweet zich op verkeerde wijze met het opperbevel te bemoeien, in Versailles Haig's positie ondermijnd te hebben, en het leger niet op sterkte te hebben gehouden sinds den dood van Kitchenier. De plannen voor legerversterking achtte hij ten eenenmale onvoldoende. De jonge krachten, het „home”-leger en de teruggekeerde gewonden zouden slechts 630.000 man opleveren, tegenover de 1.500.000 man die noodig zijn. Hij bepleitte de onttrekking van 100.000 man aan het leger te Saloniki en 200.000 man uit Ierland.

Tegelijk met dit artikel van Repington kwamen de aanvallen op Haig en Robertson ter sprake in het Lagerhuis, waar beide generaals warm door Bonar Law werden verdedigd.

Eenige weken later zijn in eene Lagerhuissitting, die met eene troonrede van den koning geopend was, de kwestie van de oorlogsdoeinden en het opperbevel weer ter sprake gekomen. Asquith prees de

beide generaals en vroeg Lloyd George inlichtingen over de uitbreiding der werkzaamheden van den Oorlogsraad te Versailles, mede in verband met de bevoegdheden van Haig en Robertson. Men meent n.l., dat deze ondergeschikt geworden zijn aan Pétain, die als generalissimus op het Westfront zou optreden. Lloyd George zeide in antwoord op Asquith's vraag, dat hij geen mededeelingen over de uitbreiding der functies van den Oorlogsraad geven kon. Balfour moest antwoorden op een amendement van Holt, waarin deze betreurde, dat in het officieele communiqué van de vergadering te Versailles slechts over doorvechten gesproken werd. De motie Holt werd verworpen, nadat echter $\frac{2}{3}$ van het Huis zich aan de stemming had onttrokken. Dit bleek het gevolg van de vrij algemeene ontevredenheid over Lloyd George's politiek ten opzichte van het legerbevel, daar men vermoedde, dat personen uit de regeering de hand hadden in de campagne tegen Haig en Robertson.

Intusschen had Bonar Law medegedeeld, dat Repington volgens de Defence of Realm Act vervolgd zou worden wegens zijn bovengemeld artikel in de Morning Post, dat buiten den censor om geplaatst is. Men brengt de vervolging van Repington in verband met zijn uittreden uit de Northcliffe-pers. Repington, die Robertson als getuige opgeroepen had, is tot eene boete veroordeeld.

Robertson zelf is daarna afgetreden als Chef van den Staf en opgevolgd door Sir Henry Wilson. Volgens Reuter was Robertson, na de uitbreiding van de bevoegdheid van den Oorlogsraad, de keuze gelaten om of militair vertegenwoordiger in dien raad te worden, of Chef van den Staf te blijven onder de veranderde condities, en had hij voor beide bedankt. Hij heeft nu het bevel over het Oostelijk deel van Engeland aanvaard.

Lloyd George had zich in het Lagerhuis over al deze kwesties te verantwoorden. Hij zeide, dat Robertson het slachtoffer had moeten worden van de nauwere samenwerking der geallieerden te Versailles, waarop o. a. door Amerika was aangedrongen. De Oorlogsraad had daarbij uitvoerende macht gekregen. Hij gaf verslag van de verschillende voorstellen, die in Versailles gedaan waren en zeide dat Robertson zich bij de besluiten aldaar genomen niet had kunnen neerleggen.

Door eene handigheid wist Lloyd George een motie van vertrouwen te ontloopen. Toch is het eene vraag, of zijne positie door dit alles niet geschokt is. Asquith merkte terecht in zijne bestrijding op, dat zoowel Jellicoe's als Robertson's ontslag voorafgegaan was door eene gewetenlooze perscampagne. Dat Northcliffe in deze omstandigheden benoemd is tot directeur der propaganda in het buitenland, is zeker geen handige keuze van de regeering.

Ook de houding der arbeiders is niet gunstig voor Lloyd George. Eene conferentie der Labour Party te Nottingham is geopend met eene oorlogszuchtige rede van Purdy, maar na redevoeringen van Hen-

derson en den nieuwen Russischen gezant Litvinof gesloten met het aannemen, met bijna algemeene stemmen, van eene motie van Henderson, waarin bij de geallieerde regeeringen aangedrongen werd op mededeeling der oorlogsdoeleinden, en gevraagd werd faciliteiten toe te staan voor de bijwoning van een internationaal congres te Zwitserland, waarvoor Lloyd George juist verklaard had dat het niet mogelijk was passen te geven.

Bovendien hebben de metaalarbeiders eene motie aangenomen, waarin er bij de regeering op aangedrongen werd onmiddellijk wapenstilstand op alle fronten te sluiten en de Middenstaten een zeer democratisch vredesaanbod te doen. Zoo niet, dan zouden de metaalarbeiders den strijd aanbinden tegen de legeruitbreiding. Ofschoon Henderson hen tegen dergelijk optreden waarschuwde en voor eensgezindheid pleitte, bleken de gebeurtenissen in Rusland toch zoo sterk in Engeland na te werken, dat inderdaad de gemengde metaalarbeidersbond met 121,000 tegen 27,000 stemmen besloot de regeeringsvoorstellen omtrent de legersterkte te verwerpen. Dat Lloyd George ook deze machtige organisatie tegen zich krijgt, zal ongetwijfeld zijne positie verzwakken. Slechts de zeelieden onder Havelock Wilson blijven nog oorlogszuchtig.

De Manpower-bill is overigens in het Lager- en Hoogerhuis aangenomen.

Te Londen wordt thans eene conferentie gehouden van de socialisten uit de landen der geallieerden. De maximalistische regeering heeft passen geweigerd. De resultaten zullen na afloop bekend gemaakt worden.

Lansdowne heeft in eene nieuwe rede de strekking van zijn bekenden brief nog eens uiteengezet.

Nadat een compromis-voorstel van het Hoogerhuis over evenredige vertegenwoordiging aangenomen was, is de nieuwe kieswet aangenomen. Het aantal kiezers is nu met zes millioen vrouwen en twee millioen mannen vermeerderd.

Lord Beaverbrook is tot opvolger van Carson als minister voor de propaganda benoemd. Carson blijkt afgetreden als lid van het Oorlogskabinet, om de regeering vrije hand te laten in hare tegemoetkomingen aan Ierland.

Sir Henry Rawlinson is benoemd tot Britsch vertegenwoordiger te Versailles. Lord Rhonda heeft verklaard, dat de toestand der tarwevoorziening zorgwekkend werd. De rantsoeneering is weer over verschillende levensmiddelen uitgebreid.

Het krijgsbedrijf in Palestina is hervat, Jericho is thans in handen der Engelschen gevallen.

Smuts is in eene rede opgekomen tegen het teruggeven der koloniën aan Duitschland.

De Sinn Feiners eischen thans eene volksstemming over de Iersche onafhankelijkheid, waaraan alle Ieren boven de 18 jaar moeten deelnemen.

In de Kaapsche wetgevende vergadering is eenë motie om het

vrouwenkiesrecht in de kieswet op te nemen, met 54 tegen 39 stemmen verworpen.

B o n a r L a w heeft in het Lagerhuis medegedeeld, dat gedurende de 7 weken, eindigende op 19 Januari, de uitgaven des lands £ 7.517.000 daags hebben bedragen.

RUSLAND. De onderhandelingen te Brest-Litowsk zijn den 29sten Januari weer opgevat, voorloopig zonder veel resultaat, daar de Russische afgevaardigden den voortgang trachten tegen te houden door lange debatten over theoretische kwesties, waarschijnlijk in de hoop op revolutionnaire bewegingen in Duitschland. Belangrijk was slechts de zitting van 2 Februari, waarbij de verhouding van de Bolsjewiki-regeering tot de beide Oekraïnsche delegaties ter sprake kwam. De delegatie van Kiëf verklaarde zich te beschouwen als de afgevaardigden van een volkomen onafhankelijken staat, daar de centrale Rada der Oekraïne het denkbeeld van eene federatieve republiek had moeten laten varen. De afgevaardigde van de Oekraïne in de Russische delegatie bestreed dit standpunt en zeide, dat het Oekraïnsche volk geen enkel verdrag met de Rada van Kiëf zal erkennen. T r o t z k i wilde slechts die overeenkomsten met de Rada van Kiëf erkennen, die door de Russische delegatie waren goedgekeurd.

C z e r n i n verklaarde in dezelfde zitting, dat de Centralen de Rada als officieele vertegenwoordiging der Oekraïnsche Republiek beschouwden.

Intusschen waren de niet openbare onderhandelingen tusschen de Centralen en de Oekraïne veel beter gevorderd, zoodat den 9den Februari de vrede tusschen hen kon worden onderteekend. Het vredesverdrag werd spoedig bekend gemaakt. Galicië blijft geheel bij Oostenrijk, doch van het door Polen bewoond gebied komt een gedeelte, het district Cholm, bij den nieuwen staat, wat de verontwaardiging der Polen in de verschillende landen heeft opgewekt. Latere mededeelingen van K ü h l m a n n en v o n S e i d l e r hebben de beslissing over het gebied Cholm wat verzacht. Bepalingen werden gemaakt om het handelsverkeer tusschen de Oekraïne en de Middenstaten zooveel mogelijk te bevorderen. Wederzijds werd afstand gedaan van vergoeding van oorlogskosten en schadevergoedingen.

Tusschen de Oekraïne en Turkije, was reeds eind Januari een voorloopig vredesverdrag tot stand gekomen, waarbij de Oekraïnsche regeering verklaard had, dat de Perzische kwestie niet in haar belangensfeer viel en de Dardanellen uitsluitend Turkije aangingen.

T r o t z k i, wiens macht voornamelijk op het vredesverlangen in Rusland berust, kon toen de onderhandelingen niet langer slepend houden en kwam den 10den Februari met de verklaring voor den dag, dat Rusland den oorlog beëindigde en tot algeheele demobilisatie van zijne legers overging, maar het niet noodig vond een vredesverdrag te sluiten, daar het de Duitsche en Oostenrijksche regeeringen niet erkende. De Duitsche regeering beschouwde dit als eene opzegging

van den wapenstilstand, die immers met het oog op vredesluiting aangegaan was, en hield zich daarom het recht voor na eene week de vijandelijkheden weer te heropenen.

Inderdaad zijn eene week later de krijgsbedrijven tusschen Duitschland en Rusland weer hervat. Duitschland vond hiertoe gereede aanleiding in het optreden der Bolsjewiki in de Oostzeeprovincies en de Oekraïne, waar zij begonnen den voor Duitschland bestemden oogst te vernielen. Toen Trotski bemerkte, dat het de Duitsche regeering ernst was met hare bedreiging, heeft hij den 19den Februari medegedeeld, dat de volkscommissarissen zich gedwongen zagen vrede te sluiten op de condities van Brest-Litowsk, waarop de Duitsche regeering niet is ingegaan. Voorloopig gaat de Duitsche opmarsch zeer vlot, dank zij de totale ontredde van het Russische leger. Van het eiland Moon zijn de Duitschers Estland binnengerukt en van Riga uit wordt Lijfland bezet. Ook de opmarsch in Wolhynië wordt met kracht voortgezet.

De onderhandelingen, die te Petrograd tusschen de Centralen en Rusland gevoerd werden over economische aangelegenheden en het uitwisselen van krijgsgevangenen zijn nu ook afgebroken. De commissie is in Duitschland teruggekeerd.

De binnenlandsche toestand in Rusland, vooral in de steden, wordt het best geschetst met de woorden anarchie en hongersnood. Typhus en pest teisteren het land, het particulier bezit wordt niet meer erkend. Het te kort voor de staatsbegroting bedraagt 20 milliard roebel. Door hun optreden tegen de kerk hebben de Bolsjewiki zich den banvloek van den patriarch van Moskou op den hals gehaald.

Vertegenwoordigers der geallieerde en onzijdige staten hebben te Petersburg geprotesteerd tegen de annuleering der staatsschulden. Men hoopt, dat Duitschland, door bij zijn opmarsch beslag te leggen op Russisch domein, trachten zal een gedeelte der schade van de Centralen en neutrale landen te vergoeden.

Ook in Finland is de toestand allertreurigst. De Finsche revolutionairen, gesteund door de roode garden uit Petersburg, oefenen vooral in het Zuiden van het land eene terreur uit, welke die van Petersburg evenaart. De Senaat is uit Helsingfors gevlucht, eene socialistische regeering is samengesteld. Met wisselend geluk worden veldslagen tusschen de roode en witte garde in het ongelukkige land geleverd.

In de Oostzeeprovincies treden de maximalisten zoo op, dat de inwoners de hulp van Duitschland ingeroepen hebben. De Estlandsche Landdag werd uiteengejaagd, de Baltische adel is vogelvrij verklaard. De nationale Lithausche Raad te Wilna en de Lithauers in Zwitserland hebben de onafhankelijkheid van Lithauen, met Wilna als hoofdstad, geproclameerd.

Roemenië is thans ook vrijwel in oorlog met Rusland. Na het in beslagnemen van de kroonjuweelen en staatsfondsen heeft Trotski last gegeven alle Roemeensche burgers in het district Petrograd te arresteren. Daarna zijn de betrekkingen met Roemenië verbroken. De

Roemenen zijn thans bezig Bessarabië te veroveren, dat dit land in 1880 aan Rusland heeft moeten afstaan.

De Poolse legioenen hebben Mohilef veroverd en verklaard, dat dit district bij Polen gevoegd zou worden.

In de Oekraïne strijden de maximalisten, gesteund door de Petersburgsche Bolsjewiki, met de Rada om de macht. Ook hierbij hebben verbitterde gevechten plaats, waarvan de afloop niet zeker is, Kiëf zou in handen der Bolsjewiki zijn. Het gerucht, dat Krylenko door de Polen gevangen genomen is, wordt niet bevestigd. Er is een ministerie gevormd onder Holoebowitsj, voornamelijk uit sociaal-revolutionairen bestaande. Wegens het optreden der maximalisten, die o. a. den oogst verbrandden, heeft de regeering de hulp der Duitschers ingeroepen.

Alexejev en Kaledin hebben verschil van meening gehad over het optreden tegen de maximalisten. De laatste zou zich van kant gemaakt hebben.

De Siberische Republiek heeft te Tomsk eene Doema van 30 leden bijeengeroepen.

Bijgevoegde kaart, geeft de waarschijnlijke uiteenvalling van Europeesch Rusland weer.

ZWITSERLAND. In Zwitserland broeit het onder de arbeiders. De regeering had een plan ontworpen voor burgerlijken dienstplicht ten behoeve van den landbouw, waarbij, behalve de vreemde deserteurs en dienstweigeraars, waarvan er 30.000 in Zwitserland moeten vertoeven, ook de werkelozen als landstormsoldaat in een arbeidersleger zouden worden opgenomen.

Tegen dit laatste ontstond echter onder de arbeiders groot verzet, dat aangewakkerd werd door de in Zwitserland vertoevende revolutionaire elementen uit het buitenland. In het leger schijnen bedenkelijke gevallen van rebellie plaats gehad te hebben, en de beweging kreeg hoe langer hoe meer een anti-militaristisch karakter, zoodat de regeering den toestand ernstig genoeg vond om de troepen te versterken door oproep van de 12e reserve-brigade; troepen werden geconcentreerd in de nabijheid van Zurich en Bern.

Door voorloopige intrekking van het voorstel tot burgerlijken dienstplicht heeft de regeering de ergste opwinding weten te bedaren, maar de eischen van een deel der arbeiders gaan veel verder. De Basler Nachrichten schrijft, dat de leiders der beweging zich te Stockholm verbonden hebben, op een wenk uit St. Petersburg, de revolutionaire beweging in gang te zetten en het gelijktijdige uitbreken van stakingen in de verschillende landen van Europa schijnt wel op zoo iets te wijzen.

In de laatste dagen is door de leiders der drie grootste arbeidersgroepen een meer gematigd manifest verspreid, waardoor men overeenstemming tusschen arbeiders en regeering hoopt tot stand te brengen. De regeering heeft daarop het voorstel voor burgerlijken dienstplicht geheel ingetrokken, de vreemde deserteurs en dienstweigeraars zullen

in arbeiders-detachementen gegroepeerd worden en voor bodemverbetering worden gebruikt, maar voor een dagloon, dat door de vakverenigingen wordt vastgesteld. Zooveel mogelijk zal men met vrijwilligers werken.

Wegens gebrek aan levensmiddelen is het rantsoen van enkele artikelen verminderd. Men krijgt thans 225 gram brood en een halven liter melk per dag. Met Maart wordt eene vet-rantsoeneering ingevoerd, waarbij men per hoofd 500 gram vet en 150 gram boter per maand krijgt. Men tracht de vetproductie te vermeerderen.

Met Italië zijn onderhandelingen gaande over eene economische regeling, waarbij Zwitserland voorschotten zal geven en Italië den doorvoer uit Italiaansche havens naar Zwitserland zal vergemakkelijken.

Te Zürich is deze maand een internationaal congres van Katholieken gehouden, de Entente had echter aan afgevaardigden van hunne landen passen geweigerd.

DENEMARKEN. Ook in Denemarken hebben betoogingen en opstootjes plaats gehad. In Kopenhagen zijn 44.000 werkelozen, die van de regeering eene ondersteuning vroegen van 30 kronen per week en met eene algemeene staking dreigden zoo hun eisch niet werd ingewilligd.

Te Kopenhagen wordt deze maand eene conferentie gehouden, om den goederenruil tusschen de drie Scandinavische staten nader te regelen. Voorloopig is al besloten, dat Zweden artikelen van ijzer en staal, Noorwegen salpeter en andere chemische producten en Denemarken graan, levensmiddelen, huiden en zaden zal leveren.

De Finanstidende dringt aan op versterkte samenwerking der drie rijken, nu de eischen van Amerika langzamerhand voor neutrale landen onaanvaardig worden.

Sinds Juli 1917 is het aantal varkens van 1.650.000 op 789.000 gedaald. Het is thans minder dan een derde van het aantal vóór den oorlog.

NOORWEGEN. Het Amerikaansche Departement van Oorlogshandel heeft vastgesteld, wat het aan Noorwegen wil afstaan, op voorwaarde, dat Noorwegen niets naar Duitschland zal uitvoeren. Hierbij waren o. a. 300.000 ton koren, 50.000 ton suiker, 86.000 ton vet enz. In de Noorsche pers werd dit voorstel zeer verschillend beoordeeld, de Noorsche regeering heeft echter geantwoord, dat Noorwegen naar beide zijden neutraal blijven wilde, en niet kon afzien van de levering van zwavelerts en calcium-carbid aan Duitschland. Gememoreerd werden de belangrijke voordeelen, die Noorwegen met zijn scheepvaart aan Amerika en de Geallieerden biedt. Noorwegen was de Vereenigde Staten reeds tegemoet gekomen, zoover het met zijne eigen belangen in overeenstemming was te brengen.

Ook in Noorwegen beginnen de arbeiders woelig te worden, op eene vergadering der arbeiderspartij werd besloten met het oog op den toestand schorsing van alle militaire diensten te eischen en verandering

der militaire industrie ten voordeele van de toeneming der productie.

Sedert het begin van den onbeperkten duikbootenoorlog werden 384 Noorsche schepen getorpedeerd, waarbij 633 menschen omkwamen.

ZWEDEN. In Zweden zijn de voorstellen van Amerika beter opgenomen dan in Noorwegen, ondanks het verzet in een gedeelte der pers. Officieele mededeelingen over die voorstellen ontbreken nog. Het schijnt echter, dat de Zweedsche Regeering de overeenkomst heeft onderteeekend.

De gebeurtenissen in Finland worden in Zweden met spanning gevolgd. De regeering heeft schepen gezonden om de Zweedsche onderdanen naar hun land terug te brengen, maar weigert verder in te grijpen, ondanks den druk die, vooral van conservatieve zijde, op haar wordt uitgeoefend. Ook weigert de regeering wapens naar Finland door te laten. Minister-president E d e n heeft zijn standpunt in de Kamer uiteengezet. Een aantal vrijwilligers is echter ter bestrijding der anarchie naar Finland vertrokken. Daartegen protesteeren de Zweedsche jong-socialisten, die actie voeren tegen elke inmenging in de zaken van Finland, en vrijwilligers voor de roode garde werven.

Eene deputatie van de Aaland-eilanden heeft in Stockholm de wenschen van de bewoners dier eilanden tot vereeniging met Zweden vertolkt. Deze eilanden werden in 1809, bij den vrede van Fredrikshamm van Zweden afgescheiden. In den Senaat en de Kamer gingen ook stemmen voor hereeniging op. Te Brest-Litowsk heeft v o n K ü h l m a n n den wensch geuit, dat Zweden deel zou nemen aan de beraadslaging over de staatsrechtelijke positie van de eilanden. Een aantal op de eilanden achtergebleven Russische soldaten voeren daar een schrikbewind als in Finland, de Zweedsche regeering heeft daarom ook naar de eilanden oorlogsschepen gezonden om de Zweedsche burgers te beschermen.

SPANJE. De toestand in Spanje blijft gespannen. Barcelona is in staat van beleg verklaard, er zouden daar 30.000 werkeloozen zijn; herhaaldelijk komen er opstootjes voor. De economische toestand wordt steeds slechter en de schaarschte aan levensmiddelen wordt verergerd door een slecht distributiesysteem.

De geruchten over een kabinetscrisis zijn niet bevestigd.

De Duitschers hebben een aantal Spaansche schepen getorpedeerd. Vooral de torpedeering van de Giralda heeft groote verontwaardiging gewekt, de regeering heeft eene scherpe nota naar Berlijn gezonden, buiten den Duitschen gezant te Madrid om. Het blad El Sol ziet in deze torpedeeringen de bevestiging van de vreesaanjagingspolitiek, die Duitschland ten opzichte van Spanje voert op den vooravond van de verkiezingen, en op het oogenblik, waarop de handelsverdragen met de Entente-naties op het spel staan.

PORTUGAL. De steun van groote mogendheden doet Portugal

driester optreden. De Portugeesche autoriteiten te St. Vincent op de Kaap Verdische eilanden hebben een Nederlandsch schip met maïs voor onze regeering durven aanhouden en leeg halen, en hebben daarna het leege schip, uit z.g. consideratie voor Nederland, vrijgelaten.

Duitsche troepen, die uit Duitsch-Oost-Afrika verdreven zijn, blijken tot 300 K.M. ver in het Portugeesch-Oost-Afrika doorgedrongen te zijn.

BULGARIJE. Radoslawof woonde de vredesonderhandelingen te Brest-Litowsk bij als leider der Bulgaarsche delegatie; voor zijn vertrek zette hij nogmaals in het Sobranje onder instemming van alle partijen de Bulgaarsche oorlogsdoeleinden uiteen, n.l. de heereniging van de Dobroedsja, Moravië en Macedonië met het Bulgaarsche moederland.

ROEMENIË. Volgens de Kölnische Zeitung bestaat het gereorganiseerde Roemeensche leger uit 16 Infanterie Divisiën en 2 Cavalerie Divisiën; door den breuk met de Bolsjewiki en den vrede van de Centralen met de Oekraïne moet dit leger het geheele front van de Moldau tot aan de Zwarte Zee vasthouden en heeft tegelijk een deel van Bessarabië bezet; er is dus geen sprake van, dat Roemenië tegen eenige militaire actie van Centrale zijde kan zijn opgewassen.

Hoewel de berichten over een ultimatum aan de Roemeensche Regeering niet zijn bevestigd, is het toch duidelijk, dat Roemenië geheel aan de genade van de Centralen is overgeleverd. Het meest waarschijnlijk moet daarom thans een spoedige vrede worden gezocht, waarbij vermoedelijk Roemenië de Dobroedsja aan Bulgarije zal afstaan en Bessarabië bij Roemenië zal worden gevoegd.

Generaal Avarescu heeft thans Bratianu als minister-president vervangen en is tevens opperbevelhebber gebleven; met het samenstellen van een kabinet is hij echter nog niet geslaagd. Hij is te Boecharost, waar ook von Kühlmann en Czernin verwacht worden, aangekomen om te onderhandelen met de Centralen, en schijnt aan de geallieerde regeeringen officieel te hebben laten mededeelen, dat het voor Roemenië onmogelijk is, de door vroegere regeeringen onder andere omstandigheden aangegane verplichtingen te handhaven.

De positie van den Koning schijnt geschokt te zijn; van verschillende zijden wordt bericht, dat hij afstand zal doen.

Roemenië heeft de betrekkingen met de Russische revolutionairen, die verschillende Roemeensche diplomatieke en consulaire ambtenaren gevangen namen, afgebroken. Roemeensche troepen en Bolsjewikische benden zijn in verschillende deelen van Bessarabië slaags. Volgens de Temps zou Roemenië van de Maximalisten een ultimatum hebben ontvangen, dat 16 Februari afliep, waarbij geëischt werd, onmiddellijke ontruiming van het bezette deel van Bessarabië, vrije doortocht voor de uit Moldavië verdreven Russische troepen en uitlevering van een aantal officieren.

In Bessarabië maakt een Roemeensch comité ijverig propaganda voor aansluiting bij Roemenië.

GRIEKENLAND. Hoewel de censor weinig berichten doorlaat, blijkt toch, dat er bij een groot deel van het Grieksche volk ontevredenheid en verzet tegen Venizelos heerscht. Ernstige muting had plaats onder het garnizoen te Lamia. In strijd met de grondwet heeft de Regeering massa-arrestaties van Grieksche politici, die aan koning Constantijn waren trouw gebleven, gelast, zonder de goedkeuring van het parlement te vragen. De mobilisatie van 5 tot 10 lichten in verschillende deelen van Griekenland en Macedonië, stuit op tegenstand. In het Grieksche officierskorps zijn in den laatsten tijd ingrijpende wijzigingen gebracht. De Kamer is verdaagd, tal van politieke leiders zijn zonder vorm van proces gevangen gezet, en naar de eilanden gedeporteerd. Koning Alexander heeft de Grieksche troepen te Saloniki geïnspecteerd. De Engelsche Regeering werd in het Lagerhuis geïnterpelleerd, over het verblijf van koning Constantijn in Italië, die aldaar van politieke intrigues werd beschuldigd.

TURKIJE. De Grootvizier Talaat pasja heeft de vredesonderhandelingen te Brest-Litowsk bijgewoond.

Tijdens den wapenstilstand aan het Armeensche front werden in de door de Russische legers ontruimde zones Armeensche benden gevormd, die de Mohamedaansche bevolking territoriseeren; de bevolking heeft eene afvaardiging naar Turkije gezonden om hulp te vragen.

Behalve het algemeene vredesverdrag heeft Turkije nog een afzonderlijk verdrag met de Oekraïnsche republiek gesloten, waarin beide staten elkander o. a. de positie van de meest begunstigde natie toekennen;

Generaal Allenby heeft in Palestina zijn opmarsch hervat en Jericho bezet.

Abd-ul-Hamid, de vroegere sultan, is overleden.

PERZIË. Nadat de regeeringen van Rusland en Turkije besloten hebben, hare troepen van het Perzische grondgebied terug te trekken, kunnen de verlangens der Perzische regeering, welke zij tracht te doen aanvaarden door de belanghebbende mogendheden, aldus worden samengevat:

Nietigverklaring van het verdrag van Turkman-Tchai van 22 Februari 1828 en van alle andere overeenkomsten en verdragen, welke Perzië gedwongen was te aanvaarden, bukkende voor geweld en voor bedreigingen met occupatie, of die het resultaat waren van eene militaire bezetting gedurende het laatst van de 19e en het begin van de 20e eeuw.

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA. Baker, de minister van oorlog, heeft verklaard, dat zich in het begin van 1918

500.000 Amerikaansche troepen in Frankrijk zouden bevinden, gedurende 1918 zou dit aantal stijgen tot 1½ millioen. Een groot gedeelte dezer troepen is echter nog ongeoeffend en onvoldoende uitgerust; het meeren-deel der troepen wordt in Frankrijk achter het front door Fransche officieren afgericht, ook in Engeland worden vele Amerikanen opgeleid. In Amerika zouden 16 officierskampen reeds 60.000 officieren hebben afgeleverd, 30.000 zouden daar nog in opleiding zijn.

Baker deelde verder o. a. in zijne wekelijksche rapporten mede, dat de Amerikanen strijden op het front in Lotharingen.

Voor de oprichting van nieuwe legerfabrieken is eene kredietaanvraag van ruim 269 millioen dollar bij de commissie voor de militaire aangelegenheden in den Senaat ingediend, voor de uitbreiding van den vliegdiens is 46 millioen dollar aangevraagd.

Lord Reading, bijzonder Britsch gezant en Lansing, de Amerikaansche staatssecretaris, hebben de verdragen tusschen de Vereenigde Staten en Groot-Britannië geteekend, waarbij burgers van elk der twee landen, die in het andere wonen, bij dat leger kunnen worden ingelijfd.

De verdragen maken het aan de V. St. mogelijk, hun wet op den militairen dienst toe te passen op Britten en Canadeezen in dit land, die vallen onder de Britsche leeftijdsgrens. Er is eene tijdruimte van 60 dagen toegestaan, waarbinnen vrijwillige dienstneming in het Britsche leger is toegestaan. Men schat, dat 121.000 Britten en 60.000 Canadeezen, die in de V. St. wonen, zodoende voor den dienst in aanmerking komen. Daniels, de minister van Marine, heeft een nieuw crediet van 230 millioen dollar aangevraagd, hoofdzakelijk voor den aanbouw van torpedoboot- en duikbootjagers en africhting van nieuw personeel. De inhoud der in beslag genomen Duitsch-Oostenrijksche schepen, die voor het overbrengen der troepen naar Europa worden gebruikt, zou ongeveer 500.000 ton bedragen, voorts zou Amerika thans ruim 1000 schepen tegen 300 in 1914 bezitten, onder gunstige omstandigheden, zouden in 1918 2½ millioen ton scheepsruimte van stalen schepen gebouwd worden. Het personeel der Amerikaansche vloot is gestegen van 73.000 tot ruim 300.000 man. De „Shipping Board” kondigt de benoeming aan van eene commissie, welke het hoogste gezag zal uitoefenen over de Amerikaansche, geallieerde en neutrale schepen, die de Amerikaansche havens verlaten. Hierdoor wordt een scheepvaart-„pool” in het leven geroepen.

De voor overzee bestemde goederen zullen op de beschikbare schepen worden geladen, onverschillig of het Amerikaansche dan wel geallieerde zijn.

Met behulp van het spoorwegbestuur zal de „Shipping Board” een groot gedeelte der goederen, die tot dusver de haven van New-York verstopten, naar de zuidelijke havens doen vervoeren en de binnenkomende vaartuigen zullen radiografisch order ontvangen om zich naar de havens te begeven, waar de belangrijkste goederen op verscheping wachten.

Men hoopt zodoende de overlading der spoorwegen tegen te gaan

en beter tegemoet te komen in de schaarschte aan levensmiddelen bij de geallieerden. Eene nieuwe spoorwegregeling is 31 Januari in werking getreden, de Directeur-Generaal der spoorwegen Mac Adoo legde tegenover Lord Reading en den Franschen hoogen commissaris Tardieu zeer gunstige verklaringen af omtrent het verhoogde spoorwegvervoer voor de geallieerden. De commissie voor spoedaanbouw van schepen heeft de regeering verzocht 250.000 ambachtslieden en bekwame mechaniciens voor den dienst op de scheepswerven aan te werven, zij zullen heeten „werfvrijwilligers der reserve" van den openbaren dienst in de V. St."

5 Febr. is het Amerikaansche troepentransportschip Tuscania getorpedeerd nabij de Iersche kust. Vanaf deze maand worden thans in de Amerikaansche pers dagelijksche verlieslijsten van Amerikanen gepubliceerd volgens de opgaven van Generaal Pershing.

Het bestuur der postereien heeft aanbiedingen gevraagd voor de levering van vijf vliegtuigen voor een permanenten lucht-maildienst tusschen de steden Washington en New-York, via Philadelphia te beginnen op 1 Mei a. s. De machines moeten voldoen aan door het Departement van marine te stellen eischen. De „postmaster-general" verklaart, dat de uitvoerbaarheid van het plan moet zijn gebleken alvorens de geregelde dienst een aanvang neemt. Het congres heeft daarvoor 100.000 dollar toegestaan. Volgens deskundigen zijn profnemingen overbodig.

Elke aeroplane zal 300 pond mailzakken over een afstand van 200 mijlen zonder stoppen vervoeren, met een maximum snelheid van 100 en een minimum van 45 mijlen per uur en een stijgvormogen hebben van 6000 voet in 10 minuten.

In eene officieele verklaring omtrent de proclamatie van Wilson over den in- en uitvoer, zegt de „War trade Board": „De overbrenging van onze legers naar Frankrijk en de handhaving van een voortdurenden toevoer van levensmiddelen en munitie eischen, dat iedere ton scheepsruimte, die bij mogelijkheid beschikbaar kan worden gesteld, voor deze doeleinden gebruikt wordt.

De beperking der uitvoeren is tevens noodig om de Amerikaansche producten te bewaren voor de V. St. en de bondgenooten. Wij moeten hetgeen wij te veel hebben zoodanig verdeelen, dat wij de streken in het zuiden, die altijd van ons afhankelijk waren, zoo goed mogelijk helpen en tevens zoo, dat Duitschland en zijn bondgenooten er geen voordeel van hebben. Wij moeten ons in ruil daarvoor de dringend noodige scheepsruimte verzekeren.

In de verklaring wordt verder gezegd, dat de proclamatie de uitvoeren niet belet, of de invoeren verbiedt, maar den president de bevoegdheid geeft ze te regelen. Van deze bevoegdheid zal gebruik worden gemaakt alleen met het doel den oorlog te winnen. Er zal echter al het mogelijke worden gedaan om noodelooze beperking van den buitenlandschen handel te vermijden.

De brandstoffenregelaar Garfield heeft de Maandagsche „sluiting” van verschillende bedrijven en eenige beperkende bepalingen voor steenkolengebruik, die eerst tot 25 Maart a. s. zouden gelden, ingetrokken ten gevolge van de hervorming van het spoorwegvervoer en de gunstige weersomstandigheden.

Gompers, de voorzitter van den Amerikaanschen Arbeidersbond, stelde op eene vergadering van de vereenigde mijnwerkers, den algemeenen zeven-uursdag tijdens den oorlog voor, in plaats van de tijdelijke stopzetting van de industrie door den brandstoffenregelaar ter besparing van steenkool en ontlasting van de spoorwegen.

Alle mannelijke vijandelijke onderdanen worden thans in Amerika geregistreerd, in de stad New-York bedroeg het aantal ingeschrevenen ongeveer 40.000.

President Wilson heeft met de leiders der verschillende partijen in het Congres van gedachten gewisseld over nieuwe wetsontwerpen ter uitbreiding van de bevoegdheden der Regeering, noodig voor het voeren van den oorlog. De voorstellen van het Amerikaansche departement van Handel, betreffende aanvoering uit Amerika naar Noorwegen, verstrekt aan den Noorschen commissaris Nansen, hebben nog niet tot een resultaat geleid wegens de te strenge eischen van verbod van uitvoer aan de Centrale mogendheden.

Te Londen is voor het verhuren van Zweedsche schepen aan Amerika eene voorloopige regeling getroffen tusschen Zweden en Amerika.

Te San Francisco is een geding gevoerd tegen den beruchten Doves Dekker.

Het Philippijnsche parlement heeft een onderzeeboot en een torpedojager aan de V. St. aangeboden.

Wilson heeft opnieuw in het Congres eene rede over den wereldvrede gehouden, waarin hij aandringt op een vrede door vergelijk en verzoening, geen vrede berustende op militaire overwinning. Hij verwierp de „Knock out” opvattingen en formuleerde zijne wenschen, als volgt:

1. Dat elk deel van de eindelijke regeling gebaseerd moet zijn op de rechtvaardigheid van deze zaak en op zulke grondslagen als het meest waarschijnlijk zullen zijn voor een duurzamen vrede;

2. dat de volken en provinciën niet van heerschappij naar heerschappij zullen overgaan, alsof ze slechts pionnen zijn in een spel, zelfs het groote spel, nu voor goed in discrediet, van het machtsevenwicht; maar dat

3. elke territoriale regeling, bij dezen oorlog betrokken moet worden gemaakt in het belang en ten bate van de betrokken bevolkingen en niet als een deel van eenige schikking of compromis van eischen onder de mededingende staten;

4. dat alle bepaalde nationale aspiratiën zullen worden bevredigd, voor zoover dat mogelijk is, zonder nieuwe elementen van oneenigheid en antagonisme te brengen of oude te doen voortbestaan, welke waar-

schijnlijk te eeniger tijd weer den vrede in Europa en dus van de wereld zouden verstoren.

Over een algemeen vrede op zulke grondslagen kan worden gesproken.

ZUID-AMERIKAANSCHEN STATEN. Braziliaansche oorlogsschepen zijn ingedeeld in de vloeden der geallieerden.

De Argentijnsche Senaat heeft met algemeene stemmen de conventie tusschen Argentinië, Frankrijk en Engeland betreffende den aankoop van den Argentijnschen graanoogst goedgekeurd.

CHINA. De twist tusschen Noord- en Zuid-China zal waarschijnlijk worden bijgelegd.

De pest breidt zich in China uit.

JAPAN. De Keizer van Japan is benoemd tot Britsch veldmaarschalk. Na de opening van het Hoogerhuis door graaf Terautsji, verklaarde de Minister van Buitenlandsche Zaken Matono o. a. dat samenwerking met Groot-Brittannië steeds de grondslag is der Japansche buitenlandsche politiek. Japan stelt zich niet partij in de binnenlandsche politieke oneenigheden van China.

In eene toeneming van de Duitsche macht ziet hij eene bedreiging voor de veiligheid van het Verre Oosten.

Hij prees de Japansche missie over de groote successen in Amerika bereikt. Over Rusland uitte hij zich slechts in vage bewoordingen, hij stelde weinig hoop in een vrede in de naaste toekomst en verklaarde uitdrukkelijk, dat Japan niet denkt aan een afzonderlijken vrede. De verantwoordelijkheid voor de handhaving der orde in het Verre Oosten berust uitsluitend bij Japan.

Boekaankondiging.

Het Oranje Kruisboekje, handleiding tot het verleenen van eerste hulp bij ongelukken, samengesteld in opdracht en onder toezicht van den Koninklijken Nationalen bond voor reddingwezen en eerste hulp bij ongelukken „Het Oranje Kruis” met 4 gekleurde platen en 101 afbeeldingen, 3de druk. *Gouda*, 1917. G. B. VAN GOOR ZONEN.

Het Oranjekruis rekt mede tot zijn taak het bevorderen en verspreiden van goed onderwijs in E. H. bij ongelukken en om dat oogmerk te bereiken heeft het de uitgave van de handleiding tot stand gebracht, waarvan de titel boven werd afgedrukt. Het beoogde hiermede een tweeledig doel: 1°. om door een nieuwe Nederlandsche handleiding met tal van duidelijke afbeeldingen het onderwijs in het verleenen van E. H. te bevorderen en 2°. om door een zoodanig boekje, met veel zorg bewerkt, de éénheid bij het onderwijs te bevorderen. Bij het aan de samenstelling enz. bestede werk en ook later bij de verschijning van nieuwe drukken, genoot het Oranjekruis in alle opzichten de directe medewerking van de bij Kon. Besl. van 10 Dec. 1910 ingestelde „Staatscommissie in het belang van het verleenen van Eerste-hulp bij Bedrijfsongevallen”. Hierdoor werd o. m. aan het werkje een ruim debiet verzekerd, wat weer tengevolge had, dat de oplagen vlug op elkaar volgden, waardoor gelegenheid gegeven werd om aan eventueel nieuwere inzichten op het gebied der E. H.-verleening en aan opmerkingen van docenten, die de handleiding gebruikten, in de nieuwe drukken telkens het gewenschte recht te doen wedervaren. De eerste druk verscheen in 1913; de tweede in 1915. Aan het bovenstaande behoeft wel niets meer toegevoegd te worden. De kennismeming er van zal een ieder overtuigen, dat het aangekondigde boekje het beste is, wat op het gebied bestaat. En dit judicium geldt niet alleen voor ons land, doch vermoedelijk zelfs wel in algemeenen zin.

R.

Ter aankondiging ontvangen.

Electrotechnische Kalender voor 1918, samengesteld door L. A. S. ROSMAN. E. I. Amsterdam, N. V. Uitgeversmaatschappij voorheen van MANTGEM EN DE DOES.

Het nieuwe artikel 113 Regeeringsreglement en het K. B. tot Regeling van den Militairen Dienstplicht voor Europeanen in Nederlandsch Indië, met toelichtingen door H. BAKKER, Luitenant-Kolonel van den Generalen Staf, N. I. L. 's-Gravenhage 1917. DE GEBROEDERS VAN CLEEF.